

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zdravotně sociální fakulta

**KVALITA ŽIVOTA U ŽEN A MUŽŮ S HOMOSEXUÁLNÍ
ORIENTACÍ**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Bc. Tereza Vokatá

Vedoucí práce: Mgr. Veronika Kubelová

2009

Abstrakt

Kvalita života u žen a mužů s homosexuální orientací

Až v minulém století umožnil vědecký pokrok odborné zkoumání homosexuality jako jedné z variant sexuálního zaměření a sexuálního chování, tedy zkoumání homosexuality bez předsudků a ideologických omezení. Postoje k homosexualitě se v různých historických obdobích a různých kulturách často výrazně liší. Československo se už počátkem šedesátých let zařadilo dekriminalizací homosexuálního chování mezi nejpokrokovější státy světa. I na základě úsilí sexuologů se to podařilo dříve než ve většině evropských zemí.

Kvalita života homosexuálních mužů a žen je však stále do značné míry limitována. Toto omezení je výrazné především v nemožnosti založit rodinu, která odpovídá tradičnímu obrazu heterosexuálního svazku. Sporná je mimo jiné i výchova dětí v homosexuálním partnerství. Bohužel i nadále přetrvává u mnoha jedinců negativní postoj vůči těmto spoluobčanům, což kvalitu jejich života nestaví na roveň heterosexuální společnosti.

Cílem diplomové práce bylo provést výzkum a analýzu kvality života homosexuálních mužů a žen v několika oblastech, především ve sféře biologicko-medicínské, psychické, morálně-etické, osvětově-vzdělávací, kulturně-historické a v neposlední řadě v politické a religiózní sféře.

Dílním cílem bylo porovnat rozdíly v kvalitě života homosexuálních žen a homosexuálních mužů a rozdíly v kvalitě života homosexuální a heterosexuální populace.

Pro zpracování empirické části diplomové práce jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu, pro sběr dat techniku rozhovoru.

Výsledky realizovaného výzkumu jasně ukazují, že kvalita života homosexuálních mužů a žen je do určité míry limitována právě jejich orientací. Na druhou stranu je ale třeba říci, že většina homosexuálů, se kterými jsem hovořila, žije život dle svých představ, považuje ho za kvalitní a neměnila by s heterosexuály. Za největší rozdíl v životě homosexuálů a heterosexuálů považuje převážná většina

dotazovaných především možnost mít děti, ať už vlastní, adoptované nebo osvojené. Bohužel i v dnešní době stále existují lidé, kvůli kterým jsou někteří gayové a lesbičky nuceni svou orientaci tajit.

Výsledky výzkumu by bylo vhodné rozpracovat hlouběji do jednotlivých menších celků. Například podrobněji rozebrat vliv rodiny, dětství a dospívání na pozdější orientaci jedince, velkou kapitolou by jistě byla diskriminace na základě sexuální orientace, zajímavé by bylo prozkoumat více proces coming-outu atd.

Diplomová práce může dobře posloužit studentům k získání dalších poznatků o našich homosexuálních spoluobčanech, jistě by jí také využili například učitelé na základních školách při sexuální výchově, kdy se děti seznamují také s jinou než heterosexuální orientací.

Abstract

The Quality of Life of Homosexual Men and Women

As late as the past century, the possibility of professional scientific progress on the subject of homosexuality as one of the options of sexual behavior without prejudice and ideological limitation was not possible. The attitude towards homosexuality has changed rapidly during different time periods and among various cultures. By already making homosexuality legal in the early 60's, Czechoslovakia was ranked as one of most progressive countries in the world during the last century because it had already legalized homosexuality in the early 1960's. Also thanks to the effort of sexologist, this also happened earlier than in the majority of European countries, thanks to the efforts of sexologists.

However, the quality of life of homosexual men and women is still limited up to a certain level. This limitation is distinct. Especially in the impossibility of starting a family, which corresponds to the traditional picture of a heterosexual marriage. Among other things, taking care of children in a homosexual relationship is also controversial. Unfortunately, the majority of individuals still has a negative approach towards homosexual people, and therefore this doesn't put their quality of life for homosexuals on the same level as that of heterosexual society.

The aim of my thesis has been to do research and an analysis of the quality of life of homosexual men and women in several areas, especially in the biological/medical sphere, as well as with the psychological, moral/ethical, educational, cultural, historical, political and religious spheres.

The partial aim has been to compare the differences between the quality of life of homosexual men and homosexual women as compare to the differences in the quality of life of the homosexual and heterosexual population.

In order to process the empirical part of my thesis, I have chosen the method of qualitative research; for data collection, I have chosen the technique of the interview.

The results of this research clearly show that the quality of life of homosexual men and woman is limited, up to a certain level, precisely due to their sexual

orientation. On the other hand, it is necessary to say that the majority of homosexuals I spoke with, lives a satisfied life, consider life to be good one and wouldn't exchange the position in life with heterosexuals. The majority of those who were interviewed sees the biggest difference between the life of homosexuals and heterosexuals as being the possibility of having children, whether these children are physically their own or adopted. Unfortunately, today there are still people who force some lesbians and gays to hide their sexual orientation.

It would be good to a deeper elaboration of the results of this research into smaller units. For example, the influence of family, childhood and adolescence on the individual's later orientation could be analyzed more closely. A big topic would definitely be the subject of sexual-based discrimination and another interesting thing would also be to explore more the process of coming-out etc.

This diploma can help the students gain further knowledge about our homosexual fellow citizens, and also elementary school teachers could find this information to be useful during sex education classes, during the same time the children are also being taught about other kinds of sexual orientation, apart from the heterosexual one.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Kvalita života u žen a mužů s homosexuální orientací vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě Zdravotně sociální fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 25. 05. 2009

Bc. Tereza Vokatá

Na tomto místě bych ráda poděkovala Mgr. Veronice Kubelové za odborné vedení, za cenné rady a připomínky, které mi poskytovala při zpracování teoretické i výzkumné části této diplomové práce.

Velké díky patří samozřejmě také Ing. Jiřímu Marečkovi za zprostředkování rozhovorů s respondenty, za rady a doporučení a poskytnutí písemných materiálů, které jsem ve své diplomové práci využila.

Děkuji všem respondentům za ochotu ke spolupráci a za projevení důvěry.

Obsah

OBSAH	8
ÚVOD	11
1. SOUČASNÝ STAV	13
1.1 HOMOSEXUALITA	13
1.1.1 <i>Definice homosexuality</i>	13
1.1.2 <i>Termín homosexuality</i>	14
1.2 HOMOSEXUALITA, HETEROSEXUALITA – MINULOST A SOUČASNOST	14
1.3 PŘÍČINY VZNIKU HOMOSEXUALITY	16
1.3.1 <i>Genetické dispozice</i>	16
1.3.2 <i>Vývoj v prenatálním období</i>	17
1.3.3 <i>Prostředí a výchova</i>	18
1.3.4 <i>Teorie svedení</i>	18
1.4 SEXUÁLNÍ IDENTIFIKACE, SEXUÁLNÍ PROŽÍVÁNÍ	19
1.5 DRUHY HOMOSEXUALITY	20
1.5.1 <i>Homosexuální muži</i>	20
1.5.2 <i>Homosexuální ženy</i>	20
1.6 COMING-OUT	22
1.6.1 <i>Fáze coming outu</i>	23
1.7 HOMOSEXUALITA V SOCIÁLNÍM KONTEXTU	24
1.7.1 <i>Modely homosexuálního života</i>	25
1.7.1.1 <i>Varianta celibátu</i>	25
1.7.1.2 <i>Varianta manželství</i>	25
1.7.1.3 <i>Varianta homosexuálního partnerství</i>	26
1.8 REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ	27
1.9 SPOLEČENSKÉ POSTAVENÍ HOMOSEXUÁLNÍCH ŽEN A MUŽŮ	30
1.10 POSTOJE K HOMOSEXUALITĚ, HOMOFOBIE	32
1.11 AKCEPTACE HOMOSEXUALITY	34
1.12 KVALITA ŽIVOTA	36
2. CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
2.1 CÍLE PRÁCE	39
2.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	39
3. METODIKA	40
3.1 POUŽITÉ METODY A TECHNIKY	41
3.2 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO VZORKU	43
3.3 VLASTNÍ REALIZACE VÝZKUMU	43
4. VÝSLEDKY	46
4.1 ALBERT	46
4.1.1 <i>Základní údaje</i>	46
4.1.2 <i>Dětství, dospívání</i>	46
4.1.3 <i>Coming-out</i>	47
4.1.4 <i>Partnerské vztahy</i>	47
4.1.5 <i>Diskriminace</i>	48
4.1.6 <i>Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem</i>	48
4.1.7 <i>Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců</i>	49
4.2 BOŘEK	50

4.2.1 Základní údaje.....	50
4.2.2 Dětství, dospívání.....	50
4.2.3 Coming-out.....	51
4.2.4 Partnerské vztahy.....	51
4.2.5 Diskriminace.....	52
4.2.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	53
4.2.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	53
4.3 CECIL.....	54
4.3.1 Základní údaje.....	54
4.3.2 Dětství, dospívání.....	54
4.3.3 Coming-out.....	55
4.3.4 Partnerské vztahy.....	55
4.3.5 Diskriminace.....	56
4.3.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	56
4.3.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	57
4.4 DOMINIK.....	58
4.4.1 Základní údaje.....	58
4.4.2 Dětství, dospívání.....	58
4.4.3 Coming-out.....	59
4.4.4 Partnerské vztahy.....	59
4.4.5 Diskriminace.....	60
4.4.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	60
4.4.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	60
4.5 EMANUEL.....	61
4.5.1 Základní údaje.....	61
4.5.2 Dětství, dospívání.....	61
4.5.3 Coming-out.....	62
4.5.4 Partnerské vztahy.....	62
4.5.5 Diskriminace.....	62
4.5.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	62
4.5.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	63
4.6 FRANTIŠEK.....	63
4.6.1 Základní údaje.....	63
4.6.2 Dětství, dospívání.....	63
4.6.3 Coming-out.....	64
4.6.4 Partnerské vztahy.....	65
4.6.5 Diskriminace.....	65
4.6.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	66
4.6.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	66
4.7 GABRIELA.....	67
4.7.1 Základní údaje.....	67
4.7.2 Dětství, dospívání.....	67
4.7.3 Coming-out.....	67
4.7.4 Partnerské vztahy.....	68
4.7.5 Diskriminace.....	68
4.7.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	68
4.7.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	69
4.8 HEDVIKA.....	69

4.8.1 Základní údaje.....	69
4.8.2 Dětství, dospívání.....	69
4.8.3 Coming-out.....	70
4.8.4 Partnerské vztahy.....	70
4.8.5 Diskriminace.....	71
4.8.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	71
4.8.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	71
4.9 INGRID.....	72
4.9.1 Základní údaje.....	72
4.9.2 Dětství, dospívání.....	72
4.9.3 Coming-out.....	72
4.9.4 Partnerské vztahy.....	73
4.9.5 Diskriminace.....	74
4.9.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem.....	74
4.9.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců.....	74
5. DISKUSE.....	76
5.1 PÁR VĚT K VÝZKUMU.....	76
5.2 ZKOUMANÉ OKRUHY.....	77
5.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY.....	86
6. ZÁVĚR.....	89
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	90
8. KLÍČOVÁ SLOVA.....	97
9. PŘÍLOHY.....	98

Úvod

Již delší dobu nestáváme ve frontě na banány, ani nedostáváme mandarinky na přiděl, můžeme všichni svobodně volit. Dnes jsou to pro nás naprosto běžné a normální věci. Moci si v knihkupectví koupit pouze vyselektované tituly je již také otázka daleké minulosti.

Proč tedy stále mnozí lidé nepovažují za normální a běžné potkat na ulici dva muže, jak se vedou za ruce nebo dvě ženy, které spolu tráví společný volný večer návštěvou kina? Vždyť na fronty a přiděly většina lidí velice rychle zapoměla, má generace tyto situace zná pouze z vyprávění. Téměř každému z nás přijde samozřejmé koupit si co chci nebo na co mám chuť. Tak proč nepřijde stále velkému počtu lidí samozřejmé to, že někteří muži mají raději muže a některé ženy nacházejí zalíbení v ženách? Proč je naše společnost stále v této otázce tak zkostnatělá a proč se pořád tak bráníme přijmout jinakost?

Problém bychom neměli hledat v té menšině, která se tak snaží bojovat o svá práva, ale sami v sobě. Oni vlastně ani nebojují o svá práva, oni bojují o to, aby měli stejná práva jako my, heterosexuálové, tedy majorita, vládnoucí většina, „páni tvorstva“. Bojují o to, abychom je začali vnímat jako rovnocenného partnera, nikoliv soupeře, „soka v lásce“.

Být homosexuálem v dnešním světě je jistě mnohem snadnější než v době před 20lety. Stejně ale pořád není homosexualita stavena na roveň heterosexualitě, je pořád popisována jako odlišná sexuální orientace. Nejen toto, ale spousta dalších věcí homosexuálně orientovaným jedincům ztrpčuje jejich život, snižuje jeho kvalitu nebo ji výrazně omezuje. Málokdo si dokáže uvědomit, jak se asi cítí člověk, který neustále za něco bojuje, něco prosazuje a jeho boj mu připadá jako sisyfovská práce nebo zápas s větrnými mlýny. Málokdo si dokáže představit, jaký to musí být pocit, vyjít si se svým partnerem do společnosti a snášet neustálé nepřátelské pohledy lidí (a je třeba si přiznat, že častokrát nejde jen o pohledy).

Někteří lidé dokonce hovoří o tom, že kdo dnes není homosexuál, jako by ani nebyl. Je to určitě extrémní pohled na věc, ale dokazuje jedno – homosexuálům se

v dnešním světě daří snad již konečně lépe. Lépe ale rozhodně neznamená dobře. Nepřestávám věřit, že to nebude dlouho trvat a naši „menšinoví spoluobčané“ budou moci říci, že žijí kvalitní život, který by s žádným heterosexuálem neměnili a že jejich orientace bude brána stejně jako levorukost – totiž že jí bude každý tolerovat a nikdo se nad ní nebude pozastavovat.

1. SOUČASNÝ STAV

1.1 Homosexualita

1.1.1 Definice homosexuality

Homosexualita, někdy též homosexuální orientace, homosexuální preference, homosexuální zaměření nebo založení, je z lékařského pohledu definována jako trvalá citová a erotická preference osob stejného pohlaví **(38)**. Jde o stav libida, který je geneticky determinovaný, celoživotní a neměnný **(3)**. Jedinec, tzn. muž i žena, preferuje za účelem sexuálního a citového kontaktu objekt stejného pohlaví, přičemž takovýto vztah se svojí kvalitou v plné míře vyrovná vztahu heterosexuálnímu **(17)**. U mužů je homosexualita podstatně častější než u žen. Největší část celosvětových odhadů se shoduje na tom, že v populaci se vyskytuje cca 2 – 5 % homosexuálů. Usuzuje se, že výskyt homosexuálně orientovaných žen v populaci je asi 1 % a více, homosexuálně orientovaných mužů jsou minimálně 4 %. Výsledky jednotlivých průzkumů se ale poměrně dost liší. Důvodem může být i to, že vědeckému výzkumu se věnovali především muži, které ženská homosexualita zajímala méně než mužská **(18)**.

Homosexuální lidé jsou tedy nejpočetnější sexuální minoritou v populaci. Je však nutné odlišit homosexuální chování a homosexualitu jako niternou sexuální orientaci, dispozici. Ne každé homosexuální chování je totiž motivováno odlišnou sexuální orientací (homosexuální styky vězňů, homosexuální prostituce) **(18)**.

Homosexualita je rozšířena mezi všemi přírodními i kulturními společnostmi. Je pozorována dokonce i u zvířat v různých životních podmínkách **(26)**.

1.1.2 Termín homosexualita

Definování pojmu lesbická a gay menšina a komunita představuje nemalý problém, neboť už samotná definice sexuální orientace procházela historickým vývojem (31).

Termín homosexualita (z řečtiny homos = stejný, sexus = pohlaví), tedy sexuální náklonnost mezi příslušníky stejného pohlaví, sexuální vztah mezi muži nebo mezi ženami (4), nebyl ještě v polovině devatenáctého století znám. Poprvé byl použit maďarským psychiatrem Karolyem Benkertem roku 1869. Výraz homosexualita použil jako neutrální náhradu za pejorativní pojmy typu sodomie (pohlavní úchylka), pederastie (homosexuální vztah k chlapcům) nebo tribadismus či saphismus (lesbická láska) (43). Termín homosexualita je pro mnohé stigmatizující a spojen s amorálním chováním či psychopatologií, proto se v zahraniční literatuře dává přednost spíše označení „gays“ a „lesbians“ (18).

Pojem homosexualita a homosexuální převážil v odborné i obecné mluvě jistě také zásluhou významného německo-rakouského psychiatra a sexuologa Richarda von Krafft-Ebinga a německo-židovského lékaře a sexuologa Magnuse Hirschfelda (14).

1.2 Homosexualita, heterosexuality – minulost a současnost

Homosexualita je jevem zřejmě stejně starým jako lidstvo samo, je doložena prakticky ve všech známých civilizačních okruzích od nejstarších dob (22).

Na druhou stranu normativita heterosexuality je v naší společnosti silně zakořeněna (9). Heterosexuální instituce jsou v populaci chápány jako jevy přirozené, jsou originálem a normou. Jsou jediným možným a jsou v podstatě předlohou pro neheterosexuální vztahy (9).

Především proto byla homosexualita v minulosti považována za patologickou úchylku. V dějinách převládal názor, že jde po stránce etické o zvrhlost, především na základě křesťanství, které vstoupilo do dějin s jednoznačně záporným postojem

k homosexualitě **(22)**. Vedle toho od Antiky (Platón) pozorujeme pokusy o její ospravedlnění. S nástupem psychoanalýzy počátkem 20. let 20. st. se rozvíjela otevřená stanoviska proti homosexualitě. V nacistickém Německu se proti homosexualitě opět zarputile bojovalo. Homosexuální vězni a vězeňkyně měli obrovskou úmrtnost a většina jich nepřežila válku. Přeživší se pak většinou ani nedočkali společenské rehabilitace, ani odškodnění **(25)**.

Odtabuizování a liberalizace sexuality nastává v 60. letech ve všech společenských skupinách (A. Ch. Kinsey, H. Giese), nastává také období široké tolerance homosexuality **(18)**.

Již počátkem šedesátých let 20. století se Československo zařadilo mezi nejpokrokovější státy světa díky dekriminálnímu chování. Z části díky úsilí sexuologů se to podařilo dříve než ve většině evropských zemí. Do roku 1990 však vůči homosexuálům zůstal diskriminační § 244 tr. z., a to především stanovenou věkovou hranicí či zákazem styku za úplat. Po tomto roce, kdy byl uvedený paragraf vypuštěn, byly dány legální podmínky pro zrovnoprávnění homosexuální minority u nás **(39)**.

Zařazení homosexuality mezi poruchy v minulosti umožňovalo společenskou a právní diskriminaci. V Mezinárodní klasifikaci nemocí byla dříve homosexualita zařazena pod diagnózou 302 – sexuální poruchy a deviace **(19)**. Neexistuje žádný důkaz, že by homosexuální orientace byla spojena s jakoukoliv psychiatrickou patologií. Jistě nejen proto byla homosexualita vyškrtnuta ze seznamu sexuálních poruch poslední klasifikace duševních nemocí. V současnosti ji nejvýznamnější zdravotnické a psychologické instituce považují za vrozenou odlišnost, která není poruchou zdraví. Jde o uznání homosexuálních mužů a žen jako svébytné sexuální menšiny, která není v moderních demokraciích ani kriminalizována, ani medicinalizována. Homosexuální minorita má mít stejná práva a stejné povinnosti jako heterosexuálně orientovaná majorita **(39)**.

Nadále je za zdravotní poruchu považována pouze egodystonní sexuální orientace (kód diagnózy F66). Vzhledem ke zneužitelnosti se mezi odborníky uvažuje o

jejím zrušení. Například americká obdoba MKN-10, Diagnostický a statistický manuál (DSM-IV), žádnou takovou diagnózu neobsahuje (34).

1.3 Příčiny vzniku homosexuality

O způsobech, kterými se formuje sexuální orientace, se vede mnoho diskusí a polemik. V posledních letech jsou aktivní zejména stoupení kulturně sociálních a psychologických koncepcí. Koncepce, které vycházejí z biologických aspektů, jsou těmito sexuology a dalšími odborníky tvrdě kritizovány. Mnoha liberálním filozofům se zdá představa, že by člověk mohl být v sexuální orientaci limitován něčím tak přízemním, jako je účinek steroidů, nepřijatelná. Např. Freud považoval sexuální orientaci za převážně vrozenou (23). Tato myšlenka však byla jednou z mála, které tehdejší hlavní psychoanalytický proud téměř nevěnoval pozornost (43).

Homosexualita jako sexuální variace však dosud nebyla prozkoumána natolik, aby společnost obdržela uspokojivou a spolehlivou odpověď na příčiny jejího vzniku (18).

Výzkumy jsou většinou věnovány pouze mužské homosexualitě, poznatky, které se týkají ženské homosexuality, jsou zastoupeny v mnohem menším měřítku (26).

1.3.1 Genetické dispozice

Po objevu Darwinovy teorie se pokoušeli někteří lékaři vysvětlit homosexualitu jako degenerativní proces evoluce. Goldschmidt na počátku století mylně předpokládal, že homosexuální muži mají ženské chromozómy a naopak (30).

Vznik homosexuální orientace nebylo možno vysvětlit ani prostou aplikací mendelovských zákonů dědičnosti jako projev recesivního genu (30).

Pro biologicky založenou dispozici k homosexuální orientaci svědčí výzkumy homosexuální orientace u jednovaječných a dvojvaječných dvojčat (1). Tyto výzkumy ukazují, že homosexuální orientace je u jednovaječných dvojčat statisticky významně

častější než u dvojčat dvojvaječných. Tato skutečnost platí, i když v poněkud menší četnosti, i pro lesbické ženy **(43)**.

Další významnou genetickou studii uskutečnili v 80. letech Pillard s Weinrichem, kteří zjistili asi třikrát častější výskyt prokázaných i předpokládaných homosexuálů u mužských příbuzných ze strany matky než ze strany otce **(30)**.

Na to navázal v roce 1993 Hamer se spolupracovníky genetickou analýzou X chromozómu u homosexuálních mužů. Nalezl u nich v úseku q 28 dlouhého raménka totožnou sekvenci nukleosidů, tedy pravděpodobný „gen homosexuality“. Tato teorie tedy předpokládá, že homosexuální orientace je geneticky podmíněná a přenáší se podobně jako hemofilie přes pohlavní X chromozóm **(22)**.

Jinou geneticko-evolucionistickou teorií je vysvětlení vzniku homosexuality jako důsledek přenosu maternálních mitochondrických genů, čímž se má zvyšovat šance pro přežití mateřského genofondu **(30)**.

1.3.2 Vývoj v prenatálním období

Na počátku nitroděložního vývoje má zárodek základy obojího pohlaví. Teprve později dochází k diferenciaci. Formování sexuální diference centrálního nervového systému, zejména příslušných center mezimozku, probíhá v období mezi 4. – 6. měsícem nitroděložního vývoje. Podle této teorie tedy dochází v průběhu zásobení zmíněného centra k hormonální nevyváženosti, tedy nevyváženosti hladiny hormonu testosteronu **(18)**.

Některé novější teorie se přiklání k názoru, že jde spíše o rozdílnou reakci sexuálních center mezimozku na tento mužský pohlavní hormon **(18)**.

Někteří autoři také připouštějí možnost vlivu dalších činitelů, např. toxických látek a prožitého stresu **(18)**.

Hlavní kritika endokrinních hypotéz vzniku homosexuality je soustředěna na fakt, že většina experimentů je prováděna na zvířatech a tyto výsledky nelze automaticky přenášet na člověka – zejména proto, že u zvířat jsme schopni hodnotit jen chování a nikoli prožívání. Jejich chování neodráží jen sexuální, ale i sociální vztahy.

Dalším protiargumentem je nevyjasnění příčin individuální odlišnosti v reakcích na endokrinní podnět **(30)**.

Zajímavý je fakt, že homosexuální muži jsou častěji leváci (levostranně dominantní lateralita) než muži heterosexuální **(26)**.

1.3.3 Prostředí a výchova

Z psychosociálních vlivů se nejvíce zdůrazňuje výchozí rodina. Zkušenosti s homosexuálními lidmi ovšem ukazují, že jejich rodiče jsou v naprosté většině případů zcela normální, jejich manželství jsou dobrá i špatná **(43)**.

Tato fakta podporují teorii, která zastává názor, že tyto vlivy mohou mít vliv pouze na jedince predisponované nebo na jedince, u nichž probíhal odlišný prenatální vývoj **(18)**.

Nejvíce současných odborníků zastává názor, že prostředí se může jako vnější činitel predispozice k určitému sexuálnímu chování uplatnit pouze asi do 3. roku věku dítěte **(18)**.

1.3.4 Teorie svedení

Pro úplnost uvádím ještě výše jmenovanou teorii.

Tato teorie totiž patří mezi ty starší a přiklání se k ní stále méně odborníků. Podle této teorie může být svedení jedince v období dospívání příčinou homosexuální orientace. Současné medicínské a psychologické poznatky však toto vyvracejí. Vždyť erotické experimentování patří k dospívání **(2)**. V pubertě mladý člověk hledá, zkoumá a zkouší vše, co není tabuizováno a sociálním tlakem učiněno nepřijatelným **(5)**.

Homosexuální muže a ženy v pubertě většinové heterosexuální prostředí často tlačí k tomu, aby byli jako ostatní. První sexuální zkušenosti později vyhraněných homosexuálů bývají občas heterosexuální. Asi polovina homosexuálních mužů a dvě třetiny homosexuálních žen někdy uskuteční heterosexuální pohlavní styk, který se většinou odehraje v období dospívání a mladé dospělosti **(43)**.

1.4 Sexuální identifikace, sexuální prožívání

Identifikace se týká vlastního sebepojetí člověka, sexuální identifikace potom toho, za koho se jedinec sám považuje **(18)**.

Identifikace se svou rodovou (gender) rolí vypovídá o tom, do jaké míry jedinec splňuje tradiční role, chování a vystupování, která se od nositelů jeho rasy očekávají. Někteří jedinci mají ve svých projevech rysy opačného pohlaví – muži mají nápadně ženské chování, ženy v určitých oblastech působí mužským dojmem. Hovoříme o tzv. maskulinních a femininních rysech. Tyto rysy se týkají homosexuálů i heterosexuálů. Mezi homosexuály je však o něco více femininních mužů a maskulinních žen **(18)**.

Identifikace s opačným rodem, tedy transsexualita se od homosexuality mimo jiné liší negativním vztahem k vlastnímu tělu, především ke všem jeho pohlavním znakům a sexuálním projevům. Většinou se co nejvíce chtějí podobat opačnému pohlaví, upřednostňují pro něj typické záliby a v dospělosti často usilují o hormonální léčbu a o chirurgickou změnu pohlaví **(18)**.

Transvestitismus je touha podobat se příslušníkům opačného pohlaví a projevuje se většinou odíváním mužů do dámských šatů. Obvykle není spojeno se sexuálním vzrušením **(18)**.

Sexuální prožívání je nejpřesnějším ukazatelem pro určení pohlavní orientace. Je nejnítěnější záležitostí jedince, je s ním spojena veškerá sexuální aktivita. Náplní sexuálního prožívání jsou sexuální sny, fantazie a přání, v nichž si člověk „dovolí“ i to, co fakticky nemůže realizovat **(18)**.

Z výzkumů o výskytu homosexuality je zřejmé, že v populaci žije poměrně vysoké procento jedinců, kteří žili v různých obdobích života a po různě dlouhou dobu v heterosexuálním partnerství. Velká část těchto jedinců hodnotí své erotické prožívání jako bližší bisexualitě než některému z obou vyhraněných pólů. Někteří vědci víceméně respektují bisexualitu jako rovnocennou eventualitu sexuální orientace. Uvádějí však, že většina jedinců, kteří se identifikují bisexuálně, nemá zájem o trvalý vztah. Celoživotní věrnost jednomu pohlaví pro ně představuje citové ochuzení, redukci, protože pak postrádají něco specifického pro druhé pohlaví **(18)**.

1.5 Druhy homosexuality

Homosexualitu nejčastěji dělíme na mužskou a ženskou. Ženská se nazývá lesbismus, pro mužskou homosexualitu existuje název uranismus, který se však užívá zřídka, naopak preferovaným označením je termín gay (18).

Sexuologie dělí homosexualitu na egodystonní a egosyntonní. Egodystonní sexuální orientace je stav, kdy člověk trpí tím, že není spokojen se svou sexuální orientací. Jedinec tuto orientaci odmítá, je sám se sebou v rozporu, touží po heterosexuální orientaci, není schopen sám před sebou a před svým okolím orientaci přiznat. Na základě egodystonních projevů si homosexuálové vysloužili velkou pozornost v oblasti psychiatrické teorie a praxe (43).

Naopak egosyntonní sexualita znamená plné smíření jedince se svou orientací, její akceptaci, přijetí, přiznání před okolím, vyrovnání se s ní (43).

1.5.1 Homosexuální muži

Tím, jak se nyní množí homosexuální dvojice, které se k sobě vzájemně hlásí, pokud mohou, bydlí spolu, ale také tím, že se tvoří zájmové skupiny, kde se homosexuální jedinci seznamují a podporují, se kultura homosexuálních vztahů výrazně zlepšila (26).

Homosexuální muži mají velkou tendenci k sexuální promiskuitě. Je to podmíněno jednak tím, že jde o dva muže, tedy jedince, kteří jsou biologicky disponováni k větší sexuální aktivitě, jednak je to podmíněno sociálně (42). Mužská homosexuální minorita však projevuje určitou soudržnost (43).

1.5.2 Homosexuální ženy

Sexuální kontakt mezi mladými ženami je naprosto obvyklý způsob, jak se poprvé setkávají se sexem. Nejde však o to, že by dívky neměly zájem o chlapce, spíše začne fungovat určitý mechanismus objevování vlastního těla, snad sexuality jako

takové. I díky takovýmto zkušenostem si dívky snáze uvědomí své sexuální zaměření (28).

Homosexuálních žen je podstatně méně než homosexuálních mužů a nejsou rovněž tak nápadné. Ale připusťme, že důvodem může být i to, že vědeckému výzkumu se věnovali především muži, které ženská homosexualita zajímala méně než mužská. A přece jsou doklady o ní velmi starého data (26).

Ženská homosexualita bývá také označována jako lesbická láska. Za toto pojmenování vděčíme velké básnířce Sapphó. V letech 612 až 557 př. n. l. žila na východořeckém ostrově Lesbos. Sapphó ve svých verších uváděla názor na tu dobu zcela výjimečný, že jenom úplná rovnoprávnost mezi mužem a ženou a jen vzájemný respekt umožní skutečnou lásku (26).

Homosexuální dívky musí projít nelehkým obdobím, kdy si svou homosexualitu uvědomí a potom jí více či méně přijmou. Zlé období potká především ty, které se intenzivně zamilují do heterosexuální dívky. Protože jsou mladé a nezkušené, jsou přesvědčeny, že žádnou jinou již nebudou tak milovat a život bez této dívky nemá pro ně cenu (26).

Ženy jsou většinou dosti přizpůsobivé, proto se zpočátku homosexuální dívky snaží žít stejně jako dívky ostatní. I za cenu, že jim to nepřináší plné uspokojení. Při zahajování heterosexuálního života to mají snazší než homosexuální muži. Neočekává se od nich aktivita a nedostaví-li se potřebná vstřícná reakce, tedy výrazné provlhčení pochvy, nebrání to pohlavnímu spojení. Nedostaví-li se u muže ztopoření pohlavního údu, nemůže se sexuální styk uskutečnit. Pochva je však poněkud vlhká stále (26).

Touha po dítěti je u ženy silnější než u muže. Právě tato touha pomůže ženě snáze snést neúplné sexuální ukojení. A pokud není homosexuálně vyhraněná plně (intimní dotyk muže téměř nesnese), radosti mateřství jí pomohou homosexuální potřeby zatlačit do pozadí (26).

Co však homosexuální ženy odlišuje především od stejně zaměřených mužů, je potřeba většiny z nich mít trvalou partnerku, s níž by ji vázal vzájemný citový vztah (26).

1.6 Coming-out

Proces rozpoznání atypické sexuální orientace a jejího osvojení bývá označován jako „coming out“ (z angl. vyjít ven) (43). Výraz „coming out“ je označením procesu, kdy se člověk začne se svou sexuální orientací nějakým způsobem vyrovnávat. V užším smyslu se tento termín používá pro okamžik, kdy se osoba se svojí orientací dobrovolně svěří někomu jinému, ať už rodině, přátelům, známým, spolupracovníkům apod., deklaruje ji veřejně nebo svojí orientaci přestane tajit před svým okolím. Proces nelze zaměňovat s outingem, tedy se zveřejněním sexuální orientace třetí osobou, nejčastěji proti vůli samotného jedince (18).

Jde o proces různě dlouhý a různě konfliktní. Uplatní se zde nejen psychická stabilita a vzdělání subjektu. Ve hře jsou též postoje nejbližšího okolí a celé společnosti. Je známo, že nejvíce problémů s přijetím své homosexuální orientace mají lidé ve společnostech sexuálně silně restriktivních, s vysokým stupněm homofobie. Míra homofobie v té které společnosti je vždy současně mírou politického radikalismu. Čím méně homofobie, tím liberálnější společnost. Avšak ani ty nejliberálnější společnosti se zatím konfliktním postojům k homosexualitě zcela neubrání. Většina málokdy promíjí menšině její odlišnost (43).

Obvykle v období puberty si homosexuálně orientovaný jedinec na základě svých sexuálních fantazií a citových prožitků začne uvědomovat své odlišné sexuální zaměření. Může se ale stát, a není to výjimkou, že jedinec svou sexuální orientaci rozpozná později (29).

Patrně žádný homosexuál není nadšen, když zjistí pravdu o své orientaci. V minulosti se sexuologové setkávali s homosexuály, kteří je vyhledali proto, aby byla jejich orientace „opravena“. Léčba homosexuality je však již poměrně dlouho považována za nereálnou (18).

Homosexuála čeká pravděpodobně zápas s vlastním sebevědomím, protože je ze sebe často zklamán (43).

Také rodičů homosexuálního jedince se týká proces coming outu. Před nimi samými je proces přijetí nové perspektivy budoucnosti, při němž budou muset možná se

zklamáním přehodnotit své budoucí plány a představy týkající se např. vnoučat apod. Ukázalo se, že přátelé bývají v této životní fázi mnohem silnější pomocnou rukou než nejbližší příbuzní (18).

Coming out znamená pro jedince úkol přijmout své odlišné cítění jako základní axiom, z něhož bude nadále vycházet při úvahách o své budoucnosti. Průběh sebeuvědomování souvisí s mírou pochopení jedince jeho sociálním okolím a může být provázen depresivními stavy s pocity těžké beznaděje. Častěji než v majoritní společnosti se u této menšiny objevuje abusus alkoholu, nikotinismus, toxikomanie a také sklony k neurózám a k negativním psychickým stavům. Homosexuální lidé jsou obecně méně konformní, někteří z nich mají tendenci k asociálnímu chování. Z mnohdy komplikované situace se může nakonec zdát jako nejpříjemnější některá z nabízejících se variant úniku (18):

- citové popření,
- vstup do manželství,
- suicidium.

Pokud homosexuální muž zvolí život v souladu se svým založením, bude pravděpodobně žít v bezdětném partnerství či osaměle, lesbické ženy často žijí se svými dětmi. Homosexuální páry většinou nemají možnost realizovat svou potřebu rodičovství. To jim umožňuje nalézt prostor pro větší profesionální angažovanost a různé společenské aktivity. V některých profesních oborech se tyto lidé vyskytují mnohem častěji než v jiných, a to především tam, kde se mohou uplatnit větší měrou v kontaktu s lidmi. Je jich více především mezi herci, tanečníky, číšníky, ale i mezi kněžími s nařízeným celibátem (18).

1.6.1 Fáze coming outu

Jde o několik fází, které se mohou a nemusí vzájemně prolínat.

- Precoming out – jde o situaci, kdy si daný jedinec uvědomuje vlastní odlišnost, ale neumí přesně vyjádřit, v čem ona odlišnost tkívá.

- Vlastní coming out – člověk pojmenuje svou odlišnost. Jedinec si uvědomuje, že jeho sexuální orientace je odlišná, jeho sexuální zaměření je jiné než očekával on sám i jeho okolí. Právě z tohoto důvodu se se svou orientací neztotožňuje a odmítá ji. Až později dochází k přiznání stávajícího stavu sobě samému a později i jinému člověku. Těsnější rodinné vztahy vedou k časnějšímu svěření a k příznivějšímu průběhu procesu coming out. Naopak nedostatečná emoční podpora činí egodystonní gay muže a lesbické ženy ještě více zranitelnější při negativních reakcích okolí.
- Explorace – navazování prvních sexuálních vztahů, experimentování s novou sexuální identitou. Gay muži mají první sexuální styk v průměru dříve než vytvářejí první partnerský vztah. Nicméně ve srovnání s heterosexuály je jejich vývoj v průměru opožděn.
- Partnerství – tvorba trvalejších sexuálních a partnerských vztahů odpovídajících celkovým citovým potřebám jedince. Zpočátku ještě přetrvávají negativní postoje k perspektivě vztahu, k partnerovi, které jsou ještě ovlivněny obavami z reakcí okolí. Někdy jedinec přeceňuje vliv partnerství na svůj další život.
- Integrace – dotvoření hodnot, upevnění role jedince ve vnějším světě, integrace osobnosti **(18)**.

1.7 Homosexualita v sociálním kontextu

Tak jako je pro heterosexuálního jedince subjektivně přirozené žít s člověkem opačného pohlaví, pro homosexuální lidi je odpovídajícím partnerstvím vztah stejnopohlavní. Toto je stanovisko spíše liberálnějších odborníků **(43)**.

Druhý přístup způsob života homosexuálů ve formě stejnopohlavního partnerství odmítá. Takové postoje nejčastěji vycházejí z náboženských vlivů, z židovsko-křesťanské tradice, která předepisuje život v souladu s biblickými zákony. V biblickém pojetí znamená realizace sexuality buď vstup do manželství nebo přijetí celibátu **(18)**.

1.7.1 Modely homosexuálního života

1.7.1.1 Varianta celibátu

Volba manželství je pro homosexuálního člověka nepřijatelná. Homosexuálové, kteří se hlásí k nějakému náboženství nebo aktivní členové církví a náboženských společenství, čelí složitějším vnitřním konfliktům a velmi často se ocitají v neřešitelném dilematu **(18)**.

Budeme-li se soustředit především na křesťanství, které je (nejen) v naší zemi nejrozšířenějším náboženstvím, musíme konstatovat, že Bible homosexualitu nikde nezavrhuje. V dnešní době bychom mohli považovat za ostudné, kdyby učená osoba odsuzovala homosexualitu pomocí Bible. Toto je jen další důkaz toho, že každá mince má dvě strany **(12)**.

Ne každý člověk je k tomuto způsobu života disponován. Pro mnoho homosexuálních jedinců je téměř nemožné naplnit svůj život, který je zredukován na zaměstnání a na vnější společenský život. Nedobrovolný celibát může namísto vnitřního obohacení nezřídka vést k pocitům vyhoštěnosti, prázdna a samoty. Právě citové zázemí a vyrovnaný život v oblasti lásky jsou pro velkou část lidstva tím prvním předpokladem pro vlastní spokojenou seberealizaci pracovní či společenskou. Menším sociálním zlem je pak volba homosexuálního svazku než víra v překročení vlastní přirozenosti a vstup do manželství **(18)**.

1.7.1.2 Varianta manželství

V minulých letech většina homosexuálně zaměřených jedinců vstupovala do manželství. Jejich sexuální založení se přibližovalo k bisexualitě. Dnes odborníci uzavírání takovýchto sňatků nedoporučují, protože zkušenosti ukázaly, že manželství homosexuálů s sebou nesou velká rizika **(26)**.

Pokud se již člověk pro tuto variantu rozhodne, je důležité, aby před uzavřením manželství o své orientaci informoval svého budoucího partnera, protože adaptace na

většinový život nezmění jen erotické preference. Velmi často se však takový vztah rozpadá kvůli vyprchávacímu zájmu o partnera, který vrcholí úplnou absencí pohlavního soužití nebo vznikem vedlejšího homosexuálního partnerství a následnými vztahovými problémy **(18)**.

Ve skutečnosti mnoho ženatých gayů žije bisexuálně, což je ovšem způsob nejméně společensky přijatelný a také nejrizikovější z hlediska pohlavně přenosných chorob **(18)**.

Homosexuální ženy vstupují do manželství častěji než muži. Jejich zaměření jim většinou nebrání plnit alespoň pasivní úlohu sexuální partnerky a uskutečňovat heterosexuální styky. Téměř u poloviny gayů je však sexuální kontakt se ženou neuskutečnitelný **(18)**.

Lesbické ženy obvykle touží po dítěti stejnou měrou jako ženy, jejichž sexuální zaměření je heterosexuální a mnohdy tomuto přání podřídí svou pohlavní preferenci. Jinou otázkou je jejich subjektivní pocit partnerského uspokojení **(18)**.

1.7.1.3 Varianta homosexuálního partnerství

Homosexuální partnerství je specifickou formou soužití a přináší s sebou určité zvláštnosti. Homosexuální páry mají obecně nižší společensko-právní uznání, čelí většímu tlaku ze strany společnosti, ale také ze strany vlastní rodiny či příbuzných **(18)**.

Homosexuální jedinec o svém způsobu života informuje většinou pouze nejbližší přátele, méně často rodinu. Tento fakt jej uzavírá do větší izolace v porovnání s heterosexuálně zaměřeným člověkem. Izolace platí i naopak, tedy že společnost a příbuzní mají od homosexuálního páru jistý odstup **(18)**.

Z větší uzavřenosti následně plyne i užší semknutí partnerů, ale samozřejmě také snadnější příchod ponorkového stavu. Obvykle totiž chybí někdo, kdo by zmínil vzájemnou tenzi partnerů. Obtíže při vyrovnávání se s vlastní odlišností jsou naopak přínosem pro intimitu vztahu **(18)**.

Trvalejší soužití heterosexuálních dvojic lze částečně vysvětlit institucí společného manželství – a z ní vyplývající vzájemné majetkoprávní závislosti,

společného užívání bytu apod. Toto však nevyovídá zcela jednoznačně o míře jejich spokojenosti v soužití. Dalším výrazným podílem je jistě existence potomstva, rodičovské role manželů a jejich vztah k dětem, který je pro ně v podstatě největším společenským závazkem a často i silnějším poutem vlastního soužití než vzájemný citový vztah **(18)**.

Větší nestabilitou partnerských vztahů či vnitřními problémy jsou zřejmě postiženy vedle homosexuálních párů i jiné dvojice, které obecně společnost neschvaluje a které často neschvalují ani jejich nejbližší příbuzní (např. etnicky či nábožensky smíšená manželství). Svazek s neschváleným partnerem znamená mnohdy do jisté míry rozchod s původní rodinou, odepření její podpory a pomoci a následný vznik pocitů viny. Labilita podobných dvojic pak nemusí být pouze otázkou nepřizpůsobivosti se odlišnému životnímu stylu či identitě, ale právě ztrátou podpory původního rodinného zázemí, základních jistot jedince a sebevědomí **(18)**.

1.8 Registrované partnerství

Láska má nepřeberné množství podob, ale ve své podstatě je to stále stejné. Je láska naplněná i platonická, osudová i zrádná, šťastná i bolavá, romantická i trapná. Přitom však nezáleží na tom, zda se muž zamiluje do ženy nebo do muže, jestli se žena zamiluje do muže nebo do ženy. Pokusme se zahodit zábrany a předsudky z „jiné“ lásky. Ona totiž není jiná **(16)**.

Faktické soužití neboli partnerství osob stejného pohlaví v naší zemi existovalo v minulosti, existuje dnes a existovat bude nepochybně i v budoucnosti. Soužití i sexuální styky homosexuálně orientovaných osob jsou podle současného právního řádu legální **(21)**.

Registrované partnerství je institut, který upravuje soužití dvojic stejného pohlaví. Pokud jde o partnerské soužití, většina zemí žádnou právní úpravu nemá a neumožňuje vůbec gayům a lesbičkám svůj vztah podle zákona formalizovat **(27)**. V poslední době však řada zemí, zejména v Evropě, ale i v dalších zemích světa, začíná

vztahy stejnopohlavních párů uznávat právně a poskytovat jim některá práva dříve určená pouze manželům. Švédsko v současné době dokonce uvažuje, že bude uznávat i církevní sňatky stejnopohlavních párů (24).

Zákon o registrovaném partnerství dává gay a lesbickým párům právní jistotu v právním řádu České republiky (30).

Zákon upravuje vznik partnerství, podmínky vstupu do partnerství, neplatnost a neexistenci partnerství, povinnosti a práva partnerů, zánik partnerství, registraci partnerství a dále pak obsahuje novelizaci osmnácti zákonů, ve kterých se provádějí další změny spojené se zřízením institutu registrovaného partnerství (**Příloha č. 1**). Podmínkou vstupu do partnerství je, aby alespoň jedna z osob vstupujících do partnerství byla státním občanem České republiky. Do partnerství nemohou vstoupit osoby navzájem příbuzné v linii přímé a sourozenci. Do partnerství nemůže vstoupit osoba, která nedosáhla věku 18 let, osoba, která nemá způsobilost k právním úkonům, a také osoba, která již dříve uzavřela manželství, nebo která již dříve vstoupila do partnerství anebo do obdobného svazku osob stejného pohlaví v zahraničí, a její manželství nebo partnerství anebo obdobný svazek trvá. Partnerství vzniká projevem vůle dvou osob stejného pohlaví činěným formou souhlasného svobodného a úplného prohlášení těchto osob o tom, že spolu vstupují do partnerství. Místo, kde má být prohlášení učiněno, určuje matriční úřad, před kterým bude prohlášení o vstupu do partnerství učiněno. Záleží jen na jeho volbě, zda pro případy prohlášení o vstupu do partnerství vyhradí zvláštní místo, popř. zda k žádosti osob, které do partnerství vstupují, povolí prohlášení partnerství na jiném než k tomu zásadně určeném místě (44).

Partneři mají v partnerství stejné povinnosti a stejná práva. O záležitostech partnerského soužití rozhodují oba partneři společně. Nedohodnou-li se v podstatných věcech, rozhodne na návrh některého z nich soud. Partner je oprávněn zastupovat druhého partnera v jeho běžných záležitostech, zejména přijímat za něho běžná plnění, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak. Jednání jednoho z partnerů při obstarávání běžných záležitostí partnerství zavazuje oba společně a nerozdílně – to platí pro závazky vzniklé v době trvání partnerství, i v případě, že partnerství následně bylo prohlášeno za neplatné nebo zaniklo. Obdobně jako u manželů je však upraveno, že

oprávnění uvedené v předchozích dvou větách neplatí, pokud druhý partner účinky vyplývající ze zastupování a z jednání proti třetí osobě výslovně vyloučil. Vzájemná vyživovací povinnost mezi partnery po dobu trvání partnerského soužití je stanovena tak, že vyživovací povinnost mezi partnery předchází vyživovací povinnosti dětí, tedy v první řadě je partnerovi povinen poskytovat výživné druhý partner, a teprve pokud to partner z jakýchkoli důvodů nečiní, nastupuje vyživovací povinnost dětí, připadá-li v úvahu. Zákon obsahuje i úpravu vzájemné vyživovací povinnosti partnerů po zrušení partnerského soužití. Je-li některý z partnerů rodičem, zůstává i po vstupu do partnerství nadále samostatně posuzovaným rodičem svého dítěte. Vstup do partnerství nemá tedy za následek omezení rodičovských práv této osoby. Partnerský vztah není rovněž překážkou pro svěření dítěte, pocházejícího z předchozího heterosexuálního vztahu, do výchovy partnera, který je jeho rodičem, ani neohrožuje výkon práva tohoto rodiče na styk s dítětem, pokud nebude ohrožen zdravý a přirozený vývoj dítěte. Partner bude mít k biologickému, či dříve do péče svěřenému nebo osvojenému dítěti svého partnera, které má ve výchově, v zásadě vztah nevlastního rodiče s tomu odpovídajícími právy a povinnostmi. Osvojení dítěte registrovanými partnery, resp. kterýmkoliv z partnerů, v době trvání partnerství je zakázáno **(44)**.

Zákon o registrovaném partnerství po deseti letech úsilí spoluprosadilo SOHO, které se v roce 2000 přeměnilo v Gay iniciativu (v roce 2006 ukončila svou činnost) **(10)**. Zákon nabyl platnosti 1. července 2006. Za první měsíc platnosti využilo možnosti registrace partnerství na 50 gay a lesbických párů, k 31. 12. 2006 vstoupilo do partnerství 235 gay a lesbických párů, takže očekávání nový zákon naplnil a potvrdil tak svou smysluplnost **(30)**.

Stát přijetím zákona dal možnost partnerským dvojícím vstoupit do vztahu, který někdy pečeti již dlouholetý a pevný poměr dvou osob **(30)**.

REGISTROVANÉ PARTNERSTVÍ V ČR (41)

1. 7. 2006 - 31. 12. 2008 - kompletní údaje

<i>kraj</i>	<i>partnerství</i>	<i>gay páry</i>	<i>lesbické páry</i>	<i>zaniklá RP</i>	<i>cizinci</i>
Praha	234	180	54	2 G	31
Jihočeský	26	16	10		8
Jihomoravský	74	56	18		8
Karlovarský	23	16	7		1
Královéhradecký	24	13	11	1 L	
Liberecký	32	23	9	1 G	
Moravskoslezský	63	38	25	3 L	3
Olomoucký	29	22	7		4
Pardubický	23	15	8	1 L	2
Plzeňský	23	16	7		2
Středočeský	74	51	23	1 G, 1 L	9
Ústecký	65	46	19	2 G	4
Vysočina	11	9	2		1
Zlínský	11	9	2	1 G	2
CELKEM	712	510	202	13	75

Zdroj: Colour planet. www.colourplanet.cz

1.9 Společenské postavení homosexuálních žen a mužů

Právní normy odrážejí postoj společnosti k sociálním jevům, ale zároveň je zpětně pomáhají vytvářet. Souhlasné homosexuální chování mezi dospělými je v současnosti ve středoevropských podmínkách běžně právně tolerováno, přesto postoje veřejnosti k homosexualitě nejsou vždy liberální a homosexuální ženy a muži bývají diskriminováni (30).

Naše společnost dosud stále trpí předsudky vůči homosexualitě a nemá k ní chápající vztah, i když za poslední desetiletí se tento postoj výrazně zlepšil (26).

Trendy ukazují jednoznačný posun směrem k liberalizaci v průběhu 90. let (40). Zhruba od přelomu tisíciletí však dochází ke zpomalení vývoje a v některých otázkách

dokonce nastává pokles liberálních postojů, např. v postojích k manželství stejnopohlavních párů a k adopcím dětí těmito páry **(36)**.

Většina lidí s odlišnou sexuální orientací se po staletí existence konfesně vyhraněné křesťanské civilizace skrývala a žila svůj život zcela v izolaci či v hluboce ilegální subkultuře **(27)**.

Přestože nedemokratické společenské systémy ve východní Evropě projevovaly malou toleranci k homosexualitě a homosexuálnímu chování, s výjimkou bývalého Sovětského svazu, Rumunska a tří jugoslávských států se jejich společenská kontrola neopírala o kriminalizaci homosexuálního chování. Československo bylo jednou z prvních zemí, která dekriminalizovala souhlasné homosexuální chování mezi dospělými jedinci **(45)** v liberalizační vlně počátkem šedesátých let, již v roce 1961 **(27)**.

Vnější proces legalizace homosexuality kupodivu příliš nesouvisel s politickým režimem uvnitř států. Důkazem toho je např. naše republika a Maďarsko, kde k ní došlo r. 1961, nebo naopak Anglie, kde ještě roku 1984 platil zákon z r. 1967 o tom, že dobrovolný homosexuální styk mezi staršími lidmi nad 21 let sice není považován za zločin, ale nadále se na něj pohlíží jako na amorální **(30)**.

Trend evropských zemí s delší demokratickou tradicí však v otázce podpory stejnopohlavně zaměřených občanů nekončí pouhým odtrestněním homosexuálních aktivit. V roce 1994 vyzval Evropský parlament EU na základě doporučení Výboru pro občanské svobody a vnitřní záležitosti členské státy k tomu, aby uskutečnily legislativní opatření na ochranu homosexuálního soužití. Jako trestnou ustanovily také diskriminaci homosexuálních jedinců v jakýchkoli oblastech společenského života tyto státy: Norsko (1993), Francie (1985), Dánsko (1989), Švédsko (1994), Irsko (1989) a Nizozemí (1992) **(30)**.

Nový trestní zákoník z roku 1961 (Zákon 140/1961 Sb.) zrušil trestnost souhlasného homosexuálního chování mezi dospělými osobami staršími osmnácti let. Přetrvávala trestnost homosexuálního chování, pokud partner byl mladší než 18 let, protože přetrvávala nejistota odborníků z následků při případném svedení mladistvého.

Dále trvala trestnost, pokud se jednalo o zneužití závislosti, o pohlavní styk za úplatu a styk budící veřejné pohoršení **(30)**.

Poslední právní změna ve vztahu k homosexuálnímu chování se uskutečnila v roce 1990 (Zákon 175/1990 Sb.). Homosexualita byla zrovnoprávněna s heterosexualitou. Zákonem tolerovaná věková hranice pro homosexuální i heterosexualní pohlavní styk je 15 let **(30)**.

Dokončení reformy trestního zákona neznamená naprosté zrovnoprávnění a odstranění diskriminace homosexuálních žen a mužů. Nejzávažnějšími požadavky, které gay a lesbická hnutí prosazují, je přijetí antidiskriminačních právních norem, poskytujících ochranu bez rozdílu sexuální orientace **(30)**.

1.10 Postoje k homosexualitě, homofobie

Objev „homosexuálního genu“ by v otázce sexuální orientace okamžitě vyloučil jakoukoliv možnost volby, což by v mysli homosexuálů znamenalo, že jim nemůže být přičítána žádná vina za odlišné chování, zbavení pocitů viny by byli všichni rodiče, kteří se trápí chybami ve výchově dětí, z nichž se stali homosexuálové, taktéž by to posílilo přirozenost homosexuální menšiny na úrovni rasy či pohlaví, což je klíčový faktor k získání právní ochrany proti diskriminaci. Takový gen však bohužel objeven nebyl a tak je jen na naší společnosti, jak si s jinakostí poradí **(33)**.

Homosexuálové až donedávna trpěli výraznou diskriminací, byli za svou sexuální preferenci pronásledováni a vězněni a jejich teprve nedávná emancipace jim dává zcela oprávněný důvod slavit **(5)**.

Zkoumání postojů obyvatelstva k sexuálním otázkám je součástí téměř všech reprezentativních výzkumů sexuálního chování populace. Většina autorů si všímá především postupné liberalizace sexuálních postojů obyvatelstva. Ta souvisí především s překonáváním tradičního modelu sexuálního chování a s postupnou sekularizací společnosti **(30)**.

Postoje k homosexualitě ovlivňuje především pohlaví. Ženy jsou k homosexualitě tolerantnější než muži, ačkoliv obecně zaujímají k sexuálním otázkám méně liberální postoje. Dále hraje roli věk, velikost místa bydliště, vzdělání a náboženství, kulturní prostředí, osobní znalost gaye či lesbičky. Sexuální konzervatismus souvisí i s konzervatismem politickým a s přijetím skupinových norem **(30)**.

Homofobie odráží negativní společenské postoje, případně chování, přijímání nepodložených názorů a generalizaci některých osobních i skupinových zkušeností. Hůře než vlastní sexuální chování bývají hodnoceny projevy intimity dvou osob stejného pohlaví, zejména mužů. Jeden z důležitých motivů mužské homofobie bývá nedostatečné maskulinní sebevědomí, důležitost a zároveň subjektivní nejistota v pohlavní roli či sexuální orientaci **(30)**.

K nárůstu homofobie vedlo větší rozšíření HIV/AIDS v gay komunitě.

Homofobie může nabývat nejrůznějších forem, z nichž nejvýraznější byla nesporně státem podporovaná perzekuce a likvidace homosexuálů v nacistickém Německu. Podle § 175 německého trestního zákona bylo v koncentračních táborech uvězněno několik desítek tisíc homosexuálů, z nichž pravděpodobně většina zahynula **(30)**.

Další závažné projevy homofobie představují nezdůvodněné fyzicky agresivní útoky vůči homosexuálům (tzv. gay-bashing, queer-bashing). Vedle toho homosexuálové, zejména ti, kteří žijí ve skrytých komunitách na okraji společnosti, se mohou častěji stát obětí jiné kriminální činnosti, zejména majetkové. Jejich sexuální orientace a propojenost s dalšími marginálními komunitami je činí snadnější obětí nebo lze předpokládat obtížnější dopadení pachatele **(30)**.

Verbální projevy agrese jsou nepoměrně častější, může se jednat o posměšky, výhrůžky, pomluvy, vydírání. Zvláštním projevem verbální agrese je skandalizace veřejně známých osob. Sem patří tzv. outing, tedy zveřejnění údajného homosexuálního založení či cítění veřejně známé osobnosti proti její vůli, k němuž došlo i u nás **(30)**.

Povinnost zajišťovat rovné zacházení a ochrana před diskriminací z důvodu sexuální orientace jsou relativně dobře upraveny v pracovně-právní oblasti. Zákon o

zaměstnanosti (47), zákon o vojácích z povolání (46), zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (48) a služební zákon (49) výslovně zakazují diskriminaci mj. i z důvodu sexuální orientace. Zároveň také stanoví právo oběti domáhat se ochrany u soudu. Problematická je v současné době ochrana v pracovním poměru, neboť nový zákoník práce neupravuje ochranu před diskriminací dostatečně (50).

Z hlediska ochrany homosexuálních lidí je pracovně-právní oblast a přístup k zaměstnání nejdůležitější, neboť je to sféra života, kde jsou diskriminováni nejčastěji (27). Pravděpodobně nejčastějším jevem v civilizovaných zemích v současnosti je mobbing – obtížně prokazovaná diskriminace v sociálních vztazích a ve společenském vzestupu na pracovišti. Projevy homofobie mohou zasahovat nejen samotné gaye a lesbičky, ale též jejich nejbližší okolí. Mohou se týkat i jiných osob pro pouhou domnělou homosexuální orientaci nebo jako forma ponižování (30).

Zákon, který by komplexně zakotvoval právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace z důvodů sexuální orientace, dosud nebyl přijat (27).

1.11 Akceptace homosexuality

O homosexualitě se nyní již často píše, věnuje se jí veřejný zájem, dokumentární filmy, televizní pořady apod. Je to dáno tím, že se o homosexualitě najednou smí mluvit, jde o naprostou kompenzaci generace útlaku (5).

Priorita současných aktivit je být nápomocni při odstraňování přetrvávajícího nedůvěřivého, zbytečně bolestivého a alibistického postoje starší i části střední generace gayů, které pomaleji hledají odvahu k sebezpřijetí a k životu bez přetvářky (15).

Vznik a utváření gay a lesbického hnutí v šedesátých letech tohoto století se myšlenkově opíralo o dva historické fenomény. V evropském kontextu se připomínala především tolerance antických Řeků k homosexualitě; v severoamerickém k tomu přibyl kladný postoj indiánských obyvatel k tzv. berdašům. Oba tyto jevy se však podstatně lišily od homosexuality jak ji vnímáme dnes (30).

Antická tolerance se týkala vztahů mezi věkově odlišnými jedinci, které obsahovaly vedle sexuálního důležitý pedagogický prvek. Byla vnímána jako přechodný jev v období dospívání mladšího partnera. Starší v páru se zpravidla choval bisexuálně. Tento vztah byl předurčen striktně rozdílným postavením v sexuálních rolích (30).

Podobně indiánští berdaši byli šamany, kteří svými projevy spíše připomínali transsexuální jedince. Ti ve svých trvalých vztazích nijak neprotiřekli tradičnímu vzájemnému doplňování sexuálních rolí. Lze tedy říci, že ani v jednom případě se nejednalo o rovnoprávný vztah dvou jedinců stejného pohlaví, v němž vzájemná podobnost a intimita je nadřazena párovému doplňování tak, jak to známe u gayů a lesbiček v civilizovaných zemích dvacátého století (30).

Antropologické a historické studie podpořily názor, že kladné přijímání homosexuálního chování je v některých kulturách poměrně běžné (30).

Vedle registrovaných partnerství pro homosexuály existují v mnoha místech další neformální a méně formální způsoby uznání partnerského vztahu osob stejného pohlaví (30).

Stejnopohlavní rovnoprávné partnerství není v historii lidstva novým, přestože je relativně málo častým fenoménem. Homosexuální chování lze považovat za široce rozšířené, i když může mít podle společenských podmínek různou podobu. Tolerance k homosexualitě není něčím neobvyklým, stejně tak jako netoleranci nelze svádět jen na křesťanský fundamentalismus a konzervatismus (30).

Názor, že trvalý vztah dvou osob má sloužit především k plození potomků, neodpovídá realitě. Při prodlužování délky života více času prožijí manželé sami v páru a nikoli při výchově potomků. Manželství již není zárodečnou buňkou společnosti, ale jejím stavebním kamenem. Nic tedy nebrání stejnopohlavním svazkům dosáhnout celospolečenského uznání (30).

1.12 Kvalita života

Definovat „kvalitu života“ (quality of life) je velmi nesnadné. Hovoříme-li o kvalitě života, obvykle sledujeme, jaký dopad má onemocnění či určitý „status“ jedince na jeho fyzický či psychický stav, na jeho způsob života a pocit životní spokojenosti. Definice kvality života vychází z Maslowovy teorie potřeb, tj. naplnění základních fyziologických potřeb (potřeba nasycení, spánek, úleva od bolesti) je předpokladem aktualizace a uspokojení potřeb subtilnějších (potřeba bezpečí, potřeba blízkosti jiných, potřeba sebeúcty). V současné době existuje celá řada definic kvality života, ale zdá se, že žádná z nich není všeobecně akceptována. Mají však jedno společné, a to, že pojem „kvalita života“ by měl obsahovat údaje o fyzickém, psychickém a sociálním stavu jedince. Na kvalitu života je pohlíženo jako na vícerozměrnou veličinu a obvykle je definována jako subjektivní posouzení vlastní životní situace. Zahrnuje tedy nejen pocit fyzického zdraví a nepřítomnost symptomů onemocnění či léčby, ale v globálním pohledu také psychickou kondici, společenské uplatnění, náboženské a ekonomické aspekty apod. Mezi další faktory ovlivňující kvalitu života patří věk, pohlaví, polymorbidita, rodinná situace, preferované hodnoty, ekonomická situace, vzdělání, religiozita, kulturní zázemí apod. Celková kvalita života je pak souhrnem výše uvedených faktorů (32).

Kvalita života je předmětem zájmu medicíny, psychologů, sociologů, environmentalistů, politologů, techniků, ekonomů apod. Kvalita života je složitý a velmi široký pojem. Je těžko uchopitelný pro svou multidimenzionalitu a komplexnost. Dotýká se pochopení lidské existence, smyslu života a samotného bytí. Zahrnuje hledání klíčových faktorů bytí a sebepochopení. Zkoumá materiální, psychologické, sociální, duchovní a další podmínky pro zdravý a šťastný život člověka. Komplexní pohled na život postihuje jak vnější podmínky, tak i vnitřní rozměry člověka (7).

Při studiu kvality života je třeba brát v úvahu vývoj, proměny v prostoru a čase, společenské souvislosti, historické a kulturní kořeny (západní křesťanská kultura, orientální kultura, ...), civilizační i generační změny. Významnou roli v pojmání kvality života sehrálo a nadále i sehrává náboženství a víra. Také je třeba uvést, že například

lidé s hlubokou vírou v Boha pokládají náboženství za prvořadé. Ostatní hodnoty nejsou pro ně tak významné a dosahování osobních cílů nepovažují za nejdůležitější (7).

Při vymezování pojmu kvality života, postihování existencionálních a sociálních, subjektivních a objektivních stránek však panuje nejednotnost a nejednoznačnost. Zcela zřetelně v této oblasti chybí obecně přijímaný a teoreticky propracovaný model, univerzálně platná definice, metodologická shoda. Nicméně se kvalita života (jako sousloví) stává celostním pojmem a zaznamenáváme vzrůstající intenzivní snahy o sofistikované definování jejího obsahu (7).

Rozdělení kvality života do 3 hierarchicky odlišných sfér:

- makro-rovina – zde se jedná o kvalitu života velkých společenských celků (dané země, kontinentu atp.). Jde o nejhlubší zamyšlení nad problematikou kvality života – o absolutní smysl života. Život je v tomto pojetí chápán jako absolutní morální hodnota a kvalita života musí tento závěr ve své definici plně respektovat. Problematika kvality života se tak stává součástí základních politických úvah.
- mezo-rovina – zde se řeší otázka kvality života v tzv. malých sociálních skupinách (škola, nemocnice, domov důchodců, aj.). Jedná se zde nejen o respekt k morální hodnotě života člověka, ale i o otázky sociálního klimatu, vzájemných vztahů mezi lidmi (např. v týmu lékařů, pečovatelek atp.), otázky uspokojování (frustrace a satiace) základních potřeb každého člena dané společenské skupiny, existence tzv. sociální opory (social support system), sdílených hodnot (existence humanitních hodnot v dané skupině a jejich hierarchii) atp.
- osobní (personální) rovina je definována nejjednoznačněji, a to jako život jednotlivce (individua, pacienta, lékaře, aj.). Při stanovení kvality života jde zde o osobní – subjektivní hodnocení zdravotního stavu, bolesti, spokojenosti, nadějí atp. Každý z nás v této dimenzi hodnotí sám kvalitu vlastního života. Do hry tak vstupují osobní hodnoty jednotlivce – jeho představy, pojetí, naděje, očekávání, přesvědčení atp. (8).

Obecně lze říci, že se pojem kvality života pohybuje někde mezi životní úrovní a spokojeností, přičemž objektivnímu pólu je blíže v politice, ekonomii a subjektivnímu v medicíně, sociologii a psychologii (7).

Kvalita života se v současné době používá pro hodnocení zdravotních a sociálních intervencí u širokého spektra onemocnění a nepříznivých životních okolností. Světová zdravotnická organizace vyvinula dotazník (**Příloha č. 2**) zaměřený právě na měření kvality života WHOQOL-100 (World Health Organization Quality of Life Assessment) a jeho zkrácenou verzi WHOQOL-BREF (6).

Není sporu o tom, že člověk vede kvalitní život, když se v dobrém zdravotním stavu dožije vysokého věku, když je mu poskytnuto patřičné vzdělání, má přístup k takovým materiálním statkům, aby si mohl zajistit slušnou životní úroveň, je obklopen lidmi, které má rád, kterých si váží a kteří mají rádi a váží si jeho, když se může účastnit správy věcí veřejných (7).

2. CÍLE PRÁCE A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

2.1 Cíle práce

Cílem diplomové práce bylo provést výzkum a analýzu kvality života homosexuálních mužů a žen v několika oblastech, především ve sféře biologicko-medicínské, psychické, morálně-etické, osvětově-vzdělávací, kulturně-historické a v neposlední řadě v politické a religiózní sféře.

Dílním cílem práce je porovnání rozdílů v kvalitě života homosexuálních žen a homosexuálních mužů a porovnání rozdílů v kvalitě života homosexuální a heterosexuální populace na základě jejich vlastní zkušenosti.

2.2 Výzkumné otázky

V souladu se stanovenými cíli a výzkumným problémem byly formulovány následující výzkumné otázky:

- Jak by homosexuální jedinci hodnotili kvalitu svého života?
- Jaké rozdíly vnímají homosexuálové v kvalitě života homosexuálních žen oproti homosexuálním mužům?
- Jaké rozdíly vnímají homosexuálové v kvalitě života heterosexuální a homosexuální populace?

3. METODIKA

Pro zpracování empirické části diplomové práce jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu.

V sociálních vědách pojem kvalitativní výzkum označuje výzkum, který se zaměřuje na to, jak jednotlivci a skupiny nahlízejí, chápou a interpretují svět (20). Podle jiných kritérií termínem kvalitativní výzkum rozumíme jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických procedur nebo jiných způsobů kvantifikace (35). Zjednodušeně řečeno, nástrojem kvantitativního výzkumu je dotazník, zatímco kvalitativní výzkumníci používají rozhovor. Kvalitativní výzkum neporovnává jedince a události prostřednictvím termínů míry a množství (37).

Někteří metodologové chápou kvalitativní výzkum jako pouhý doplněk tradičních kvantitativních výzkumných strategií, jiní zase jako protipól k jednotné vědě (13).

Některé zkoumané oblasti se hodí spíše pro kvalitativní výzkum, například ty, které se snaží odhalit podstatu něčích zkušeností s určitým jevem. Kvalitativní metody se používají k odhalení a porozumění tomu, co je podstatou jevů, o nichž toho ještě moc nevíme. Mohou být také použity k získání nových a neotřelých názorů na jevy, o nichž už něco víme nebo nám mohou pomoci získat o jevu detailní informace, které se v kvantitativním výzkumu podchycují obtížně (35).

Kvalitativní výzkum se provádí pomocí delšího a intenzivního kontaktu s terénem nebo situací jedince či skupiny jedinců. Tyto situace jsou obvykle banální nebo normální, reflektují každodennost jedinců, skupin, společností nebo organizací.

V typickém případě kvalitativní výzkumník vybírá na začátku výzkumu téma a určí základní výzkumné otázky. Otázky může v průběhu výzkumu modifikovat nebo doplňovat, z tohoto důvodu se někdy kvalitativní výzkum považuje za pružný typ výzkumu. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek, seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu. Analýza dat a jejich sběr probíhají současně. Zpráva o kvalitativním výzkumu obvykle

obsahuje podrobný popis místa zkoumání, citace z rozhovorů a poznámek, jež si výzkumník dělal při práci v terénu. Často se stává, že svoje závěry probírá se sledovanými jedinci, tedy účastníky výzkumu, a jejich názory zohledňuje nebo přidává do výsledné zprávy.

Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce **(13)**.

Kvalitativnímu výzkumu se vytýká, že jeho výsledky představují sbírku subjektivních názorů a dojmů, že ho lze těžko replikovat a vzhledem k tomu, že pracuje s omezeným počtem jedinců, vznikají také obtíže se zobecňováním výsledků.

Vzhledem k vybranému tématu diplomové práce jsem zvolila kvalitativní výzkum. Díky němu jsem jednotlivé případy poznala více do hloubky, provedla jsem jejich podrobnější komparaci.

3.1 Použité metody a techniky

Pro sběr dat jsem zvolila techniku rozhovoru.

Rozhovor je taková technika terénního sběru informací, při které jsou potřebné informace od zkoumaných osob získávány prostřednictvím záměrně cílených otázek kladených respondentovi v rozhovoru vedeném tváří v tvář nebo telefonicky **(35)**.

Vedení rozhovoru je uměním i vědou zároveň, vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu **(13)**.

Zvláštní pozornost je nutné věnovat začátku a konci rozhovoru. Na začátku dotazování je nutné prolomit případné psychické bariéry a zajistit si souhlas se záznamem. Také zakončení rozhovoru je jeho důležitou součástí. Právě na konci rozhovoru nebo při loučení můžeme ještě získat důležité informace. Tazatel by měl na konci dotazování nabídnout možnost dodatečného kontaktu, protože rozhovor nemusí být pouze sběrem dat, ale může mít i intervenční charakter.

Alfou a omegou každého rozhovoru jsou otázky. Existují určité zásady, kterých by se při kladení otázek měl každý výzkumník držet. Otázka by se například neměla ptát na dvě věci současně, nemá navádět k určitému stylu odpovědi, neměla by obsahovat nesrozumitelné termíny apod. Je třeba si také dát pozor na chybně postavené dotazy. Zároveň by měl výzkumník dodržovat jistá kritéria pro výběr otázek. Tzn., že otázka musí mít vztah k výzkumnému problému, otázka musí být jasná, nesmí být sugestivní atd (**11**).

Existují určitá doporučení pro řazení otázek, ale nejde o fixní pravidla, která by se při organizaci interview musela dodržovat (**13**).

Ve svém výzkumu jsem použila polostrukturovaný rozhovor, tedy rozhovor pomocí návodu. Tento návod má zajistit, že se tazatel skutečně dostane na všechna pro něj zajímavá témata. Je na tazateli, jakým způsobem a v jakém pořadí získá informace, které osvětlí daný problém. Současně umožňuje provést rozhovory s několika lidmi strukturovaněji a ulehčuje jejich srovnání (**13**).

Měla jsem předem připravený scénář, osnovu rozhovoru, abych od všech respondentů získala odpovědi na mnou stanovené dotazy – jednotlivé okruhy. Šlo tedy o primární otázky. Pokud se respondent v průběhu interview rozprávěl o dalších aspektech spojených s daným tématem, vítala jsem to a přineslo to s sebou kladení sekundárních, následných, podněcujících otázek. Z mé strany šlo v podstatě o sondáž (probing).

Na počátku rozhovoru jsem se představila, krátce jsem seznámila respondenta se svým výzkumem, upozornila jsem ho na to, že si rozhovor budu písemně zaznamenávat a že vše, co mi sdělí, bude anonymní.

Poté jsem přistoupila k vlastnímu interview. Jako úvodní jsem volila otázky všeobecné, směřující ke zjištění pohlaví, věku, nejvyššího ukončeného vzdělání apod. Po jejich zodpovězení jsem přešla již ke konkrétnímu dotazování. Zaměřila jsem se na období dětství a dospívání, proces coming-outu, zajímal mě partnerský a sexuální život respondentů, zkušenost s diskriminací na základě sexuální orientace, povídali jsme si o registrovaném partnerství, možnosti mít a nemít děti, ptala jsem se na názor

dotazovaných na kvalitu jejich života, přičemž mě samozřejmě zajímalo jejich subjektivní hodnocení.

3.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Celkem jsem se sešla s devíti homosexuálními jedinci. Mužů bylo v mém zkoumaném vzorku šest, ženy byly tři.

Průměrný věk mužů, se kterými jsem hovořila, je téměř 48 let. Dva z nich jsou ve věku kolem 70let, jednomu je 50 let, dvěma je kolem 40let a jednomu je 17 let.

Ženy, se kterými jsem dělala rozhovor, jsou mladé. Ani jedné není ještě 30 let.

Převážně jsem se setkala s lidmi se středním a vyšším vzděláním, pocházejícími z menších měst či vesnic a nyní žijících v krajském městě, zhruba z 50% jde o věřící jedince, kteří nemají jasně vymezenou politickou orientaci.

3.3 Vlastní realizace výzkumu

V průběhu zimního semestru roku 2008 jsem se začala radit s vedoucí své práce, Mgr. Kubelovou, jak vlastně výzkum, který je nedílnou součástí této diplomové práce, pojmout. Stěžejními se pro mě staly rozhovory s homosexuálními jedinci.

Kvalita života je velmi široký pojem. V kontextu, který jsem zvolila právě pro tuto práci, je navíc obtížně uchopitelný, především proto, že je značně subjektivní. Jako kvalitní život jsem si tedy – dle obecných norem a možností každého jedince v současném světě – stanovila život, v němž je člověku umožněno získat odpovídající vzdělání dle jeho možností a schopností, kde má právo na odpovídající zdravotní péči, kde se může politicky angažovat, kde není diskriminován na základě pohlaví, rasy, vyznání apod. Dále pro mě kvalitní život představuje možnost trávit volný čas dle svého přání, stýkat s lidmi, se kterými se chci stýkat, aniž by mi v tom chtěl někdo bránit atd.

Na počátku roku 2009 jsem tedy kontaktovala předsedu Jihočeské Lambdy, Ing. Jiřího Marečka a požádala ho o spolupráci. Souhlasil a domluvili jsme si osobní setkání. Při něm jsme si vyjasnili, jaké jsou mé představy o výzkumu a jaké zase jeho.

Na přelomu ledna a února roku 2009 jsem již přistoupila k vlastní realizaci výzkumu. Sestavila jsem jakousi osnovu pro mé dotazy na gaye a lesbičky. Tu jsem dala ke konzultaci své známé, lesbičce. Učinila jsem tak především proto, aby mi sdělila, zda se neptám na nepodstatné věci, nebo naopak zda jsem nějaké zásadní nezapomněla zmínit. Osnovu pro interview mi s drobnými připomínkami schválila. V podstatě nešlo ani o připomínky v pravém smyslu slova, ale spíše o doporučení doplnit nějaké otázky. Radu jsem přijala a otázky do rozhovoru doplnila.

Posléze mi Ing. Mareček zprostředkoval setkání s několika gayi a lesbičkami, kteří mi byli ochotni poskytnout rozhovor. Překvapilo mě, že muži, gayové, byli rozhovorům více nakloněni než ženy lesbičky. Poprosila jsem Ing. Marečka, zda by bylo možné mluvit se zhruba stejným počtem mužů a žen, abych mohla provést hodnotnější komparaci. Nakonec jsem ale hovořila s více muži než ženami. Když jsem se Ing. Marečka ptala na možné důvody, říkal, že žen je méně a navíc jsou asi i méně sdílné a ochotné k rozhovoru.

Jedno setkání jsme uskutečnili v bytě dvou homosexuálů, nynějších životních partnerů. Ostatní se konala v restauracích a kavárnách většinou s menší skupinkou osob. S každým jsem vždy hovořila jednotlivě. O samotě se mnou nechtěl mluvit ani jeden z respondentů. Pro jistotu jsem jim ještě připomněla, že se budu ptát i na věci intimní, ale žádnému z dotazovaných to nevadilo a říkali, že se za nic nestydí. Každý rozhovor trval zhruba 1 hodinu a panovala při něm přátelská a uvolněná atmosféra. Respondenti o sobě většinou mluvili otevřeně a byli nakloněni spolupráci se mnou.

Nejdříve jsou hovořila s muži, poté jsem se setkala se ženami. Muži byli všichni bez výjimky velice mluvní, otevření, rozhovory s nimi plynuly naprosto bez problémů a jakoby samozřejmě. Měla jsem pocit, že se známe již delší dobu, navíc jejich životní příběhy a osudy byly velmi zajímavé – jistě také tím, že každý byl poněkud jiný. Otevřenost a příjemná atmosféra byly určitě nemalou měrou zapříčiněny tím, že se

jednalo o osoby, které již předem věděly, „do čeho jdou“, byly vybrány panem Marečkem a s dotazy tohoto typu počítaly.

Poté přišly na řadu ženy. Ty jsou v mém výzkumu zastoupeny v menším počtu. Musím říci, že jsem byla poměrně překvapena tím, že nebyly sdílné jako muži. Rozhovor probíhal v podstatě tak, že jsem se na něco konkrétního zeptala, ony odpověděly, a dál již téma moc nerozváděly. Křivdila bych jedné z nich, která byla svou otevřeností blíže mužské části mých respondentů. Ptala jsem se sama sebe na možné důvody, ale napadlo mě pouze to, že ženy si své soukromí možná obecně střeží o něco více než muži, navíc šlo o dívky pod 30 let věku, které měly zkušenosti s diskriminací.

Rozhovory jsem udělala v průběhu měsíce března a dubna. S jednotlivými respondenty jsem se domluvila na tom, zda budou chtít přepis rozhovoru zaslat ke korektuře. Tento požadavek neměl žádný z nich. Poté jsem již přistoupila k vlastní úpravě rozhovorů do elektronické podoby. Pro účely diplomové práce jsem zvolila zápis interview ve formě kasuistik.

Diplomovou práci jsem zpracovala v textovém editoru Microsoft Office Word.

4. VÝSLEDKY

4.1 Albert

4.1.1 Základní údaje

Albertovi je 43 let, nejvyšší ukončené vzdělání střední bez maturity v oboru kuchař-číšník, nyní pracuje jako hoteliér v jednom českobudějovickém rodinném hotelu, vyznáním je katolík a politicky inklinuje spíše k pravici, přičemž není příslušníkem žádné politické strany.

4.1.2 Dětství, dospívání

Albert se narodil v Jemnici. Mamince bylo v době jeho narození 17 let. Otec zemřel poměrně záhy – Albertovi bylo 5 let. Sám říká: *„Tatínek mi vždycky chyběl, toužil jsem mít otce, pořád jsem ho jakoby hledal.“*

Albert s maminkou žili v domě rodičů Albertova tatínka. Po smrti otce je Albertovi prarodiče vyhodili z domu, ve kterém žili. Dostali městský byt a maminka si našla přítele, kterého Albert nikdy moc rád neměl. Byl to člověk, který asi dvě třetiny svého života strávil ve vazbě, s rodinou byl málokdy. Matce se s tímto mužem narodil syn, nevlastní bratr Alberta.

Možná proto, že v dětství brzy přišel o otce a byl tudíž postaven do mužské role v rodině, zvykl si vše zařídit sám, postarat se o sebe, být samostatný. Říká: *„Jaké jsem si udělal dětství, takové jsem ho měl.“* Sám si podal přihlášku na školu, sám absolvoval přijímací zkoušky, sám si vyřídil veškeré potřebné náležitosti.

Od tohoto období si Albert myslí, že je velice citlivý na bezpráví a veškerou nespravedlnost, která se děje. Nemyslí si ale, že by dětství, které prožil, ovlivnilo jeho sexualitu.

4.1.3 Coming-out

Když se Alberta ptám na jeho první projevy sexuality, odpovídá rychle a jasně, že již v dětství vnímal svou homosexualitu. Cítil, že se mu více líbí chlapci, díval se po nich spíše než po dívkách. Vlastní uvědomění své homosexuality přijal bez vnitřních konfliktů, bral to tak, jak to je, nepřišlo mu na tom nic zvláštního. Říká: *„V každém člověku je něco zakotveno, každý člověk by chtěl něco vyzkoušet, záleží jen na tom, jak se s tím vyrovná.“*

V souvislosti se svou orientací neměl problémy ani na základní škole, ani v učení. Absolvoval vojnu, na kterou vzpomíná v podstatě také rád.

Potřebu svěřit se někomu se svou orientací neměl. Možná i proto, že tehdejší doba nedovolovala se k jiné než heterosexuální orientaci přiznat, veřejně se ke své homosexualitě nehlásil. Albert o tomto říká: *„Kdybych se byl přiznal, skončil jsem určitě u psychiatra.“*

V rodině o své orientaci nikdy nemluvil, nikomu to zpočátku neřekl. Dodnes je otázka Albertovy homosexuality v rodině takovým veřejným tajemstvím. Členové rodiny tento fakt vzali naprosto bez problémů, ale nemluví se o tom.

Albert sám prý nikdy neměl potřebu se se svou orientací svěřit. Rovněž neurčovala výběr školy a následného zaměstnání.

4.1.4 Partnerské vztahy

První vážný vztah Albert prožil se ženou. Chodili spolu dva roky a poté se dokonce vzali. Krátce po svatbě nastoupil na vojnu do Brna, kde byl další dva roky. Po tuto dobu šlo v podstatě o vztah na dálku, moc často za ženou nejezdil, ani nemohl. Po vojně, tedy těsně po roce 1989, se prostřednictvím periodika Annonce seznámil přes inzerát s mužem. Uvědomil si, co by si přál, tehdy byla podle něho jiná doba, manželství se vyžadovala, kdo nebyl ženatý, byl divný. Následoval rozchod s manželkou po sedmiletém vztahu. Vzhledem k Albertově orientaci byl sňatek prohlášen za neplatný a zrušen. Albert říká: *„Kdybychom děti měli, možná bych se*

nerozvedl.“ Po rozvodu zůstaly vztahy Alberta a jeho bývalé ženy kamarádké, za což je moc rád.

Měl i několik krátkodobých vztahů, přibližně dva milence. K tomuto Albert říká: *„Vztah nesmí být založený na sexu.“*

Po rozvodu se přestěhoval do jižních Čech, začal pracovat ve školní jídelně a na slavnostním otevření hotelu Gomel se seznámil se svým současným životním partnerem.

S partnerem Břet'ou mají spousty společných zájmů, spojují je zkušenosti s hoteliérstvím, mají rádi historii, umění. Soužití funguje tak nějak automaticky, nemají rozděleny tradiční mužské a ženské role, vše dle jejich slov tak nějak samozřejmě vyplývá. Finance mají také v podstatě společné.

Se svými rodinami vycházejí dobře, obě to o nich ví, akceptují je, nevidí v tom problém. Důležité věci si vyříkali, mají dobré a urovnané vztahy.

Albert a Břet'a mají společné kamarády v Německu (jeden muž z páru je Čech žijící v Německu), které pravidelně navštěvují, stejně jako oni je. Společně cestují, vždy se těší na pobyt v lázních, který si náležitě užijí. Albert říká: *„V podstatě se nám žije dobře.“*

4.1.5 Diskriminace

S diskriminací se Albert nikdy nesetkal, přičemž občasné pokřikování lidí na ulici za diskriminaci nepovažuje – s tím ale samozřejmě zkušenost má.

4.1.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákon o registrovaném partnerství dle Alberta nic moc neřeší. Myslí tím především to, že v zásadních věcech (dědění po partnerovi) nestaví partnerství na roveň manželství. Tato problematika je stále velmi složitá. I přesto ale přijetí zákona vnímá jako velké plus, krok dopředu, určitý kompromis. S Břet'ou se zatím registrovat nechtějí

právě proto, že by jejich registrace neřešila dědění a podobné praktické problémy. Zatím to pro ně představuje jen papír, který ke stvrzení své lásky nepotřebují.

Co se dětí týče, měl období, kdy po nic toužil. To byl ještě ženatý. Se ženou ale děti nikdy neměli, za což je dnes rád. Svou potřebu saturoval tím, že se v podstatě pořád o nějaké dítě staral, ať už to byl jeho mladší bratr nebo později bratrovy děti, děti přátel apod. Své instinkty tedy uspokojoval takto.

K adopci dítěte se vyjadřuje: „*Možnost adoptovat děti homosexuálními páry bych asi do zákona nezahrnoval, jde o poměrně dost citlivou věc, na kterou naše společnost ještě není připravena.*“ Důvodem ovšem v žádném případě není to, že by si myslel, že dítě vychovávané dvěma homosexuálními jedinci tím může být nějakým způsobem „postižené“. Neuznává názor, že děti by se „poteplily“. Dle jeho slov je to hloupost, „*z heteráka neuděláš homouše a z homouše neuděláš heteráka*“.

Albert je věřící, tudíž jsem se nemohla nezeptat na jeho zkušenosti s reakcí ostatních heterosexuálních věřících. Albert s vírou a s věřícími prý nikdy problém neměl, „aktivně“ do kostela nechodí, myslí si, že víra není o tom, že člověk musí do kostela chodit. Se všemi názory církve nesouhlasí, dopisoval si dokonce s kardinálem Vlkem na téma homosexualita a křesťanství (**Příloha č. 3**).

4.1.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Albert je s kvalitou svého života absolutně spokojený. Zvláště, když může srovnat s obdobím před rokem 1989 a nyní, současná doba mu přijde ideální. Může svobodně cestovat, nemusí se schovávat a tajit svou orientaci, lidé jsou otevřenější a tolerantnější. Dle Alberta má dnes každý jedinec šanci. Říká: „*Život má každý takový, jaký si ho udělá. Já se snažím si život užít.*“

Rozdíl v kvalitě života mezi homosexuálními muži a homosexuálními ženami vidí on sám především v možnosti mít přirozeným způsobem děti. Dále si myslí, že lesbické ženy se většinou kvůli dětem i snaží svou orientaci tajit a jsou v heterosexuálním vztahu s mužem jen kvůli nim. To se u gayů vyskytuje velice zřídka.

Pokud se zaměří na možné rozdíly mezi homosexuálními a heterosexuálními muži, pak mu přijde, že heterosexuálové se možná hůře vyrovnávají s odchodem partnerky, nejsou tak samostatní jako homosexuálové. Zároveň ale připouští, že je to možná individuální záležitost.

4.2 Bořek

4.2.1 Základní údaje

Bořkovi je 68 let, nyní je ve starobním důchodu. Vystudoval střední odbornou školu s maturitou a před odchodem do penze pracoval jako laborant. Je pokřtěný katolík, v Boha věří, ale myslí si, že v mezích normy, „*není fanatickým slepým věřícím*“. Politicky inklinuje spíše k pravici, přičemž není příslušníkem žádné politické strany – v současné době si nedokáže vybrat.

4.2.2 Dětství, dospívání

Bořek pochází z Vodňan. Má dva bratry a dle svých slov vyrůstal v harmonickém prostředí úplné rodiny. Rodinné zázemí hodnotí jako skvělé, nevidí v něm sebemenší možný důvod jeho homosexuality.

Domů si žádná děvčata nevodil, mamince to přišlo poněkud zvláštní a snažila se mu najít nějakou „nevěstu“ se slovy: „*Hele, tady je taková pěkná, šikovná holka!*“ Bořek samozřejmě neměl zájem a mamince se to snažil taktně naznačit.

Po nástupu do zaměstnání v Českých Budějovicích nejdříve dojížděl z Vodňan, posléze si našel podnájem a určitým způsobem se osvobodil od mamince včasněho shánění partnerek a její péče.

Nějaký čas také pracoval a pobýval v Poděbradech, kde si úplně odvykl jezdit domů, kontakt byl minimální. Domů dle svých slov jezdil v podstatě jen když maminka už moc „nadávala“. To bylo zhruba dvakrát do roka.

Po její smrti se vrátil zpět na jih Čech a staral se o tatínka. Ten matku přežil o pouhé dva roky.

4.2.3 Coming-out

Coming-out přišel u Bořka zhruba ve 13letech. Pozoroval, že se mu líbí spíše chlapci, s děvčaty se sice také kamarádil, ale bylo to „takové jiné“. Vnitřně byl s tímto stavem smířený, bral to tak, jak to je. Bořek říká: „*Bylo to prostě tak.*“

Rodiče o jeho orientaci nevěděli dlouhou dobu vůbec, doma se o tom nediskutovalo. „*Maminka v podstatě ani nevěděla, co to je.*“ Bratrům to, že je Bořek homosexuální, došlo samo.

Se sourozenci se stýkají, mají velice dobré vztahy. Stejně tak i se širší rodinou, která Bořka a jeho dlouholetého partnera Alberta bere naprosto bez problémů.

Bořek neměl potřebu se někomu se svou orientací svěřit, doba byla taková, normální bylo se skrývat, nikomu nic neříkat. Málo lidí vědělo, o co se vůbec jedná, nebyly zdroje, ve kterých by vyhledali informace.

Poprvé o své orientaci veřejně promluvil na srazu střední školy, kterou studoval. Někteří spolužáci mu řekli, že to tušili, jiní byli překvapeni, ale s negativními reakcemi se nesetkal.

4.2.4 Partnerské vztahy

Bořek stejně jako Albert měl heterosexuální vztah se ženou. V té době mu bylo asi 25 let. S dívkou chodil cca půl roku. O tomto vztahu Bořek říká: „*Měl jsem možná jen potřebu to zkusit, ověřit si, jestli jsem opravdu na kluky, ale také zkusit něco jiného.*“ Bořek nemá děti.

Nelíbí se mu, jak dnešní mladá generace gayů a lesbiček jedná ve vztazích. Mnozí homosexuální jedinci si hledají partnery opačného pohlaví možná pro pobavení, pro ujištění, že je jejich orientace homosexuální, to vše ale bez ohledu na pocity druhé osoby. Po několika měsících partnera opustí, oznámí mu svou orientaci a už nehledí na

to, jak se cítí ten druhý. Bořek si myslí, že tím té druhé osobě velmi ublíží. Jsou i tací, kteří se s takovou zkušeností do smrti nevyrovnejí, připadají si zrazení, přijde jim, že nějak selhali, ztrácejí sebevědomí a je to pro ně deficit do dalšího vztahu.

Krátkodobých homosexuálních vztahů má za sebou Bořek několik.

Na slavnostním otevření českobudějovického hotelu Gomel se setkal s Albertem, se kterým tvoří pár již 15 let. Takto dlouhý vztah nikdy neměl.

Okolí a rodina o jejich vztahu ví, nemají s tím problém, respektují je jako pár. Jak ale sám Bořek říká: „*Všichni to dávno ví, ale nemluví se o tom.*“

4.2.5 Diskriminace

Bořek říká, že se snaží s Albertem vyhýbat situacím, které by s sebou mohly přinést určité riziko napadení ať už verbálního nebo fyzického. Za svou orientaci se nestydí, ale ví, že společnost není ještě zcela připravená a ne všichni jsou k homosexualitě tolerantní.

Pamatuje si, jak v době před rokem 1989 fungovaly ze strany státu i policie praktiky, které potlačovaly homosexualitu a její projevy. Bořek říká: „*Kdo chtěl psa bít, hůl si vždycky našel.*“ Osobně ale praktiky SNB nezažil.

Zažil ale sám projev diskriminace. „*Na narozeninové oslavě spolupracovníka mi někdo schválně nastrčil stoličku. Zakopl jsem o ní, upadl do dveří a rozsekl si o sklo ruku. Někdo omylem místo RZP zavolal SNB, kterým můj šéf řekl, ať si na mě dávají pozor, ať si raději vezmou rukavice, že jsem homosexuál, že bych mohl mít AIDS, tak aby to ode mě nechytily.*“ To byla dle slov Bořka nepříjemná zkušenost, ale naštěstí je to jeho jediná. Jak již říkal Albert, snaží se žít nenápadně, nedávat svou orientaci na odiv. Ale nestydí se za ní, neskrývá ji, když se někdo zeptá, odpoví na rovinu. S tím problém nemá.

4.2.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákon o registrovaném partnerství vnímá jako velký krok dopředu, určitě je to plus, ale říká: „*Chce to ještě dotáhnout, jsme teprve na začátku.*“

S Albertem o registraci nejprve uvažovali, ale když si zákon přečetli důkladně, od této myšlenky upustili. Vadí jim především to, že zákon nestaví partnerství a manželství na roveň především v praktických věcech, jako je dědění, svěření dětí do péče, možnost adopce partnerových dětí apod.

V minulosti, když byl mladší, samozřejmě zažil období, kdy po dětech toužil, ale nikdy by si je nepořídil za cenu toho, že bude ve svazku se ženou jen za tímto účelem. Tuto potřebu si vynahrazoval především péčí o děti svých bratrů a přátel.

Na adopci dítěte dvěma osobami stejného pohlaví nevidí nic špatného. Ale myslí si, že k tomuto kroku povede ještě dlouhá cesta.

4.2.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Bořek je spokojený tak, jak žije, jaký život s Albertem mají. Je rád takový jaký je, asi si ani nedokáže představit heterosexuální život, neměnil by. Líbí se mu, že s Albertem nevedou klasický heterosexuální život, kdy muž chodí do práce a žena na něj doma čeká s dětmi. Přijde mu, že muž se „honí“ v práci a vydělává, aby žena mohla utrácet. Myslí si, že s Albertem se dobře doplňují, mají společné koníčky – historii, kulturu, sledují aktuální dění. Tráví spolu téměř veškerý volný čas, jsou spolu rádi. Myslí si, že tím, že nemají děti, se realizují trošku někde jinde a jinak než klasický heterosexuální pár.

Rozdíl v kvalitě života homosexuálního muže a homosexuální ženy vidí především v možnosti mít děti. Také reakce okolí na dvě ženy stejného pohlaví jsou v podstatě neutrální, kdežto dva muži jsou bráni jako něco „ujetého, hnusného“.

Rozdíl v kvalitě života homosexuála a heterosexuála moc nevnímá. Jak již říkal, heterosexuální svazek mu přijde moc jednotvárný, vnímá ho jako jakési pachtění se za

něčím. To ve svém vztahu s Albertem nezažívá. Nikdy ho nenapadlo, že by byl možná raději heterosexuální.

4.3 Cecil

4.3.1 Základní údaje

Cecilovi je 50 let, má vysokoškolské vzdělání technického typu. V současné době pracuje jako vedoucí oddělení ve zdravotní pojišťovně. Je ateista a politicky se angažuje v KSČM.

4.3.2 Dětství, dospívání

Cecil má o čtyři roky mladší sestru. Rodiče se rozvedli, Cecila a jeho sestru vychovával otčím.

Vyrůstal na samotě, v podstatě mezi samými dospělými lidmi, neměl moc kontaktů se svými vrstevníky. Když mu bylo šest let, rodina se přestěhovala do města, kde najednou poznal nový život, měl nové zájmy, potkával se s dětmi, sportoval... V tomto období poprvé pocítil, že s ním něco „není v pořádku“, najednou mohl srovnávat, kolísal mezi děvčaty a chlapci.

Se setrou dětství de facto neprožil – byl 8 let na škole. V podstatě až nyní, když jsou oba dospělí, se začali vzájemně poznávat.

Od 15let, kdy odešel na vojenskou školu je samostatný. Postaral se sám o sebe, rodinu v podstatě nepotřeboval.

Na svém dětství a dospívání nevidí žádné zvláštnosti, které by mohly určovat jeho sexuální orientaci.

4.3.3 Coming-out

Coming-out u Cecila přišel asi ve 13 letech. V tomto období získal již dokonce některé první sexuální zkušenosti.

Na konci základní školy byla nově zjištěná sexuální orientace jedním z důvodů k přechodu na vojenskou školu. Účelem bylo především nepříjít do kontaktu s děvčaty. Ač by se heterosexuálovi mohlo zdát takové řešení zvláštní, Cecil říká: „*Sexuální abstinence se tím stala snazší*“.

Do svých 18let nevěděl, že sexuální orientace je vrozená a tudíž nezvratná. V době jeho dětství a dospívání byl nedostatek informačních zdrojů jak pro homosexuály samotné, tak pro veřejnost. První náznaky zlepšení se objevily až v 70. letech 20. století

V průběhu coming-outu Cecila ovládaly smíšené pocity. Když se mu něco povedlo, cítil se lépe, když se mu nedařilo, bylo tomu naopak.

Často býval černou ovčí party, ale říká: „*Dokázal jsem se z toho vždy nějak vykecat.*“ Na mou otázku, zda se tím někdy trápil, odpovídá striktně, že ne!

Pokud by měl hodnotit reakce okolí na něj jako na homosexuála, pak se setkal s pozitivním i s negativním přístupem.

Rodina Cecilovu homosexuální orientaci přijala poměrně špatně. Říká: „*Čím jsem starší, tím jsou reakce mých blízkých horší, ale snažím se, aby se s tímto faktem pomalu, ale jistě smířili, vyrovnali.*“

Rodičům svou homosexualitu přiznal až při studiu vysoké školy. Oficiálně tedy vlastně jen matce, otci se na rovinu nesvěřil nikdy. Ostatní členové rodiny se postupně domysleli. Cecil říká: „*Nikdy jsem neměl potřebu se se svou orientací svěřovat, protože jsem s ní sám v podstatě nikdy neměl problém a především jsem se s ní nikdy netajil.*“

4.3.4 Partnerské vztahy

První partnerské kontakty navázal již v období coming-outu, tedy zhruba ve 13letech. Tyto styky byly homosexuální.

První sexuální zkušenost měl v 16 letech s dívkou. Vedla ho k tomu především zvědavost, potřeba utvrdit se ve své orientaci, že s dívkou to není to pravé.

Po této zkušenosti se stýkal již víceméně jen s chlapci.

Výrazným partnerským vztahem v životě Cecila je manželství, které trvalo pět let. Cecilovi bylo v době, kdy uzavírali sňatek, 23 let. Šlo o ženu, která byla o 15 let starší než on. Cecilova bývalá žena ho k sňatku přemlouvala, byla vážně nemocná, což byl jeden z důvodů. On viděl v manželství také určité výhody. Jako ženatý měl větší šanci získat bydlení, nezanedbatelným důvodem byla také společenská situace. Děti v manželství nepočali. Již v době trvání manželství se Cecil seznámil se svým současným životním partnerem Kamilem, s nímž žije 22 let a před rokem se nechali registrovat.

4.3.5 Diskriminace

Diskriminaci Cecil jednoznačně zažil v zaměstnání, v době možného kariérního postupu. Když mělo dojít k povýšení, vždy to byl problém, což platí i pro dnešní dobu.

Stejně tak politická kariéra je tím ovlivněna. Říká: „*Proč myslíte, že ještě dosud nejsem na kandidátce?!*“

Psychickou diskriminaci zažil i v partě, v kolektivu obecně. Často jde a šlo o diskriminaci zprostředkovanou, nepřímou, za zády. Jako nejvíc nepříjemné tyto projevy vnímal ve škole nebo v době možného kariérního postupu.

Diskriminován je bohužel i dnes: „*Když se to někomu bude hodit, použije to proti tobě. Když ten druhý bude vědět, že jsem gay, bude to na jeho chování poznat.*“

Fyzické násilí použité proti své osobě Cecil nezažil.

4.3.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Cecil sám je již rok registrovaný se svým dlouhodobým životním partnerem Kamilem. Přijetí zákona vnímá jako završení svého celoživotního úsilí, znamená pro něj velký posun dopředu.

Cecil mluví v souvislosti s dětmi o tzv. „falešné březosti“. Charakterizuje jí jako období v životě jedince mezi jeho 30. a 40. rokem, kdy má silnou touhu po dětech. Tento úsek života si také prožil. Mrzí ho, že děti nemá, ale nechtěl by je za cenu, že by je měl mít se ženou. Dnes je rád, že s bývalou ženou děti neměli, i když o tom jeden čas uvažovali.

Dnes by si již děti nepožíval, ale v minulosti uvažoval o adopci. V adopci dítěte homosexuálním párem nevidí osobně žádný problém. Zároveň ale připouští, že jde o velice ožehavé téma.

4.3.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Cecil je se svým životem naprosto spokojený, nic by v něm neměnil. Volný čas tráví především organizováním volného času ostatních. S úsměvem na rtech dodává: „*Většinu volného času proorganizuji.*“ Má relativně více času než kdyby byl ženatý. Nečeká ho doma manželka a děti, o to více se realizuje v zaměstnání a mimopracovních aktivitách. Rád si s partnerem vyjede na kole a společně s kamarády chodí na setkání klubu Lambda.

Rozdíl v životě homosexuálních žen a homosexuálních mužů vidí především v tom, že ženy lesbičky jsou jednoznačně znevýhodněny v oblasti rodičovství. Mají silnější mateřské pudy než muži a dítě si většinou „nějak udělají“. Poté to může být problém, obvykle partnerství s mužem nevydrží nebo v něm tiše trpí. Ani jedno není v pořádku. Spornou otázkou jsou samozřejmě i zájmy dítěte.

Rozdíl mezi homosexuálním a heterosexuálním životem je dle jeho názoru jednoznačný: „*Kdybych byl heterosexuál, měl bych život v určitých věcech mnohem jednodušší.*“

4.4 Dominik

4.4.1 Základní údaje

Dominikovi je 70 let, vystudoval Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy, obor Učitelství, politicky se neangažuje a v současné době je v důchodu.

4.4.2 Dětství, dospívání

Vyrůstal v chudé rodině na vesnici. Sourozence neměl. Dominikova maminka byla věřící a zemřela v době, kdy mu bylo teprve 11 let. Otec byl starší než matka, dle slov Dominika byl poměrně dost cholerický a zemřel také poměrně brzy – ve 45 letech.

Dominik absolvoval osmileté gymnasium. Když se rozhodovalo, jak bude jeho studium pokračovat, na doporučení bratrance a otce nastoupil na dvouleté vojenské střední učiliště. K tomuto období Dominik dodává: „*Vojna bere klukovi kus mládí, ale zároveň dává kus mužství.*“

Po dokončení vojenského učiliště nastoupil k pohraniční strážci, kde působil cca pět let. Jako voják se stále moc necítil „ve své kůži“, lákala ho studia učitelství, z vojny chtěl odejít.

Po několika letech vojny došlo k reorganizaci u pohraniční strážce, jeho pluk se v podstatě rozpadl a Dominik odešel.

Poté pracoval jako vychovatel na střední škole a při zaměstnání začal dálkově studovat vysokou školu. Po jejím dokončení nastoupil jako učitel na střední školu a vyučoval společenskovední obory.

Učil v Praze cca 5 let a říká: „*Praha bylo dobré prostředí pro anonymitu, každý se staral o své, nesetkal jsem se tam s takovou to „vlezlostí maloměsta*“.“

Postupem času však Dominika omrzela život na svobodárně, cítil, že stárne a chce mít určité životní jistoty. Odešel tedy učit na gymnasium do Prachatic, kde mu nabídli služební byt. Zároveň ocenil to, že není v místě, kde je jeho rodina, od které se snažil držet dál. Nebavily ho věčné otázky typu: „*Proč se už neoženíš?*“

Na prachatickém gymnasiu měl na žáky čas, věnoval se jim, práce ho bavila a naplňovala.

Po nějakém čase odešel do Českých Budějovic na vysokou školu, působil na Pedagogické fakultě a opět dostal služební byt. Oproti Prachaticím měly České Budějovice výhodu větší anonymity.

Dnes Dominik žije v domově důchodců, kde je v podstatě spokojený. Jak ale sám říká, v domově je většina žen, které ho zahlcují různými otázkami a snaží se s ním navázat bližší vztah. Snaží se držet odstup, neupozorňovat na sebe a své soukromí si drží v tajnosti.

4.4.3 Coming-out

Zhruba až na gymnasiu si začal uvědomovat, že tíhne více ke chlapcům než k dívkám. Na vojenském učilišti měl již ve své orientaci zcela jasno. V době, kdy dospíval, nebyly žádné dostupné prostředky, ani literatura k získání informací. Sexualitu si prostě každý musel vyřešit sám.

Svůj osobní život na maloměstě neřešil, raději unikl do anonymity Prahy apod.

Vnitřně cítil jakýsi hlas, který mu říkal: „*Nesnaž se být ve světle reflektorů.*“ Se svou orientací se tedy nikdy veřejně neukazoval, neměl potřebu se o ní s někým dělit. Bral to tak, jak to je.

Rodiče se o jeho orientaci nikdy nedozvěděli, protože zemřeli dříve než jim to stačil říct. Část přátel o jeho homosexualitě ví od něho samotného, část se to dozvěděla zprostředkovaně. Příbuzní fakt, že je Dominik homosexuál, akceptovali.

Jak sám říká: „*Mám kolem sebe lidi, ke kterým se můžu utéct.*“

4.4.4 Partnerské vztahy

V době, kdy si uvědomil, že je homosexuální, žádný erotický vztah neměl.

Když byl u pohraniční stráže, přátelil se s mužem. Dle slov Dominika šlo ale opravdu pouze o přátelský, nikoliv erotický vztah.

Když pobýval v Praze, uspokojoval svoje sexuální potřeby v parních lázních, jezdil na služební cesty do jiných měst, která mu opět poskytla vytouženou anonymitu.

Svůj jediný heterosexuální vztah prožil v době, kdy sloužil u pohraniční stráže. Svedla ho žena jednoho z důstojníků.

Dominik nikdy neměl dlouhodobější vztah s mužem a v současné době žije také sám.

Myslí si, že sexualita je variabilní.

4.4.5 Diskriminace

S diskriminací se Dominik nikdy nesetkal – což přisuzuje právě tomu, že se svou orientací nikdy nechodil na veřejnost, v podstatě jí tajil.

4.4.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Přijetí tohoto zákona Dominik chápe jako přirozený vývoj, emancipaci doby. Říká: „*Zákon dává práva, jde o nástroj zrovnoprávnění, každý si může dělat co chce a každý by se měl naučit hledět si sám sebe.*“

Kolem svých 35let Dominik toužil po rodině, po dětech. Tuto svou touhu však nikdy nenaplnil. To, co mu neumožnila orientace, mu umožnilo učitelství. Realizoval se tím, že vzdělával děti, věnoval se jim, měl na ně více času než ženatí kolegové s vlastními dětmi.

4.4.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Za život, který Dominik vedl a vede, se nikdy nestyděl, nestydí a stydět nebude. Nelituje ničeho, co udělal, život prožil poctivě a profesi, kterou vykonával, měl a má dosud velice rád.

Přijde mu, že díky tomu, že neměl manželku a děti, měl méně starostí – myslí si, že v tomto ohledu je méně zranitelný.

Dnes je rád, že se setkal s lidmi z Jihočeské Lambdy, tráví s nimi volný čas, rád se s nimi setkává. Přijde mu, že ho to trošku stimuluje.

Dominik dodává, že v dnešní době již mladí homosexuální lidé necítí potřebu se stmelovat, což osobně považuje za velikou škodu.

4.5 Emanuel

4.5.1 Základní údaje

Emanuelovi je 38 let, vyučil se zedníkem a nyní pracuje jako expedient. Je ateista a nestraník.

4.5.2 Dětství, dospívání

Emanuel pochází z vesnice. Maminka byla v podstatě ženou v domácnosti a tatínek pracoval, má jednoho staršího bratra.

Dětství a dospívání probíhalo bez problémů, nevidí v něm nějaké zvláštní odlišnosti. Prožíval ho jako každý normální kluk.

Po základní škole Emanuel odešel do učení, kde bylo vzhledem k charakteru oboru (zedník) málo děvčat, stýkal se především s chlapci.

Po absolvování učiliště nastoupil Emanuel na vojnu, kterou dle svých slov zvládl naprosto bez potíží. Se svou orientací se nikomu nesvěřoval, takže ani nijak zvlášť nevybočoval.

Emanuel říká: „*Po vojně jsem začal vyhledávat kluky, kteří byli podobně zaměřeni jako já. Seznámil jsem se s Cecilem a dodnes jsme kamarádi.*“

V současné době bydlí Emanuel v bytě se svým tatínkem, o něhož pečuje.

4.5.3 Coming-out

Coming-out se u Emanuela dostavil někdy na střední škole. S faktem, že je homosexuální, se vyrovnal poměrně dobře, bez výrazných vnitřních konfliktů.

O své orientaci neměl potřebu se nikomu svěřovat, v podstatě prý ani nechtěl. Rodině a kamarádům to také nesdělil. Tatínek se o synově homosexualitě dozvěděl zprostředkovaně a chtěl po něm, aby „přestal“.

4.5.4 Partnerské vztahy

Emanuel vypráví, že s děvčetem nikdy žádný vztah neměl.

S muži, se kterými se stýkal, šlo vždy spíše o krátkodobé vztahy, které trvaly zhruba 3 měsíce. Zkušenosti má také se „vztahy na jednu noc“. Poněkud s lítostí Emanuel vypráví, že dlouhodobý vztah nikdy neměl. Pokud se s někým seznámil, spojovalo je spíše přátelství. Uznává, že do jisté míry je také limitován tím, že žije s tatínkem. Přespávání s mužem u nich v bytě nebo společné soužití tedy nepřipadá v úvahu.

V současné době má kamaráda, který je v důchodu, stará se o nemocnou maminku a s Emanuelem mají společné zájmy.

4.5.5 Diskriminace

S diskriminací se Emanuel nikdy nesetkal.

4.5.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákonu fandí, je rád, že byl přijat. Vnímá ho jako veliké plus, určitý posun naší společnosti.

Má rád děti a sám říká: „Trošku mě mrzí, že nemám své vlastní děti, zároveň to ale beru jako nedílnou součást své orientace.“

O adopci Emanuel nikdy neuvažoval, pravděpodobně i díky tomu, že žije sám, bez životního partnera.

4.5.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Emanuel díky Lambdě chodí na diskotéky, které pravidelně organizace pořádá. Potkává se na nich se svými přáteli a známými. Rád se také sejde jednou za čas se svými kamarády, jak sám říká – se „svými lidmi“.

Svůj život hodnotí jako kvalitní, má práci, ve svém okolí lidí, se kterými se setkává. Rád chodí do přírody, jezdí na kole, oblíbil si turistiku.

Jediné, co vidí jako výrazný rozdíl mezi heterosexuály a homosexuály a zároveň mezi homosexuálními muži a homosexuálními ženami je možnost mít děti. Sám by je chtěl, ale bohužel nemůže.

4.6 František

4.6.1 Základní údaje

Františkovi je 17 let, v současné době studuje Obchodní akademii, je ateista a nestraník. Uvažuje o tom, že by vystudoval vysokou školu ekonomického směru nebo by zkusil podnikat.

4.6.2 Dětství, dospívání

Žije v úplné rodině, má o 2 roky mladšího bratra. Svou rodinu hodnotí jako standardní, žádných problémů si není vědom, s rodiči i bratrem mají dobré vztahy.

4.6.3 Coming-out

Coming-out přišel u Františka asi ve 13letech.

Říká: „Z počátku to byl pro mě šok, nevěděl jsem, co s tím mám dělat, jak se k tomu postavit, ze školy ani z domova jsem neměl o homosexualitě informace. Pro ostatní jsem si připravil verzi, že jsem bisexuální. Pravděpodobně jsem tím přesvědčoval i sám sebe a nechával si jakási zadní vrátka, kdyby se náhodou něco změnilo.“

Na základní škole, v 8. třídě, přišel do Františkovy třídy nový spolužák. Byl sympatický a brzy se stali nejlepšími přáteli. Trávili společně volný čas, chodili do kina atd.

Později, na lyžařském výcviku, se stalo něco, kdy se s Františkem kamarád přestal bavit. Chtěl vysvětlení, na kamaráda naléhal. Kamarád se ho tedy zeptal, zda je gay. František sám neví proč, ale ke své orientaci se nepřiznal.

Když však základní školu končili, František se kamarádovi svěřil a společně si vše vyříkali. Kamarád Františkovu homosexualitu a jeho vysvětlení přijal.

Na střední škole přišel mezi nové lidi, o kterých říká, že jsou moc fajn parta.

V prvním ročníku střední školy si již opravdu sám sobě přiznal svou orientaci a postupně o své homosexualitě řekl i všem svým spolužákům, ví to o něm dokonce i všichni učitelé.

První člověk, kterému o své orientaci řekl, byl Františkův bratr. Ten si prý nejdříve myslel, že si dělá legraci, ale nakonec to vzal naprosto v pohodě. Doporučil mu však, aby to neříkal tatínkovi.

Poté se svěřil i rodičům. Jejich první reakce byla šok, překvapení. Ale oba to vzali dobře a respektují to. Jediný, komu nechce o své homosexualitě říkat, je dědeček. Pramení to z toho, že dědeček má na homosexuály poměrně radikální názory. Když je tato tematika probírána například v televizi, dědeček se vyjadřuje například slovy „buzna“ apod. František u něj vnímá předsudky.

Říká: „*Za svou orientaci jsem se styděl, šel jsem s ní ven až někdy v 15letech.*“ Zároveň dodává: „*O své homosexualitě jsem začal mluvit až na popud svého tehdejšího partnera.*“

Myslí si, že jeho orientace má vliv na výběr přátel či trávení volného času.

4.6.4 Partnerské vztahy

František s dívkou nikdy nechodil.

Jeho první vztah byl Pavel. Začali spolu chodit, když bylo Františkovi patnáct let. Seznámili se přes internet a vydrželi spolu deset měsíců. Na Pavlův popud se František svěřil se svou orientací rodině a okolí, Pavel ho také přesvědčoval, že se nemá za co stydět, když spolu půjdou po ulici za ruku, že dnes to již není problém. Především kvůli tomu, že Pavel byl až z Prahy a bylo problematické se scházet, rozešli se.

Poté se seznámil s dalším chlapcem, opět šlo o vztah na dálku. Byli spolu tři měsíce. František říká: „*Byl stále zamilovaný do svého minulého partnera, proto to nevydrželo.*“

Pak chodil s chlapcem, kterému rodiče zakázali, aby se stýkal s Františkem. Pravděpodobně neunesli homosexualitu svého syna a řešili vzniklou situaci takto.

Dále chodil František s chlapcem, kterému bylo patnáct let. Dle Františka prý pořádně nevěděl, co chce, proto se rozešli.

František se svěřuje: „*Z každého vztahu se snažím vzít jen to dobré.*“

V současné době prožívá velkou lásku na první pohled, o které mluví se zasněnými očima a výrazem, který znají všichni, kteří toto také někdy poznali. S veškerými svými minulými partnery se seznámil přes internet, nyní šlo ale o osobní setkání. Sám říká, že v současnosti prožívá skvělé období, které si moc užívá.

4.6.5 Diskriminace

František říká, že většina lidí, které potkává, ho neřeší, nekomentují třeba to, že se vede s jiným chlapcem za ruku.

Párkrát se na veřejnosti setkal s partičkou pubertáků, kteří na něj pokřikovali. Tyto projevy mu však prý nijak nevadí.

Říká: „*Chtěl bych udělat něco pro svou komunitu, aby se odstranily bariéry, které v dnešní společnosti stále ještě existují. Ted' jsem se od své heterosexuální kamarádky dozvěděl o Lambdě a ve spolupráci s panem Marečkem bych rád uspořádal nějakou akci na podporu homosexuální komunity.*“

František má mnoho homosexuálních kamarádů, ale osobně se s nimi nestýká (jde většinou o přátele z internetu).

4.6.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákon chápe jako možnost, alternativu, zároveň si ale nemyslí, že by potřeboval papír na to, aby s někým mohl žít.

Vzhledem ke svému věku zatím možnost mít či nemít děti neřeší. Říká: „*Uvidíme, co bude za x let. Kdyby ta možnost byla, byl bych ale samozřejmě rád.*“

4.6.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Svůj život František hodnotí jako velice pozitivně. Přijde mu, že díky tomu, že je homosexuální, se více dostává do situací, které ho posilují. Myslí si, že má barevnější a pestřejší život než heterosexuálové.

František chodí na brigádu, šetří na to, aby mohl podle svých představ strávit čas se svým novým partnerem. Má rád bowling, společně strávený čas s kamarády, aktivně se věnuje sportu, ať už jde o squash, lyžování či plavání. Zálibu našel také v počítačích.

Za obrovský zdroj informací a možností v dnešní době František považuje internet.

Nechodí do gay klubů, protože si myslí, že jde spíše o podniky, kde se setkávají muži za účelem náhodného sexu.

Co se týče určitých omezení v homosexuální komunitě, Františkovi vadí především to, že jsou určité exotické země, kde by to, že se s přítelem vedou za ruku, bylo krutě potrestáno. To se ale snaží brát jako fakt. V ČR je to bez problémů a to je prý hlavní.

4.7 Gabriela

4.7.1 Základní údaje

Gabriele je 21 let, nejvyšší ukončené vzdělání má středoškolské bez maturity. V současnosti je zaměstnána jako operátorka jedné telekomunikační společnosti. Je křesťanka a politicky se neangažuje.

4.7.2 Dětství, dospívání

Gabriela má tři sourozence – dva jsou starší, jeden je mladší. Otec zemřel, když jí bylo devět let. Tatínka měla hodně ráda, smrt jí zasáhla. S maminkou nemá až tak blízký vztah.

Myslí si, že prožila dětství a dospívání, které nebylo ničím výrazně odlišné od jedinců, kteří jsou heterosexuální.

4.7.3 Coming-out

Zhruba ve třinácti letech si Gabriela uvědomila svou orientaci. Zprvu jí to velice vadilo, přišlo jí to nemožné, dokonce si i říkala: „*Proč zrovna já?!*“

Postupem času se se svou homosexualitou sžila, ale trvalo jí to asi tři roky. Jakmile přijala sama sebe, začala se s tímto faktem svěřovat i svému okolí.

První osobou, které se vyzpovídala, byla babička. Gabriela říká: „*Přišla vhodná situace, tak jsem to babičce řekla.*“ Naopak poslední, komu to o sobě řekla, byla její

matka. Gabriela vypráví: „*Matka je věřící, bála jsem se jí to říct, nevěděla jsem, jak bude reagovat. Nakonec to dopadlo tak, že se mnou asi měsíc nemluvila.*“ Naopak Gabrielini sourozenci celou věc vzali naprosto v pohodě a Gabriela říká, že se jejich vztahy dokonce i vylepšily, jakoby upevnily.

Stejně tak Gabrielini přátelé její orientaci akceptovali a berou jí takovou, jaká je.

4.7.4 Partnerské vztahy

Svěřuje se, že měla několik heterosexuálních vztahů, ale vždy pouze jako „zástěrku“, aby někomu nepřišlo divné, že nikoho nemá. Prý to také dělala kvůli rodině.

Svou první sexuální zkušenost měla Gabriela se ženou. Jak sama říká, měla hodně vztahů. „*Asi jsem se potřebovala vybouřit, vyřádit.*“

V současné době žije s Hedvikou. Jsou spolu dest měsíců a uvažují o tom, že se nechají registrovat.

4.7.5 Diskriminace

S diskriminací se nikdy nesečkala, stejně tak se špatnými reakcemi okolí na to, když se například vedla za ruku se svou partnerkou.

Gabriela dodává: „*Jsou lidé, kterým o své orientaci říkat nechci, protože nevím, jaké by to mělo důsledky.*“

Je křesťanka, diskriminaci namířenou proti sobě v tomto ohledu nezažila.

4.7.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákon Gabriela vnímá jako veliké plus, je ráda, že byl přijat a určitě by ho chtěla v budoucnu využít.

Se současnou partnerkou by ráda měla děti. Dodává: „*Není pro nás akceptovatelné nechat si dítě udělat mužem. Chceme to udělat nějak svépomocně, takové domácí umělé oplodnění.*“

4.7.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Gabriela si myslí, že vede kvalitní život, má práci, přítelkyni, mnoho volnočasových aktivit – hraje například ráda florbal či tenis. S partnerkou tráví poměrně dost času a mají toho hodně společného.

Gabriela se mi svěřila, že měla období, kdy si říkala, že by byla raději heterosexuální, že by vše bylo hned snazší. Toto období ale již pominulo a v současné době je v podstatě spokojená. Myslí si, že homosexuálové – oproti heterosexuálům – musí celý život za něco bojovat. Jako heterosexuální by měla mnohé věci snadnější. Svůj život ale bere takový, jaký je, snaží se to neřešit.

Gabriela uznává, že v otázce možnosti mít a nemít děti to mají homosexuální ženy snadnější než homosexuální muži.

Říká: *„Když se povedu za ruku se svojí holkou, málokomu to bude vadit, když se ale takhle povedou dva kluci, otočí se za nimi skoro každý.“* Gabriela si myslí, že oproti heterosexuálům se homosexuálové lépe a snáze seznamují.

4.8 Hedvika

4.8.1 Základní údaje

Hedvice je 29 let, její nejvyšší ukončené vzdělání je středoškolské bez maturity, v současné době pracuje jako OSVČ, je věřící a bez politické orientace.

4.8.2 Dětství, dospívání

Hedvika pochází z krajského města. Je jedináček. K tomu ona sama dodává: *„Moje matka dítě nikdy nechtěla, ale tatínek ano – tak jsem se narodila.“* Pravděpodobně proto Hedvika matku dodnes neoslovuje „mami“.

Když byla malá, tatínek býval často pryč, Hedvika se naučila žít spíše samotářským životem, uzavírala se do sebe. Stejně to pokračovalo i v období dospívání.

4.8.3 Coming-out

Kolem 10. roku si začala uvědomovat, že bude asi homosexuální. Sama se s tímto faktem srovnala naprosto bez potíží, nepřišlo jí, že je něco jinak. „*Brala jsem to prostě tak, jak to bylo.*“

Sama neměla potřebu se se svou orientací někomu svěřovat. První člověk, kterému to sdělila, byla kamarádka, která se jí na to ovšem zeptala přímo. Sama by Hedvika prý nezačala.

Matce se nezdálo, že k nim domů chodí stále jen samá děvčata a tak se Hedviky, když jí bylo 18 let, přímo zeptala, zda je homosexuální. Když Hedvika odpověděla kladně, matka jí „vyhodila“ z domu právě kvůli její orientaci.

Po 2 měsících, kdy byla Hedvika pryč z domova, jí matka kontaktovala za účelem urovnání vztahů. „*Matka se s tím, jaká jsem, srovnává neustále, taťka to v podstatě neřeší a bere to tak, jak to je.*“

Širší rodina o orientaci Hedviky ví a akceptuje to. Se členy rodiny nemá problém.

Přátelé Hedviky o její homosexualitě také ví a opět to vzali dobře.

V zaměstnání svou orientaci tají, myslí si, že by jí to mohlo dost uškodit.

4.8.4 Partnerské vztahy

Nejdříve Hedvika začínala chodit s chlapci, k čemuž dodává: „*Chtěla jsem se přesvědčit o tom, co jsem asi už dávno tušila. Nikdy to s klukama prostě nebylo ono.*“

Většina vztahů, které měla, byla s děvčaty.

V současné době Hedvika chodí s Gabrielovou, žijí spolu 10 měsíců a uvažují o tom, že se nechají registrovat.

4.8.5 Diskriminace

S diskriminací se Hedvika setkala ještě v době, kdy chodila se svou minulou přítelkyní. Vypráví: *„Jednou jsme šli s mou bývalou holčkou na diskotéku. Nijak jsme se nepředváděly, ale zároveň nám nedělalo problém dát si třeba pusy, společně si zatancovat nebo se vzít za ruku. Všimla si nás partička kluků, pokřikovali na nás, nadávali nám a nakonec nás zbili.“*

Po této zkušenosti si již Hedvika dává pozor, kde se s přítelkyní ukazuje.

Z diskriminace má strach především v práci a po předchozí zkušenosti si dává také pozor na vesnických zábavách a diskotékách.

4.8.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Přijetí zákona vnímá Hedvika jako plus. Ráda by vstoupila do registrovaného partnerství se svou současnou přítelkyní, ale právě kvůli reakcím okolí se trochu bojí toho, že bude mít v občanském průkaze zaneseno, že je registrovaná. Myslí si, že jí to může v jistém směru brzdit.

Hedvika říká: *„Společnost ještě není připravená, stále je spousta lidí, kteří si myslí, že jsme úchylové nebo nějak jinak divný.“*

Se současnou partnerkou by ráda měla děti. Dodává: *„Není pro nás akceptovatelné nechat si dítě udělat mužem. Chceme to udělat nějak svépomocně, takové domácí umělé oplodnění.“*

4.8.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Hedvika ráda hraje tenis, baví ji její práce a volný čas se snaží trávit se svou přítelkyní Gabrielou.

Heterosexuální být nikdy nechtěla a ani nechce. Myslí si ale, že jí její orientace znevýhodňuje především v zaměstnání. Jinak je spokojená tak, jak je.

Když se ptám, jestli jí připadá, že žije kvalitní život, s úsměvem ve tváři odpovídá: „*Jaký si to uděláš, takový to máš.*“

Rozdíl mezi gayi a lesbičkami vidí především v možnosti mít vlastní děti. Také si myslí, že dvě lesbičky lidé přijímají lépe než dva gaye.

4.9 Ingrid

4.9.1 Základní údaje

Ingrid je 25 let, nejvyšší ukončené vzdělání je středoškolské s maturitou, má dokončených 5 semestrů vysoké školy. V současné době se věnuje marketingu, politicky se neangažuje a je ateistka – k tomu dodává: „*Jsem proti církvi.*“

4.9.2 Dětství, dospívání

Ingrid pochází z vesnice, do krajského města se dostala až díky studiu na vysoké škole.

Má jednoho staršího a jednoho mladšího bratra, její rodina je úplná. Jak sama říká, rodiče jsou v pohodě a bratři také.

Dětství prožila dle svých slov standardní. Patrně i proto, že má dva bratry a žila na vesnici, zná z dětství spíše mužské práce, stejně tak si i více rozuměla s chlapci.

Puberta u Ingrid probíhala také bez větších výkyvů a problémů.

Po vystudování střední školy absolvovala jazykovou školu a následně začala studovat vysokou školu, kterou nedokončila.

4.9.3 Coming-out

Ingrid až na jazykové škole, tedy někdy kolem 19., 20. roku věku, napadlo, že by mohla být lesbička. Ingrid říká: „*V pubertě jsem tohle nikdy neřešila. Zkoušela jsem*

chodit s klukama, ale vždy, když mělo dojít na nějaké intimnosti, couvla jsem. Říkala jsem si, že je to ještě asi brzo a že až přijde ten pravý, tak to poznám. S těma klukama jsem se vždycky rozešla.“

První kontakt s dívkou měla Ingrid ve 20letech, přesně na své narozeniny. *„Ta holka mě sbalila. Byla to zároveň i moje první sexuální zkušenost s dívkou. Paradoxem je, že ta holka byla heterosexuální. V podstatě mi pomohla, abych si uvědomila, že jsem lesbička.“*

Vnitřně se Ingrid se svou orientací srovnala bez problémů. Jak sama říká, měla potřebu se s tím svěřit. První, komu to o sobě řekla, byli kamarádi. Ingrid dodává: *„Asi tak půlka z nich mi řekla, že to tušili, ostatní byli překvapení, ale všichni to vzali dobře, žádný se se mnou nepřestal bavit, nikdo mi nedal najevo, že se mu hnusím.“*

O tom, že je Ingrid lesbička, věděl jako první z rodiny její bratranec.

Mamince se Ingrid do očí nikdy nesvěřila. Nepřímo jí to ale naznačila. *„Mamka to věděla od mého bratrance. Jednou jsme se o tom začaly bavit nějak oklikou přes ICQ. Přímo jsem jí to neřekla. Spíš to mamka sama poznala a asi čekala, kdy se s ní o tom budu bavit. Jednou jsem se jí přes ICQ omluvila, že se o sobě nedokážu bavit, zejména, co se týká citového života.... Vysvětlila jsem jí, že se poslední dobou chovám jinak, protože právě procházím rozchodem a při té příležitosti jsem tam hodila i to, že vím, že ona ví, že jsem na ženy... Napsala mi, že mě teď bude muset chránit.“*

Kromě maminky a bratrance to nikdo z rodiny neví, ani její tatínek a bratři. Možná to prý tuší.

Negativní reakci od svého okolí na svou orientaci nezažila.

4.9.4 Partnerské vztahy

V době dospívání zkoušela Ingrid chodit s chlapci. Nikdy to ale nebylo „ono“ a vždy se s nimi rozešla v okamžiku, kdy se mělo schylovat k intimnostem.

Jakmile si uvědomila, že je lesbička, měla pouze homosexuální vztahy. Většinou šlo o dlouhodobá partnerství. Přiznává ale, že měla i pár „úletů“ – ty přisuzuje rozchodu s dívkou, což v té době velice špatně nesla.

4.9.5 Diskriminace

Diskriminaci Ingrid nezažila, i když se na veřejnosti nikdy se svou partnerkou neskrývala.

4.9.6 Zákon o registrovaném partnerství, možnost mít děti, být rodičem

Zákon o registrovaném partnerství chápe Ingrid jako krok dopředu. „*Už jen ta možnost a počet uzavřených partnerství dokazuje, že zákon není nesmyslný. Chtěla bych ale, aby registrované partnerství a manželství bylo stavěno na úroveň, aby partneři měli stejná práva a povinnosti jako manželé. Do budoucna bych se určitě nechala ráda registrovat, není to pro mě jen kus papíru, je to symbol, posun vztahu někam dál.*“

Ingrid by ráda v budoucnu měla děti. Vychovat dobře dítě bere jako nejnáročnější a nejzodpovědnější věc, kterou člověk v životě udělá. Sex s mužem za účelem mít dítě ale odmítá. Přichází pro ní v úvahu umělé oplodnění a metody tomu podobné.

Ingrid vadí, že nemůže adoptovat dítě, ale současně si myslí, že je třeba udělat krok dál, aby toto bylo možné. Uvědomuje si nemalé riziko pro dítě – především všemožné pokřikování, posmívání spolužáků, které by mohlo dítěti uškodit. Bere to ale jako chybu společnosti. Myslí si, že je třeba, aby majorita brala homosexuální rodiče jako sobě rovné, stejně tak, jako jsou již braní např. rozvedení rodiče, samoživitelé... (dříve mohli být i děti z těchto rodin vystaveny stresu a urážkám).

4.9.7 Kvalita života, subjektivní vnímání, event. rozdíly u homosexuálních a heterosexuálních jedinců

Ingrid ráda sportuje, jezdí na motorce, tráví čas s kamarády, čte knížky, sleduje filmy, chodí do divadla...

„Nemám si v podstatě na co stěžovat, žiju si fajn život, který mi má orientace omezuje jen do určité míry. Tím myslím hlavně to, že doma to o mně ví jen mamka, takže to skrývám. V práci jsem to zatím nikomu neřekla, ale nebojím se negativních reakcí.“

Ptám se Ingrid na to, zda vnímá nějaké rozdíly mezi homosexuálními ženami a homosexuálními muži. Říká: *„Dvě holky společnost lépe přijímá než dva kluky, lidi si většinou řeknou, že dva chlapi jsou hnus, ale dvě holky jim nevadí, některým lidem, především teda klukům, se to i líbí.“*

„Když se nad tím zamyslím z aspektu gender, tak mi dost vadí, že ženy mají za stejnou práci méně peněz než muži – v tradičním heterosexuálním vztahu nebo v homosexuálním vztahu dvou mužů se to vyváží, ale když jsme dvě holky, je to problém. Na druhou stranu homosexuální muži čelí většímu riziku nakažení virem HIV, stejně tak v otázce možnosti mít vlastní děti jsou muži znevýhodněni oproti nám, lesbičkám. Homosexuální ženy mají ale určitě obecně lepší postavení ve společnosti než homosexuální muži.“

Rozdíl mezi heterosexuály a homosexuály vnímá Ingrid také. Především v možnosti mít děti. Dále si myslí, že homosexuálové jsou nuceni si více střežit své soukromí a jako velice nepříjemné vnímá to, že jsou lidé, kteří homosexualitu spojují s nějakými patologickými úchylkami (viz. případ „heparinového vraha“) – *„První, co v médiích člověk tenkrát slyšel, bylo, že pan Zelenka je homosexuál. No a co?!“*

Ingrid si myslí, že homosexuálové to mají složitější, když si chtějí najít partnera nebo partnerku. *„Zejména lidé z menších měst a vesnic, kteří nemají možnost zajít do nějakých tzv. GAY friendly podniků. Je sice možné si zadat inzerát na netu, ale to často nikam nevede, poněvadž se tam vyskytují téměř stále tytéž osoby. Myslím si ale, že celkově v této době je složitější si někoho najít“.*

Jako velice pozitivní vnímá Ingrid fakt, že společnost postupně přestává zavírat před homosexualitou oči. Jako příklad uvádí odvysílání dílu pořadu Výměna manželek, ve kterém se měnila lesbická a „tradiční“ rodina, dále také epizodu „Jiná láska“ z cyklu Soukromé pasti, kde se objevuje také tematika lesbické lásky.

Ingrid dodává: *„Je třeba otevírat témata, bořit předsudky, být otevření, hodně diskutovat, protože každá diskuze vede někam dál...“*

5. DISKUSE

Ve své práci jsem se snažila zmapovat to, jaký život vedou v dnešní době homosexuálové. Zajímalo mě především, zda se změnila kvalita jejich života oproti době minulé, tedy době před rokem 1989. Diskriminace, kvalita života, reakce okolí, partnerský život, rovné příležitosti v běžném životě – to především bylo předmětem mého zkoumání.

Na následujících řádcích se pokusím shrnout a zhodnotit to, co jsem se od svých respondentů dozvěděla. Vzhledem k výzkumnému tématu, tomu, že jsem hovořila s poměrně malým počtem homosexuálů a také proto, že zde budu prezentovat převážně subjektivní názory dotazovaných, nemůžeme považovat získaná data za zobecnitelná a statisticky významná. Každopádně jsou to ale určitě cenné informace, které by mohly posloužit minimálně k zamyšlení.

5.1 Pár vět k výzkumu

Když jsem se před samotným započítím výzkumu spojila s Ing. Marečkem za účelem konzultování průběhu rozhovorů a jejich organizace, mimo jiné mi také sdělil, že si zatím přesně nedokáže představit, jak výzkum dopadne, prý se setkal zatím jen s dotazníkovým šetřením, ale neskrýval svůj zájem a zvědavost. Vyjádřil potěšení nad tím, že se zajímám o gay a lesbickou minoritu v naší společnosti. Poskytl mi některé písemné materiály, které bych v diplomové práci mohla použít a které jsem také z části využila.

Původně bylo mým záměrem hovořit s přibližně stejným počtem mužů a žen z důvodu kvalitnější komparace, ale bohužel to nakonec nevyšlo dle mých představ. Příčinou dle Ing. Marečka mohl být především nižší počet lesbiček a pravděpodobně i jejich menší ochota hovořit s cizími lidmi o svém soukromí. Tuto domněnku mohu jedině potvrdit. Když jsem hovořila s muži – gayi, všichni byli velice sdílní, otevření.

Někdy jsem se jejich ochotě vyprávět o svém životě a o sobě samých až podivovala. Představila jsem si sama sebe v jejich situaci a přiznám se, že jsem pochybovala, že bych stejně otevřeně byla schopná hovořit sama o sobě. Na druhou stranu je ovšem třeba říci, že šlo o osoby oslovené samotným Ing. Marečkem, který jistě věděl, kdo bude ochoten o této problematice hovořit a tím pádem nepůjde o jakési nucené povídání.

Naopak rozhovory s děvčaty byly až na jednu výjimku poměrně složitější, zvláště po mé pozitivní zkušenosti s muži. Interview probíhala v podstatě stylem otázka-odpověď. Myslím si, že nejen já jsem cítila během povídání určitou bariéru. Naopak rozhovor s poslední dívkou byl veden v atmosféře velice podobné té, která panovala s muži. Myslím, že tomu tak bylo především díky povaze oslovené lesbičky a asi také proto, že je to dívka, se kterou jsem se již před nějakým časem prostřednictvím mého bratra seznámila.

Velice cenné pro mě bylo setkání s nejmladším respondentem, Františkem. Vzhledem k tomu, že jde o mladého muže, kterému je teprve sedmnáct let, bylo velmi zajímavé poslouchat jeho postoje a názory. Zažívá intenzivně postoje společnosti ve 21. století ke gayům a lesbičkám, navíc je to chlapec, který se snaží udělat něco pozitivního pro gay a lesbickou komunitu, angažuje se, jak může, vyzařuje z něho obrovské „zapálení“ pro věc, ve kterou věří.

5.2 Zkoumané okruhy

Interview jsem se snažila koncipovat tak, aby mělo určitou chronologickou posloupnost, tedy abychom společně povídání začali u dětství a dospívání a přes období coming-outu a dospělosti jsme se dostali až k jednotlivým problematickým oblastem života gayů a lesbiček. Především to bylo setkání s diskriminací, možností mít děti, názorem na registrované partnerství a v neposlední řadě zhodnocení kvality svého života.

Dotazovaní prožili dětství buď v úplné nebo v neúplné rodině, někteří vyrůstali se sourozenci, jiní jsou jedináčci. Je tedy zřejmé, že nelze paušalizovat. Ani jeden z respondentů si nemyslí, že by dětství nějakým způsobem určovalo jeho orientaci. Pokud se tedy zaměřím na příčiny vzniku homosexuality, pak dle zjištěných údajů nemohu tvrdit, že by homosexualita byla zaviněna výchovou a rodinou obecně. Naopak např. publikace **Zvěřiny, J.** i **Janošové P.** dokazují, že sexualita jedince je zakotvena již v prenatálním období, je tedy vrozená.

Dospívání a pubertu prožívali opět jednotliví dotazovaní variabilně, ze získaných informací nelze zobecňovat.

~

Velice zajímavé bylo poslouchat jednotlivá vyprávění gayů a lesbiček o období coming-outu. Byla jsem přesvědčená, že toto období musí být spojené s vnitřními rozpory a konflikty – vždyť zjistit, že jsem jiná než většina populace, je jistě dost náročné. **Zvěřina, J.** uvádí, že homosexuála čeká pravděpodobně zápas s vlastním sebevědomím, protože je ze sebe často zklamán.

Jak je vidět z odpovědí respondentů, stalo se tak pouze v případě Gabriely. O jakýchsi menších problémech s přijetím své orientace by se dalo hovořit u Františka a Cecila, ty ale pramenily spíše z nejistoty a hledání sebe sama.

Zamýšlela jsem se nad tím, čím to může být způsobeno. Přišlo mi zvláštní, že starší jedinci, kteří žili v době, která jinakost netolerovala vůbec, tento problém nikdy neřešili, zatímco mladí lidé se přiznali, že určité vnitřní rozpory zažili. Myslím si, že je to způsobeno především a paradoxně tím, že doba před rokem 1989 nebyla pro „odlišné“ lidi příznivá, ti se tím pádem se svou orientací „nechlubili“, na veřejnosti se skrývali nebo prostě jen nedávali nic znát. Kdežto v současnosti se začínají tato témata odkrývat a detabuizovat. Nese to s sebou na jedné straně lepší informovanost okolí, více publikací, mediální pozornost apod., na straně druhé toto vše ale také dává prostor k negativní reakci, ať už v podobě pohledů, posměšků nebo v extrémních případech dokonce k fyzickému napadení.

Coming-out se ale jistě netýká pouze té dané osoby. Je to období, které je – v případě, že se homosexuál se svou orientací svěří rodině – velice zátěžové.

Janošová, P. píše, že přátelé bývají v této životní fázi mnohem silnější pomocnou rukou než nejbližší příbuzní. Před rodiči samotnými stojí velký úkol, a sice přijetí nové perspektivy budoucnosti. Toto tvrzení dotazovaní svými odpověďmi potvrdili. Většina z nich se se svou orientací buď nesevěřila rodině vůbec nebo se odhalení svého zaměření obávala. Například Hedvika byla matkou přímo zavržena. Většina rodičů byla zaskočena, překvapena.

~

Janošová, P. uvádí, že pro mnoho homosexuálních jedinců je téměř nemožné naplnit svůj život, který je zredukován na zaměstnání a na vnější společenský život. Celibát jako jeden z modelů homosexuálního života může namísto vnitřního obohacení nečistota vést k pocitům vyhoštěnosti, prázdna a samoty.

Z respondentů, se kterými jsem hovořila, nevolil nikdo variantu celibátu jako model homosexuálního života. Jistě ne vždy se každému dotazovanému podařilo najít partnera, se kterým by chtěl žít, ale to se stává i heterosexuálním jedincům. Jde o to, že dobrovolně se nikdo života bez partnera nezřekl.

Pondělíčková-Mašlová, J. uvádí, že v minulých letech většina homosexuálně zaměřených jedinců vstupovala do manželství a že dnes odborníci uzavírání takovýchto sňatků nedoporučují, protože zkušenosti ukázaly, že manželství homosexuálů s sebou nesou velká rizika. **Janošová, P.** dodává, že velmi často se takový vztah rozpadá kvůli vyprchávacímu zájmu o partnera, který vrcholí úplnou absencí pohlavního soužití nebo vznikem vedlejšího homosexuálního partnerství a následnými vztahovými problémy

Albert a Cecil do manželství ve svém životě vstoupili. Jeden tak učinil proto, že se s danou ženou znal delší dobu, byla to jeho první partnerka. Zhruba po dvou letech manželství, kdy byl mimo jiné také na vojně a doma moc nepobýval, si naplno uvědomil, že jeho orientace je odlišná a že žít se ženou nedokáže. Rozvedli se a jak sám říká, nyní spolu mají dobré vztahy. Cecil se oženil i přesto, že svou orientaci měl sám se sebou vyřešenou, měl za sebou již několik homosexuálních partnerství. Žena, kterou si bral, na něj tehdy naléhala, byla starší než Cecil, navíc vážně nemocná. Cecil viděl

nakonec v manželství i určité výhody pro sebe, protože jako ženatý měl větší šanci získat byt. Tehdejší manželka po 5letech manželství zemřela.

Ostatní dotazovaní většinou vztah s osobou opačného pohlaví, ať už krátkodobý nebo dlouhodobější, zkusili. Obvykle byla důvodem zvědavost a určité ujištění se, že jejich orientace je homosexuální. Tvrzení, že obvykle lesbičky vstupují do manželství častěji než muži, nemohu na základě získaných informací potvrdit, ale ani vyvrátit. Je tomu tak pravděpodobně proto, že jsem hovořila pouze s dívkami, které jsou poměrně dosti mladé, žijí již v době, která je k homosexuálům otevřenější a tolerantnější. Necítí potřebu uzavřít manželství jen proto, aby s mužem zplodili dítě. Děti sice chtějí, ale manželství jako prostředek k nim je pro ně nepřijatelné. Dle mého názoru je jistě dobře, že tomu tak u dnešní mladé generace je. Je třeba si uvědomit, že člověk, který vstoupí do takového partnerství s osobou, o které se později dozví, že je homosexuální, může být až do konce života takovou zkušeností tak zasažen, že již nemusí být schopen heterosexuální vztah navázat. U citlivějších jedinců zcela určitě mohou přetrvávat pocity zrazení, méněcennosti, podvedení ...

Homosexuální partnerství jako varianta soužití homosexuálů v dnešní době zcela určitě převládá. Je to specifická forma soužití a přináší s sebou určité zvláštnosti. Pár je vystaven tlaku veřejnosti, často se stává, že svou homosexualitu tají – především před svými rodinami. Může se stát, že toto vše pár stmelí nebo naopak snadněji dojde k ponorkovému stavu a homosexuálové se rozcházejí.

Podle vyprávění dotazovaných je zřejmé, že většina si našla svého životního partnera, se kterým společně žijí a jsou více či méně spokojeni.

~

Diskriminace je jedno z velkých témat, které se diskutuje v médiích, na školách, mezi politiky a v mnoha dalších institucích. Jakmile je někdo jiný než většina, dříve nebo později se stane, že se setká s projevy, které jeho jinakost napadají, odsuzují, ponižují... Jedinec se může stát diskriminovaným, v tomto případě diskriminovaným na základě sexuální orientace. Osoby s menšinovou sexuální orientací jsou jednou z menšin, které jsou chráněny zákazem diskriminace vyjádřeným v čl. 13 Smlouvy o založení ES. Zákaz diskriminace na základě sexuální orientace je

vyjádřen také v připravovaném antidiskriminačním zákoně, k jehož prosazení se vláda zavázala.

Má představa před tím, než jsem se s homosexuály setkala a hovořila s nimi, byla taková, že diskriminaci musel zažít zcela určitě snad každý příslušník této sexuální minority. Minimálně jsem usuzovala na to, že všichni se setkali s posměšky či narážkami. Na základě studie **Procházky, I.** z roku 2001 jsem předpokládala, že více než polovina respondentů bude mít zkušenost s nějakou formou diskriminace. Mohlo jít například o fyzické násilí, verbální obtěžování apod. Samozřejmě také diskriminace v zaměstnání, ve zdravotnictví, ve službách (bary, restaurace...), diskriminace v církvi, v rodině atd. byla předmětem mého dotazování.

Někteří respondenti, konkrétně Albert, Hedvika a František mi potvrdili, že se setkali s posměšky směřovanými k jejich osobě. To ale považují téměř za normální a dá se říct, že jim to nevadí.

Hedvika mi sdělila, že by se nechala ráda registrovat se svou současnou partnerkou, ale poněkud se obává toho, že by jí záznam o jejich partnerství v Občanském průkazu mohl činit určité potíže, ať už v zaměstnání nebo v osobním životě. Kvůli obavám z možné diskriminace svou orientaci tají v zaměstnání.

Cecil a Bořek svou zkušenost s diskriminací konkretizují. Cecil mi sdělil, jeho homosexualita ho brzdí v kariérním postupu. Stejně tak by se rád více politicky angažoval, ale jeho orientace vždy vadila někomu, kdo měl vliv na sestavování kandidátky apod. (viz kapitola 4.3.5). Bořek mi vyprávěl o tom, jak byl kdysi diskriminován svým kolegou, který jeho homosexualitu automaticky začal spojovat s možností nakažením virem HIV a tuto svou domněnku prezentoval veřejně před příslušníky SNB (viz kapitola 4.2.5).

Jak jsem již uvedla výše, překvapilo mě, že tak poměrně malý počet dotazovaných zažil některou z forem diskriminace. Diskriminace ve zdravotnickém zařízení, na úřadech, fyzické násilí apod. je cizí většině respondentů.

U starších jedinců (cca 40let a více) si myslím, že by příčinou mohlo být především to, že v době před rokem 1989 nebylo zvykem se svou homosexualitou svěřovat, odkrývat ji před širším okolím, tedy veřejnost neměla důvod se někomu

posmívat, pokřikovat na něj, bít ho, zesměšňovat... Samozřejmě ale existují výjimky, které potvrzují pravidlo – Bořek, Cecil.

S fyzickým násilím namířeným proti sobě z důvodu sexuální orientace má zkušenost Hedvika (viz kapitola 4.8.5). Je to jediná příslušnice mladší generace, která má takovýto zážitek.

Zajímavé je, že projevy homofobie jsou většinou doménou mužů. **Procházka, I.** uvádí, že ženy jsou k homosexualitě tolerantnější než muži. Dále píše, že hraje roli také věk, velikost místa bydliště, vzdělání a náboženství, kulturní prostředí, osobní znalost gaye či lesbičky. Právě proto jsem se respondentů ptala i na to, v jak velkém městě žijí, jestli jsou věřící a pokud ano, tak zda aktivně navštěvují kostel a zda o jejich orientaci ví ostatní věřící či představitel dané církve.

Z respondentů, kteří uvedli, že jsou věřící a o kterých ostatní příslušníci církve ví, že jsou homosexuální, se s diskriminací tohoto druhu nesetkal nikdo.

Musím vyjádřit lítost nad tím, že ještě i v dnešní době existují lidé, kteří jsou schopni použít fyzické násilí jen kvůli tomu, že je někdo jinak sexuálně orientovaný. Jistě i ti, kteří na ulici pokřikují hanlivé výrazy a urážky, si nezaslouží nic jiného než pohrdání. Otázkou zůstává, jak je daleko od posměšků k fyzickému napadení. Mnohdy stačí posilnit se trochou alkoholu nebo nebyť sám, ale s partou kamarádů a k neštěstí již nemusí být daleká cesta. Jde pouze o domněnky a spekulace, ale jistě stojí za to se nad nimi zamyslet a pokusit se o nápravu dříve než k takovým incidentům bude docházet častěji. Bylo by smutné, kdybychom je v budoucnu začali považovat za běžnou součást života lidí s jinou než většinovou sexuální orientací.

Bohužel si nejsem jistá ani tím, že přijetí antidiskriminačního zákona zajistí v tomto ohledu dostatečnou eliminaci projevů diskriminace.

V roce 2008 proběhl první ročník akce s názvem Duhová vlna. Průvod koncipovaný jako tradiční přehlídka gay hrdosti (gay pride) je znám také pod názvem queer parade. Akce, která vyvrcholila shromážděním a průvodem v sobotu 28. června 2008, se konala pod záštitou ministryně pro lidská práva a menšiny. Shromáždění na brněnském Náměstí Svobody se zúčastnilo přes 500 lidí a další tisícovka přihlížejících. Mezi obecné cíle queer průvodů patří hrdé přiznání sexuální

orientace, podpora tolerance a různorodosti a zmírňování homofobních postojů. Jsou tedy manifestacemi za podporu tolerance a barevnosti společnosti a za její multikulturní charakter. Brněnský pochod s názvem Duhová vlna se připojil k těmto cílům a navíc poukázal na některé specifické právní a společenské nerovnosti, jakými jsou v České republice například otázky gay a lesbického rodičovství a právní nejistota stejnopohlavních párů vzhledem k výchově dětí, absence společného jmění partnerů, neviditelnost LGBT seniorů, šikana LGBT mládeže či dětí stejnopohlavních párů ve školách nebo porušování práv transsexuálních lidí.

Snad takové akce dříve či později otevřou oči i těm posledním, kteří je mnohdy úmyslně zavírají.

~

Registrované partnerství bylo další téma, které jsem považovala za velmi aktuální a hodné zamyšlení se nad ním.

Jak je uvedeno v publikaci, kterou zpracovala **Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny**, pokud jde o partnerské soužití, většina zemí žádnou právní úpravu nemá a neumožňuje vůbec gayům a lesbičkám svůj vztah podle zákona formalizovat. V poslední době však řada zemí, zejména v Evropě, ale i v dalších zemích světa, začíná vztahy stejnopohlavních párů uznávat právně a poskytovat jim některá práva dříve uznávaná pouze manželům.

Jednou věcí je přijetí zákona, druhou ovšem jeho obsah. Je jistě velkým plus a krokem dopředu to, že stejnopohlavní páry se mohou nechat registrovat, kdy jde v podstatě o obměnu manželství. Bohužel ale partnerství není legislativně stavěno na roveň manželství. Partneři mají omezená práva i povinnosti. Člověka tedy zákonitě napadne, proč se nechat registrovat, když praktické důsledky z této instituce neplynou. Nepatřím mezi jedince, kteří prohlašují, že na to, aby spolu žili, nepotřebují nějaký papír. Naopak, manželství považuji za jakýsi vývoj ve vztahu, další stupeň, kterého se dá v soužití dosáhnout, slib. V tomto případě mi ovšem přijde, že nechat se registrovat postrádá smysl. Tento můj názor sdílí také někteří respondenti (Albert, Bořek). Albertovi a Bořkovi nejvíce vadí asi to, že vstupem do partnerství se neupravuje dědění, možnost podávat informace ve zdravotnickém zařízení, možnost adoptovat partnerovy

děti apod. Některé země toto právo přiznávají i partnerkám či partnerům ve stejnopohlavních svazcích, a to např. Belgie, Dánsko, Německo, Island, Nizozemí, Norsko, Španělsko, Švédsko či Velká Británie. V České republice partneri a partnerky ve stejnopohlavních svazcích toto právo nemají. Partnerka či partner se fakticky podílejí na výchově dětí často řadu let, po dobu trvání registrovaného partnerství mají tuto povinnost stanovenou i zákonem. Zásadní problém může nastat v okamžiku, kdy partnerství skončí, ať smrtí biologického rodiče nebo rozpadem partnerství. V případě úmrtí biologického rodiče hrozí nebezpečí, že dítě bude vytrženo ze svého prostředí a odděleno od osoby, která mu je neblíže, aby bylo svěřeno do výchovy některé osobě z biologické rodiny zemřelého rodiče. Dojde-li k rozpadu partnerství, hrozí, stejně jako v případě rozpadu manželství, nebezpečí, že biologický rodič bude dítěti bránit ve styku s bývalým partnerem či partnerkou, přestože dítě má k němu velmi silné citové pouto. Navíc není po rozpadu partnerství povinen nebiologický rodič přispívat na výživu dítěte. V případě úmrtí nebiologického rodiče budou také dítěti odepřena dědická práva, nebyla-li v jeho prospěch sepsána závěť.

Většina dotazovaných považuje přijetí zákona za veliký posun dopředu, reagují na něj kladně, s většími či menšími výtkami, ale zároveň si myslí, že zákon ještě potřebuje úpravy a jakési „dotvoření“.

Cecil se nechal se svým partnerem registrovat. Říká, že přijetí zákona bere jako završení svého celoživotního úsilí a znamená pro něj obrovský posun dopředu.

Hedvika a Gabriela by se v budoucnu také rády registrovaly.

V souvislosti se statistikami zveřejněnými např. na webových stránkách Color planet (41) stojí za zmínku to, že do registrovaného partnerství častěji vstupují homosexuální muži než homosexuální ženy. Domnívám se, že to zároveň potvrzuje myšlenku, že homosexuální ženy častěji vstupují do heterosexuálního svazku například kvůli touze mít děti nebo ve snaze skrýt svou sexuální orientaci před širším okolím. Příčinou může být také větší racionalita či určitá pragmatičnost žen.

Téma adopce a možnost mít děti bylo též velmi zajímavé. Muži gayové hovoří v této souvislosti o období tzv. „falešné březosti“, kdy poměrně intenzivně toužili po dětech. Nakonec tuto touhu vyřešili tak, že se starali o děti svých známých

či sourozenců (Albert, Břet'a) nebo se realizovali ve svém zaměstnání (Dominik, Cecil). Cecil například o adopci uvažoval, ale nakonec ji neuskutečnil. Žádný z respondentů ovšem za cenu mít děti nevstoupil do partnerství s osobou opačného pohlaví a ani o tom neuvažoval. Dotazované ženy lesbičky děti chtějí, ale je pro ně nepřipustný sexuální kontakt s mužem. Mluví o umělém oplodnění nebo jemu podobných metodách.

V České republice má právo adoptovat dítě každý muž či žena bez ohledu na sexuální orientaci. Situace se však zásadně změní v okamžiku, kdy gayové a lesbičky vstoupí do registrovaného partnerství, neboť podle zákona registrované osoby nemohou adoptovat dítě nejen jako pár, ale ani individuálně. Zatímco muž či žena, kteří uzavřou manželství, mají i po dobu trvání manželství právo si sami adoptovat dítě, pouze k tomu navíc potřebují souhlas manžela či manželky. V ČR je též podle zákona o rodině společná adopce vyhrazena pouze manželům, společně adoptovat dítě tedy nemůže ani nesezdaný heterosexuální pár.

Zde by se opět dalo široce hovořit nejen o diskriminaci. Samozřejmě téma adopce homosexuálními páry je velmi ožehavé, nemělo by být diskutováno bez účasti odborníků (dětských psychologů, sexuologů, právníků ...) a jak řekli moji respondenti, jde o palčivé téma, k jehož dořešení povede ještě dlouhá cesta.

~

Jak uvádí **Slováček, L.**, na kvalitu života je pohlíženo jako na vícerozměrnou veličinu a obvykle je definována jako subjektivní posouzení vlastní životní situace. **Dvořáková, Z., Dušková, L. a Svobodová, L.** doplňují, že není sporu o tom, že člověk vede kvalitní život, když se v dobrém zdravotním stavu dožije vysokého věku, když je mu poskytnuto patřičné vzdělání, má přístup k takovým materiálním statkům, aby si mohl zajistit slušnou životní úroveň, je obklopen lidmi, které má rád, kterých si váží a kteří mají rádi a váží si jeho, když se může účastnit správy věcí veřejných.

Tyto aspekty běžného života jedince pro mě byly určující pro zhodnocení toho, zda moji respondenti vedli a vedou kvalitní život, který je sice do značné míry určován jejich homosexualitou, ale není jí snad negativně ovlivněn.

Všichni dotazovaní mi sdělili, že vedou dle jejich názoru kvalitní život, který je pestrý, barevný.

Mají v podstatě identické zájmy a koníčky jako kterýkoliv jiný heterosexuální jedinec, volný čas tráví dle svého přání a naturelu, homosexualita je v tomto směru prý neomezuje. Albert k tomu trefně dodává: „*Život má každý takový, jaký si ho udělá. Já se snažím si ho užít.*“

Myslím si, že na jedné straně mají moji respondenti pravdu. Člověk jim snadno uvěří jejich nadšení a elán, utvrzování, že žijí kvalitní život, který by s heterosexuály neměnili. Na straně druhé musí být ovšem každému jasné, že kvalita života homosexuálních jedinců je do značné míry právě jejich orientací negativně ovlivněna.

Například nemožnost mít děti nebo je vychovávat řeší větším pracovním vytížením, výchovou a péčí o děti svých přátel či rodinných příslušníků. Homosexualita například Cecilia brzdí v jeho kariérním nebo politickém postupu. Homosexualita je také důvodem pro posměšky a dokonce i fyzické napadení lesbiček. Homosexualita je důvodem tajení své orientace před mnohdy nepoučenou rodinou. Homosexualita je příčinou znesnadnění seznámení se s potenciálním partnerem či partnerkou. Homosexualita je zkrátka objektivně jakýmsi stigmatem. Je dobré slyšet, že gayové a lesbičky subjektivně svůj život hodnotí jako kvalitní, i když je proti nim evidentně zaujato mnoho lidí. Na druhou stranu bychom si ale měli uvědomit, zda se do jisté míry nejedná spíše než o kvalitní život o jakýsi zvyk na nižší standard. Něco ve smyslu: „*Když to jinak nejde, tak aspoň, že je to tak.*“ Toto pojetí jistě není správné a mělo by být impulsem pro nás všechny, abychom proti tomu bojovali.

5.3 Výzkumné otázky

Ve svém výzkumu jsem si stanovila 5 výzkumných otázek, na které jsem se snažila hledat odpovědi v průběhu rozhovorů s homosexuály.

- **Jak by homosexuální jedinci hodnotili kvalitu svého života?**

Již na konci předchozí kapitoly jsem uvedla, že homosexuálové svůj život hodnotí jako kvalitní, většinou říkají: „*Jaký si to uděláš, takový to máš.*“ Snaží se žít

tak, jako každý jiný člověk, mají své koníčky a zájmy, které je naplňují. Jsou rádi, že mají přátele, kteří jsou orientováni jako oni, rádi se vzájemně navštěvují, udržují svou komunitu „při životě“.

- **Jaké rozdíly vnímají homosexuálové v kvalitě života homosexuálních žen oproti homosexuálním mužům?**

Homosexuální muži se v této souvislosti vyjadřovali v tom smyslu, že si myslí, že lesbičky to mají v životě snazší ohledně možnosti mít děti. Gayové říkali, že ženy mohou mít vlastní děti i za cenu sexuálního kontaktu s mužem nebo s pomocí jiné metody, například umělým oplodněním. Oni sami vlastní děti z vlastní vůle mít nemohou, pouze za cenu nějaké formy partnerství se ženou, což ovšem žádný z gayů nepřipouští. Společná adopce dvěma muži také nepřichází v úvahu. Možná by byla pouze adopce individuální a o té kdysi přemýšlel pouze Cecil. On sám k tomuto tématu dodává: *„Ženy mají silnější mateřské pudy než muži a dítě si většinou „nějak udělají“. Poté to může být problém, obvykle partnerství s mužem nevydrží nebo v něm tiše trpí. Ani jedno není v pořádku. Spornou otázkou jsou samozřejmě i zájmy dítěte.“*

Většina dotázaných své rodičovské pudy uspokojovala péčí o děti přátel či příbuzných.

Respondenti si také shodli na tom, že společnost obecně lépe přijímá homosexuální ženy než homosexuální muže. Mnohým heterosexuálním mužům se dokonce dvě ženy líbí. Gabriela říká: *„Když se povedu za ruku se svojí holkou, málokomu to bude vadit, když se ale takhle povedou dva kluci, otočí se za nimi skoro každý.“*

Ingrid k tomu dodává: *„Když se nad tím zamyslím z aspektu gender, tak mi dost vadí, že ženy mají za stejnou práci méně peněz než muži – v tradičním heterosexuálním vztahu nebo v homosexuálním vztahu dvou mužů se to vyváží, ale když jsme dvě holky, je to problém. Na druhou stranu homosexuální muži čelí většímu riziku nakažení virem HIV, stejně tak v otázce možnosti mít vlastní děti jsou muži znevýhodněni oproti nám, lesbičkám. Homosexuální ženy mají ale určitě obecně lepší postavení ve společnosti než homosexuální muži.“*

- **Jaké rozdíly vnímají homosexuálové v kvalitě života heterosexuální a homosexuální populace?**

Zcela stručně je možné říci, že rozdíly samozřejmě existují a homosexuálové je vnímají. Gabriela dokonce vyslovila větu, že si častokrát říkala, že kdyby byla heterosexuální, byl by její život mnohem snazší. Stejně tak Cecil říká: „*Kdybych byl heterosexuál, měl bych život v určitých věcech mnohem jednodušší.*“

Domnívám se, že František tak trošku s růžovými brýlemi na očích říká: „*Přijde mi, že díky tomu, že jsem homosexuální, se více dostávám do situací, které mě posilují. Myslím si, že mám barevnější a pestřejší život než heterosexuálové.*“

Gabriela se mi svěřila, že homosexuálové – oproti heterosexuálům – musí celý život za něco bojovat, jako heterosexuální by měla mnohé věci snadnější. Svůj život ale bere takový, jaký je, snaží se to neřešit.

Rozdíl mezi heterosexuály a homosexuály vnímá také Ingrid. Především v možnosti mít děti. Dále si Ingrid myslí, že homosexuálové jsou nuceni si více střežit své soukromí a jako velice nepříjemné vnímá to, že jsou lidé, kteří homosexualitu spojují s nějakými patologickými úchytkami (viz. případ „heparinového vraha“) – „*První, co v médiích člověk tenkrát slyšel, bylo, že pan Zelenka je homosexuál. No a co?!*“

Ingrid si myslí, že homosexuálové to mají složitější, když si chtějí najít partnera nebo partnerku. „*Zejména lidé z menších měst a vesnic, kteří nemají možnost zajít do nějakých tzv. GAY friendly podniků. Je sice možné si zadat inzerát na netu, ale to často nikam nevede, poněvadž se tam vyskytují téměř stále tytéž osoby. Myslím si ale, že celkově v této době je složitější si někoho najít.*“

Jako velice pozitivní vnímá Ingrid fakt, že společnost postupně přestává zavírat před homosexualitou oči. Jako příklad uvádí odvysílání dílu pořadu Výměna manželek, ve kterém se měnila lesbická a „tradiční“ rodina, dále také epizodu „Jiná láska“ z cyklu Soukromé pasti, kde se objevuje také tematika lesbické lásky.

Ingrid dodává: „*Je třeba otevírat témata, bořit předsudky, být otevření, hodně diskutovat, protože každá diskuze vede někam dál...*“

6. ZÁVĚR

Kvalita života homosexuálních mužů a žen je stále do značné míry limitována. Toto omezení je výrazné především v nemožnosti založit rodinu, sporná je mimo jiné i výchova dětí v homosexuálním partnerství. Bohužel i nadále přetrvává u mnoha jedinců homofobní postoj vůči těmto spoluobčanům, což kvalitu jejich života nestaví na roveň heterosexuální společnosti.

Cílem diplomové práce bylo provést výzkum a analýzu kvality života homosexuálních mužů a žen v několika oblastech, především ve sféře biologicko-medicínské, psychické, morálně-etické, osvětově-vzdělávací, kulturně-historické a v neposlední řadě v politické a religiózní sféře.

Dílním cílem bylo porovnat rozdíly v kvalitě života homosexuálních žen a homosexuálních mužů a rozdíly v kvalitě života homosexuální a heterosexuální populace. Domnívám se, že cíle práce byly splněny.

Pro zpracování empirické části diplomové práce jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu, pro sběr dat techniku rozhovoru.

Výsledky výzkumu ukazují, že kvalita života homosexuálních mužů a žen je do určité míry limitována právě jejich orientací. Na druhou stranu je ale třeba říci, že většina homosexuálů, se kterými jsem hovořila, žije život dle svých představ, považuje ho za kvalitní a neměnila by s heterosexuály. Za největší rozdíl v životě homosexuálů a heterosexuálů považuje převážná většina dotazovaných především možnost mít děti, ať už vlastní, adoptované nebo osvojené.

Výsledky výzkumu by bylo vhodné rozpracovat do jednotlivých menších celků. Například rozebrat vliv rodiny, dětství a dospívání na pozdější orientaci jedince, velkou kapitolou by jistě byla diskriminace na základě sexuální orientace, zajímavé by bylo prozkoumat více proces coming-outu atd.

Diplomová práce může posloužit studentům k získání dalších poznatků o našich homosexuálních spoluobčanech, jistě by jí také využili učitelé na základních školách při sexuální výchově, kdy se děti seznamují také s jinou než heterosexuální orientací.

7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

1. AARDWEG, G. J. M van den. *Terapie homosexuality : rádce pro postižené a poradce*. 1. vyd. Praha : Hnutí pro život, 2003. 110 s. ISBN 80-239-1403-0.
2. ATKINSON, Rita L., et al. *Psychologie*. 2. aktualiz. vyd. Praha : Portál, 2003. 751 s. ISBN 80-7178-640-3.
3. *Coming out* [online]. Česká republika : Gay iniciativa v ČR, 2001-2002 [cit. 2009-02-25]. Dostupný z WWW:<<http://www.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=172>>.
4. ČERMÁK, J. a kol. *Universum všeobecná encyklopedie 3. díl*. 1. vyd. Praha : Odeon, 2001. 646 s. ISBN 80-207-1071-X.
5. DOLEŽAL, Jiří X., KŘIVÁNKOVÁ, Darina, KADLECOVÁ, Kateřina. Být teplý je in : Homosexualita nás obklopuje na každém kroku. *Reflex*. 2009, roč. XX, č. 12, s. 26-34.
6. DRAGOMIRECKÁ, E., BARTOŇOVÁ, J. Dotazník kvality života Světové zdravotnické organizace WHOQOL-BREF. Psychometrické vlastnosti a první zkušenosti s českou verzí. *Psychiatrie*. 2006, roč. 10, č. 3, s. 144-149.
7. DVOŘÁKOVÁ, Zuzana, DUŠKOVÁ, Lucie, SVOBODOVÁ, Lenka. *Vliv změn světa práce na kvalitu života*. 1. vyd. Praha : Výzkumný ústav bezpečnosti práce, 2006. 115 s. ISBN 80-86973-08-5.
8. ENGEL, G. L., BERGSMA, J. Quality of life. *Health Policy*. 2005, no. 10, p. 215-216.

9. FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. Praha : Jan Piszkiwicz, 2004. 159 s. ISBN 80-86768-06-6.
10. FANEL, Jiří. *Gay historie*. 1. vyd. Praha : Dauphin, 2000. 527 s. ISBN 80-7272-010-4.
11. FERJENČÍK, Ján, BAKALÁŘ, Petr. *Úvod do metodologie psychologického výzkumu : jak zkoumat lidskou duši*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. 255 s. ISBN 80-7178-367-6.
12. HELMINIAK, Daniel A. *Co vlastně Bible říká o homosexualitě?* 1. vyd. Brno : Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), 2007. 131 s. ISBN 978-80-7325-122-2.
13. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum : základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 2005. 407 s. ISBN 80-7367-040-2.
14. *Homosexualita* [online]. 2006 [cit. 2009-01-15]. Dostupný z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Homosexualita>>.
15. HROMADA, Jiří. *Postavení gay minority* [online]. Český helsinský výbor, 2001 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2003061824>>.
16. HRUBÝ, Vladimír. *Holky s holkama, kluci s klukama*. 1. vyd. Praha : Hart, 2003. 192 s. ISBN 80-86529-55-X.
17. JANDOUREK, Jan. *Sociologický slovník*. Vyd. 2. Praha : Portál, 2007. 285 s. ISBN 978-80-7367-269-0.

18. JANOŠOVÁ, Pavlína. *Homosexualita v názorech současné společnosti*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2000. 218 s. ISBN 80-7184-954-5.
19. KRATOCHVÍL, Stanislav. *Sexuální dysfunkce: příčiny a léčba*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha : Grada Publishing, 2003. 290 s. ISBN 80-247-0203-7.
20. *Kvalitativní výzkum* [online]. 2005 , 11.3.2009 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kvalitativn%C3%AD_v%C3%BDzkum>.
21. MACH, Petr. *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?* 1. vyd. Praha : CEP - Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006. 87 s. ISBN 80-86547-51-5.
22. MALINOVÁ, Gabriela. *Problematika homosexuálních vztahů*. 1. vyd. Praha : Českobratrská církev evangelická, 2006. 55 s. Knižnice studijních textů Českobratrské církve evangelické; sv. 1. ISBN 80-7017-032-8.
23. MITCHELL, Stephen A., BLACK, Margaret J. *Freud a po Freudovi: dějiny moderního psychoanalytického myšlení* Vyd. 1. Praha : Triton, 1999. 312 s. ISBN 80-7254-029-7.
24. OTTOSSON, Daniel. *World legal wrap up survey November 2006* [online]. 2006 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW:<http://www.ilga-europe.org/europe/issues/international/lgbt_world_legal_wrap_up_survey_november_2006>.

25. PECHOVÁ, Olga. *Lidé s růžovým trojúhelníkem* [online]. 2005 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.translide.cz/ruzovy-trojuhelnik>>.
26. PONDĚLÍČKOVÁ-MAŠLOVÁ, Jaroslava, RABOCH, Jan. *O sexualitě a partnerských vztazích*. 1. vyd. Praha : Galén, 2005. 196 s. Edice: Makropulos [Galén] ISBN 80-7262-323-0.
27. Pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny. *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR / pracovní skupina pro otázky sexuálních menšin ministryně pro lidská práva a národnostní menšiny*. 1. vyd. Praha : Úřad vlády, 2007. 72 s. ISBN 978-80-87041-33-8.
28. PRAŽÁKOVÁ, Milena. *Ona & ona*. 1. vyd. Praha : Plejáda, 2000. 92 s. ISBN 80-902781-8-3.
29. PROCHÁZKA, Ivo, WEISS, Petr, BRZEK, Antonín. *Coming out: průvodce obdobím nejistoty, kdy kluci a holky hledají sami sebe*. 1. vyd. Praha : Gay iniciativa v ČR, 2002. 34 s. ISBN 80-238-8850-1.
30. PROCHÁZKA, Ivo. *Diskriminace 2001 (studie)* [online]. Česká republika : Gay iniciativa v ČR, 2001-2002 [cit. 2009-02-25] Dostupný z WWW: <<http://www.iniciativa.cz/www/index.php?page=clanek&id=11>>.
31. RUPP, Leila J., SOKOLOVÁ, Věra. *Vytoužená minulost: dějiny lásky a sexuality mezi osobami stejného pohlaví v Americe od příchodu Evropanů po současnost*. Vyd. 1. Praha : One Woman Press, 2002. 275 s. ISBN 80-86356-11-6.

32. SLOVÁČEK, Ladislav, et al. Kvalita života nemocných - jeden z důležitých parametrů komplexního hodnocení léčby. *Vojenské zdravotnické listy*. 2004, roč. LXXIII, č. 1, s. 6-9.
33. SMITH, F. LaGard. *Hnutí homosexuálů: boj za lidská práva, nebo propaganda* 1. vyd. Praha, 2004. 182 s.
34. SMOLÍK, Petr. *Duševní a behaviorální poruchy : průvodce klasifikací : nástin nozologie : diagnostika*. 2. revidované vyd. Praha : Maxdorf, 2002. 506 s. ISBN 80-85912-18-X.
35. STRAUSS, Anselm, CORBIN, Juliet. *Základy kvalitativního výzkumu : postupy a techniky metody zakotvené teorie*. 1. vyd. Boskovice : Albert, 1999. 196 s. ISBN 80-85834-60-X.
36. ŠKODOVÁ, Markéta. *Češi o některých právech homosexuálních párů* [online]. Centrum pro výzkum veřejného mínění, Sociologický ústav AV ČR, 2007 [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100694s_ov70607.pdf>.
37. ŠVARŤÍČEK, Roman, ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. 1. vyd. Praha : Portál, 2007. 377 s. ISBN 978-80-7367-313-0.
38. VOKURKA, Martin, HUGO, Jan. *Velký lékařský slovník*. 5. vyd. Praha : Maxdorf, 2005. 1001 s. Edice: Jessenius. ISBN 80-7345-058-5.
39. WEISS, Petr. *Sexuální deviace: klasifikace, diagnostika a léčba*. 1. vyd. Praha : Portál, 2002. 351 s. ISBN 80-7178-634-9.

40. WEISS, Petr, ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuální chování v ČR - situace a trendy*. 1. vyd. Praha : Portál, 2001. 159 s. ISBN 80-7178-558-X.
41. *Za dva a půl roku přes 700 partnerství!* [online]. 2009, 03.02.2009 [cit. 2009-04-02]. Dostupný z WWW: <www.colourplanet.cz>.
42. ZILBERGELD, Bernie, RADOSA, Louis. *Mužská sexualita [Zilbergeld, 2006] = Mužská sexualita : pravda o mužích, sexu a rozkoši (Variant.)*. Vyd. 1. Brno : Computer Press, 2006. 339 s. ISBN 80-251-0894-5.
43. ZVĚŘINA, Jaroslav. *Sexuologie (nejen) pro lékaře*. Brno : CERM, 2003. 287 s. ISBN 80-7204-264-5.
44. Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů.
45. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon.
46. § 2 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, ve znění pozdějších právních předpisů.
47. § 4 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších právních předpisů.
48. § 77 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších právních předpisů.
49. § 80 zákona č. 218/2008 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech (služební zákon).

50. § 16 a § 17 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

8. KLÍČOVÁ SLOVA

- Gay
- Homosexualita
- Kvalita života
- Lesbička

9. PŘÍLOHY

- Příloha č. 1 – Srovnání práv a povinností manželů a registrovaných partnerů
- Příloha č. 2 – Dotazník kvality života WHOQOL – BREF (krátká verze)
- Příloha č. 3 – Dopis Alberta Miloslavu Vlčkovi

Příloha 1 - Srovnání práv a povinností manželů a registrovaných partnerů

	právní zakotvení pro manžele	GL páry podle návrhu zákona	komentář
PRÁVA			
dědictví v první dědické skupině	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 473 a násl.	ANO	upraveno v zákoně o RP § 45, odst. 3 - 6
hrazení péče poskytnuté lékařem partnerce / partnerovi ze svého zdravotního pojištění	Zák. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění, § 17	NE	
informace o zdravotním stavu partnerky / partnera	Zák. 20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu, § 23, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 56
možnost pokračovat v živnosti po úmrtí podnikatele	Zák. 455/1991 Sb. živnostenský zákon, § 13, písm. b	ANO	upraveno v zákoně o RP § 57, odst. 2
možnost stát se odpovědným partnerem partnerky / partnera (podnikatele)	Zák. 455/1991 Sb. živnostenský zákon, § 11	ANO	upraveno v zákoně o RP § 57, odst. 1
možnost zvolit partnerce/partnerovi obhájce podle trestního řádu	Zák. 141/1961 Sb. trestní řád § 37	ANO	upraveno v zákoně o RP § 42, odst. 1
nabývání vlastnického práva cizinců - partnerů k nemovitostem	Zák. 219/1995 devizový zákon, § 17	NE	
napadnutí rozsudku ve prospěch obžalovaného podle trestního řádu	Zák. 141/1961 Sb. trestní řád, § 247, odst. 2	ANO	upraveno v zákoně o RP § 42, odst. 5
nárok na jednorázové odškodnění a jednorázové	Zák. 220/1999 Sb. o průběhu základní	NE	

mimořádné odškodnění při úmrtí partnerky / partnera ve vojenské službě	nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, § 68 a 69		
nárok na jednorázové odškodnění a úmrtné při úmrtí partnerky / partnera podle zákona o Bezpečnostní informační službě	Zák. 154/1994 Sb. o Bezpečnostní informační službě, § 109 a 124	NE	
nárok na jednorázové odškodnění a úmrtné při úmrtí partnerky / partnera podle zákona o služebním poměru příslušníků Policie ČR	Zák. 186/1992 Sb. o služebním poměru příslušníků Policie ČR, § 94, 95 a 120	NE	
nárok na jednorázové odškodnění při úmrtí partnerky / partnera podle zákoníku práce	Zák. 65/1965 Sb. zákoník práce, § 200	NE	
nárok na jednorázové odškodnění, jednorázové mimořádné odškodnění a úmrtného při úmrtí partnerky / partnera - vojáka z povolání	Zák. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, § 124, 125, 141 a 142	NE	
nárok na peněžité dávky nemocenského pojištění podle zákona o nemocenské péči v ozbrojených silách	Zák. 32/1957 Sb. o nemocenské péči v ozbrojených silách, § 3	NE	
nárok na peněžité dávky nemocenského pojištění podle zákona o nemocenském pojištění zaměstnanců	Zák. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců, § 41	NE	
nárok na vdovský / vdovecký důchod	Zák. 155/1995 o důchodovém pojištění, § 49-51	NE	

nárok vojáka na dovolenou v případě úmrtí partnerky / partnera	Zák. 220/1999 Sb. o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, § 18	NE	
nárok vojáků z povolání na náhradu zvýšených životních nákladů, na náhradu při dojíždění, na náhradu při služební cestě a na bezplatnou přepravu partnerky / partnera na řádnou dovolenou	Zák. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, § 77 odst. 2, 5, 7 a § 92	NE	
odepření výpovědi vyšetřovací komisi Poslanecké sněmovny	Zák. 90/1995 Sb. o jednacím řádu Poslanecké sněmovny, čl. 15 jednacího řádu vyšetřovací komise	NE	
odepření vysvětlení podle celního zákona	Zák. 13/1993 Sb. celní zákon, § 30, odst. 3	NE	
odepření vysvětlení podle zákona o Policii ČR	Zák. 283/1991 Sb. o Policii ČR, § 12, odst. 3	NE	
odmítnutí místa uchazečem o zaměstnání z důvodu místa výkonu a povahy zaměstnání partnerky / partnera	Zák. 1/1991 Sb. o zaměstnanosti, § 15, odst. 3, písm. c	ANO	upraveno v zákoně o RP § 58
ošetření svazku z hlediska zákona o daních z příjmu	Zák. 586/1992 Sb. o daních z příjmů, § 3, 4, 7, 11, 13, 15, 24, 30, 34, 38h, 38k a 38l	NE	
partner jako účastník exekučního řízení	Zák. 120/2001 Sb. o soudních exekutorech a	NE	

	exekuční činnosti, § 36, 42, 44		
partner je závislou osobou podle zákona o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR	Zák. 310/1999 Sb. o pobytu ozbrojených sil jiných států na území ČR, § 2, písm. g	NE	
partnerka / partner je členem rodiny vojáka z povolání	Zák. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, § 71	NE	
partnerka / partner je osobou blízkou podle občanského zákoníku	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 116	ANO	upraveno v zákoně o RP § 45, odst. 2
partnerka / partner je osobou blízkou podle trestního zákona	Zák. 140/1961 Sb. trestní zákon, § 89	ANO	upraveno v zákoně o RP § 41
partnerka / partner je osobou blízkou podle zákona o důchodovém pojištění	Zák. 155/1995 o důchodovém pojištění, § 24	NE	
partnerka / partner je osobou blízkou podle zákona o přestupcích	Zák. 200/1990 Sb. o přestupcích, § 68, odst. 4	ANO	upraveno v zákoně o RP § 48
peněžité pomoci při péči o dítě	Zák. 88/1968 Sb. o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, § 12a, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 47, odst. 2
platové nároky ze služebního poměru zemřelého vojáka z povolání	Zák. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, § 159, odst. 7	NE	
podání žádosti o pokračování nebo obnovení řízení před Ústavním	Zák. 182/1993 Sb. o Ústavním soudu, § 90, 94, 98 a 105	NE	

soudem v případě úmrtí partnerky / partnera, jíž /jehož se řízení týkalo			
pojistné plnění ze životního pojištění při neurčení oprávněné osoby	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 817, odst. 2	NE	
poskytnutí peněžité pomoci v mateřství osamělým matkám	Zák. 88/1968 Sb. o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, § 10, odst. 2	ANO	upraveno v zákoně o RP § 47, odst. 1
poukazování důchodu na účet partnerky / partnera	Zák. 155/1995 o důchodovém pojištění, § 64, odst. 2	NE	
právo na odpověď a dodatečné sdělení	Zák. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání, § 35, odst. 4, a § 36 odst. 2; Zák. 46/2000 Sb. tiskový zákon, § 10, odst. 4, a § 11, odst. 2	NE	
právo na ochranu osobnosti partnerky / partnera po její / jeho smrti	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 15	ANO	upraveno v zákoně o RP § 45, odst. 1
právo odepřít výpověď podle trestního řádu	Zák. 141/1961 Sb. trestní řád § 100	ANO	upraveno v zákoně o RP § 42, odst. 2 a 3
právo odepřít výpověď podle zákona o správě daní a poplatků	Zák. 337/1992 Sb. o správě daní a poplatků, § 8, odst. 2	ANO	upraveno v zákoně o RP § 51
přechod nájmu bytu po smrti partnerky / partnera	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 706, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 45, odst. 8

přechod nároku na peněžité dávky nemocenského pojištění	Zák. 54/1956 Sb. o nemocenském pojištění zaměstnanců, § 45, odst. 1	NE	
přechod peněžitých nároků při smrti zaměstnance	Zák. 65/1965 Sb. zákoník práce, § 260 odst. 2	NE	
přechod práv ze stavebního spoření	Zák. 96/1993 Sb. o stavebním spoření, § 8, odst. 1	NE	
převod služebního bytu vojáka z povolání na pozůstalého partnera	Zák. 221/1999 Sb. o vojácích z povolání, § 61, odst. 3	NE	
společné jmění	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 136 a 143-151	NE	
společné či zdvojené příjmení	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 8	NE	
společný nájem bytu	Zák. 40/1964 Sb. občanský zákoník, § 703	NE	zákona o RP pouze v § 45, odst. 7 deklaruje právo na užívání bytu partnera / partnerky po dobu trvání partnerství; po zániku partnerství toto právo zaniká
výjimka z pětileté délky pobytu na území ČR při žádosti o občanství	Zák. 40/1993 o nabývání a pozbývání státního občanství ČR, § 7 a 11	NE	
zajišťování běžných záležitostí podnikání partnerky / partnera	Zák. 1/1991 o zaměstnanosti, § 1	NE	
zařazení do skupin pro účely výpočtu daně dědické, daně darovací a daně z převodu nemovitostí	Zák. 357/1992 Sb. o dani dědické, dani darovací a převodu nemovitostí, § 11	NE	partnerky / partneři tedy nelogicky spadají do III. skupiny - ostatní fyzické osoby a právnické osoby

zastupování v běžných záležitostech	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 21, odst. 1-3	ANO	použito v zákoně o RP analogicky (§ 8)
zohlednění svazku při udělování povolení k pobytu cizincům	Zák. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR, § 65, 66 a 69	NE	
POVINNOSTI			
hlášení změn ohledně svazku vojákem	Zák. 220/1999 Sb. o průběhu základní nebo náhradní služby a vojenských cvičení a o některých právních poměrech vojáků v záloze, § 24	NE	
prokázání zániku dřívějšího svazku při uzavírání nového	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 6, odst. 2	ANO	upraveno v zákoně o RP § 43, odst. 1
přechod povinností ze stavebního spoření	Zák. 96/1993 Sb. o stavebním spoření, § 8, odst. 1	NE	
souhlas s použitím společného jmění podle obchodního zákoníku	Zák. 513/1991 Sb. obchodní zákoník, § 27a	NE	
vyživovací povinnost	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 91, odst. 1-3	ANO	použito v zákoně o RP analogicky (§ 10)
vyživovací povinnost po zrušení svazku	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 92, odst. 1-2	ANO	použito v zákoně o RP analogicky (§ 11)
zákaz pracovně - právního vztahu	Zák. 65/1965 Sb. zákoník práce, § 269	ANO	upraveno v zákoně o RP § 46, odst. 1
OSTATNÍ			
zákaz uzavření dvojího svazku	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 11, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 43, odst. 2
náklady na řízení o zrušení svazku	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád,	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 5

	§ 144		
nemožnost prominutí zmeškaných lhůt u rozsudku o zrušení svazku	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, § 204, odst. 3	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 6
nepřípustnost žaloby proti rozsudku o zrušení svazku	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, § 230, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 9
osamělé jsou ty osoby, které nežijí ve svazku	Zák. 65/1965 Sb. zákoník práce, § 274, odst. 1	ANO	upraveno v zákoně o RP § 46, odst. 2
osvojení (adopce) dítěte	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 63- 77	NE	zákon o RP adopce výslovně zakazuje (§ 13 odst. 2); osvojením vznikají plná rodičovská práva a povinnosti
platnost svazku při zániku dřívějšího	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 11, odst. 2	ANO	upraveno v zákoně o RP § 43, odst. 3
poplatky při soudním řízení o svazku	Zák. 549/1991 Sb. o soudních poplatcích, § 2, odst. 3; § 10, odst. 6; příloha položka 2, bod 6	ANO	upraveno v zákoně o RP § 50, odst. 1-3
promítnutí existence svazku do mezinárodního práva	Zák. 97/1963 Sb.	NE	
rozhodnutí soudu o osobním stavu podle občanského soudního řádu	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, § 80, písm. a	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 1
stanovení partnerky / partnera jako společně posuzované osoby pro potřeby zákona o živ. minimu	Zák. 463/1991 Sb. o životním minimu, § 4, odst. 1, písm b a c	ANO	upraveno v zákoně o RP § 49, odst. 1 a 2
svěření dítěte do pěstounské péče	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 45 a násl.; Zák. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí	ANO	v zákoně o RP nepoužit zákaz; při svěření do výchovy přispívá na výchovu stát, pěstoun nemá plná rodičovská práva

svěření dítěte do výchovy	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 45 a násl.; Zák. 359/1999 o sociálně-právní ochraně dětí	ANO	v zákoně o RP nepoužit zákaz; při svěření do výchovy nepřispívá na výchovu stát, vychovatel nemá plná rodičovská práva
trestní postih současného uzavření dvou svazků	Zák. 140/1961 Sb. trestní zákon, § 210	NE	
trestní stíhání pouze se souhlasem poškozeného podle trestního řádu	Zák. 141/1961 Sb. trestní řád § 163	ANO	upraveno v zákoně o RP § 42, odst. 4
uzavření církevního sňatku	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 4a a 5	NE	
uzavření občanského svazku	Zák. 94/1963 Sb. o rodině, § 4	ANO	uzavření je možné pouze před některými matričními úřady, stanovenými vyhláškou MV ČR
vyloučení dlužníkovy partnerky / partnera z účasti na nedobrovolné dražbě	Zák. 26/2000 Sb. o veřejných dražbách, § 36 a 39	NE	
výplata mzdy partnerce / partnerovi jen na základě zmocnění podle služebního zákona	Zák. 218/2002 Sb. služební zákon, § 150, odst. 4	NE	
výplata mzdy partnerce / partnerovi jen na základě zmocnění podle zákona o mzdě	Zák. 1/1992 o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a průměrném výdělku, § 11, odst. 5	NE	
výplata mzdy partnerce / partnerovi jen na základě zmocnění podle zákona o platu	Zák. 143/1992 Sb. o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, § 17, odst. 4	NE	

výplata mzdy partnerce / partnerovi jen na základě zmocnění podle zákoníku práce	Zák. 65/1965 Sb. zákoník práce, § 120, odst. 5	NE	
zánik společného jmění úpadce a manžela	Zák. 328/1991 Sb. o konkursu a vyrovnání, § 14, 26, 26a, 26b, 36, 47-48	NE	
zařazení partnerky / partnera mezi společně posuzované osoby pro účely zákona o státní sociální podpoře	Zák. 117/1995 Sb. o státní sociální podpoře, § 7	ANO	upraveno v zákoně o RP § 52
zastavení řízení o zrušení svazku při smrti partnera	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, § 107, odst. 5	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 3
zpětvzetí návrhu na zrušení svazku podle občanského soudního řádu	Zák. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, § 96, odst. 4	ANO	upraveno v zákoně o RP § 44, odst. 2
zproštění pojistitele od hrazení škody na vozidle, způsobené pojištěncem partnerce / partnerovi	Zák. 168/1999 Sb. o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, § 7	NE	

Zdroj: KOMUNITY WEB2.CZ

Příloha 2 – Dotazník kvality života WHOQOL – BREF (krátká verze)

PCP 2003

KVALITA ŽIVOTA DOTAZNÍK SVĚTOVÉ ZDRAVOTNICKÉ ORGANIZACE

WHOQOL-BREF (krátká verze)

INSTRUKCE

Tento dotazník zjišťuje, jak vnímáte kvalitu svého života, zdraví a ostatních životních oblastí. **Odpovězte laskavě na všechny otázky.** Pokud si nejste jist/a, jak na nějakou otázku odpovědět, **vyberte prosím odpověď**, která se Vám zdá nejvhodnější. Často to bývá to, co Vás napadne jako první.

Berte přitom v úvahu, jak běžně žijete, své plány, radosti i starosti. Ptáme se Vás na Váš život za **poslední dva týdny**. Máme tedy na mysli poslední dva týdny, když se Vás zeptáme např.:

	vůbec ne	trochu	středně	hodně	maximálně
Dostáváte od ostatních lidí takovou pomoc, jakou potřebujete?	1	2	3	④	5

Máte zakroužkovat číslo, které nejlépe odpovídá tomu, kolik pomoci se Vám od ostatních dostávalo během posledních dvou týdnů. Pokud se Vám dostávalo od ostatních hodně podpory, zakroužkoval/a byste tedy číslo 4.

	vůbec ne	trochu	středně	hodně	maximálně
Dostáváte od ostatních lidí takovou pomoc, jakou potřebujete?	①	2	3	4	5

Pokud se Vám v posledních dvou týdnech nedostávalo od ostatních žádné pomoci, kterou potřebujete, zakroužkoval/a byste číslo 1.

Přečtěte si laskavě každou otázku, zhodnoťte své pocity a zakroužkujte u každé otázky to číslo stupnice, které nejlépe vystihuje Vaši odpověď.

1. Jak byste hodnotil/a kvalitu svého života?	velmi špatná	špatná	ani špatná ani dobrá	dobrá	velmi dobrá
	1	2	3	4	5

2. Jak jste spokojen/a se svým zdravím?	velmi nespokojen/a	nespokojen/a	ani spokojen/a ani nespokojen/a	spokojen/a	velmi spokojen/a
	1	2	3	4	5

Následující otázky zjišťují, jak moc jste během posledních dvou týdnů prožíval/a určité věci.

	vůbec ne	trochu	středně	hodně	maximálně
3. Do jaké míry Vám bolest brání v tom, co potřebujete dělat?	1	2	3	4	5
4. Jak moc potřebujete lékařskou péči, abyste mohl/a fungovat v každodenním životě?	1	2	3	4	5
5. Jak moc Vás těší život?	1	2	3	4	5
6. Nakolik se Vám zdá, že Váš život má smysl?	1	2	3	4	5
7. Jak se dokážete soustředit?	1	2	3	4	5
8. Jak bezpečně se cítíte ve svém každodenním životě?	1	2	3	4	5
9. Jak zdravé je prostředí, ve kterém žijete?	1	2	3	4	5

Následující otázky zjišťují, v jakém rozsahu jste dělal/a nebo mohl/a provádět určité činnosti v posledních dvou týdnech.

	vůbec ne	spíše ne	středně	většinou ano	zcela
10. Máte dost energie pro každodenní život?	1	2	3	4	5
11. Dokážete akceptovat svůj tělesný vzhled?	1	2	3	4	5
12. Máte dost peněz k uspokojení svých potřeb?	1	2	3	4	5
13. Máte přístup k informacím, které potřebujete pro svůj každodenní život?	1	2	3	4	5
14. Máte možnost věnovat se svým zálibám?	1	2	3	4	5

	velmi špatně	špatně	ani špatně ani dobře	dobře	velmi dobře
15. Jak se dokážete pohybovat?	1	2	3	4	5

Další otázky se zaměřují na to, jak jste byl/a šťastný/á nebo spokojený/á s různými oblastmi svého života v posledních dvou týdnech.

	velmi nespokojen/a	nespokojen/a	ani spokojen/a ani nespokojen/a	spokojen/a	velmi spokojen/a
16. Jak jste spokojen/a se svým spánkem?	1	2	3	4	5
17. Jak jste spokojen/a se svou schopností provádět každodenní činnosti?	1	2	3	4	5
18. Jak jste spokojen/a se svým pracovním výkonem?	1	2	3	4	5
19. Jak jste spokojen/a sám/sama se sebou?	1	2	3	4	5
20. Jak jste spokojen/a se svými osobními vztahy?	1	2	3	4	5
21. Jak jste spokojen/a se svým sexuálním životem?	1	2	3	4	5
22. Jak jste spokojen/a s podporou, kterou Vám poskytují přátelé?	1	2	3	4	5
23. Jak jste spokojen/a s podmínkami v místě, kde žijete?	1	2	3	4	5
24. Jak jste spokojen/a s dostupností zdravotní péče?	1	2	3	4	5
25. Jak jste spokojen/a s dopravou?	1	2	3	4	5

Následující otázka se týká toho, jak často jste prožíval/a určité věci během posledních dvou týdnů.

	nikdy	někdy	středně	celkem často	neustále
26. Jak často prožíváte negativní pocity jako je např. rozmrzelost, beznaděj, úzkost nebo deprese?	1	2	3	4	5

Příloha č. 3 – Dopis Alberta Miloslavu Vlkovi

Labská 3
České Budějovice
370 11

Arcibiskup pražský
a Primas český jeho
Eminence Kardinál
Miloslav Vlk
Hradčanské náměstí
PRAHA 1
110 00

České Budějovice dne 19. května 1999

Vaše Eminence pane Kardinále,

dovoluji si Vám psát ve věci, ze které jsem přímo zdrcen. Jsem dobře vychovaný křesťan a proto bych rád věděl Váš názor na věc. Zjistil jsem totiž, že v mnoha našich kostelích i na venkově sbírají kněží od občanů podpis proti schválení zákona o společném soužití dvou osob stejného pohlaví. I já k nim patřím. Tento způsob života jsem si nevybral sám, ale byl mi dán.

Zastupuji tuto skupinu lidí v Českých Budějovicích, právě v oblasti, kde jste byl Biskupem. Na věci mi vadí právě špatná informovanost lidí. Nejedná se o to, že by stejně orientovaní lidé hovořili o rodině jako takové, ale pouze o právní úkon, stvořený člověkem. Právní úkon, který toho člověka chrání s právního hlediska. Tím, že byl vystaven rodný list, také nebylo dítě stvořeno, ale chráním ho po právní stránce.

Můj přítel například nemá šanci dostat informace z nemocnice o mém zdravotním stavu a naopak. Nemá šanci na dědictví i přesto, že ho spolu budujeme celý život. Stát i církve s klidem připouští povinnost postarat se o člena ve společné domácnosti, ale jen v případě výhod plynoucích pro stát.

S Vaším prominutím, kam se poděla odvaha křesťanů, kteří se modlí a vyslovují „... a odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme našim viníkům ... „Kdož z vás je bez viny, ať první hodí kamenem“.

Přece nebude první církve. Jsem za dobu svého života přesvědčený o tom, že ne ten, který vykřikuje já jsem křesťan, ale ten který ve skrytu svém opravdovou lásku k Bohu chová, chová ji v srdci.

Velice mě mrzí, že dochází k situaci, kdy už i církve nás izoluje a kněží brojí proti této malé skupině lidí, kteří za to vlastně nemohou.

Dovoluji si poznamenat, že v roce 1991 byla homosexualita vyškrtána mezinárodní zdravotnickou organizací ze seznamu nemocí. Vědci též uznali, že je to věc vrozená a tím pádem dotýčný nemá mnoho šanci žít v duševním klidu a pohodě životem většiny. Modlím se a doufám, že tento list nezůstane pouhým papírem na Vašem stole a věřím, že jste schopen zaujmout tolerantní postoj k tomuto problému.

S pozdravem a úctou k Vám

Za organizaci Lambda České Budějovice

JIHOČESKÁ LAMBDA
Pošt. schránka 33
389 01 Vodňany
IČO: 60070065
Č. účtu: 2764653 - 238

Vážený pan

Labská 3
370 11 České Budějovice

Praha 2. června 1999
Č. j.: 110/99

Vážený pane

děkuji za Váš dopis z 19. 5. t. r. Víím, že člověka snadno rozruší, slyší-li o nějaké akci, která se ho vlastně dotýká, ale přitom běží mimo něho. Petice proti uzákonění registrovaného partnerství existuje, ale na její vhodnost či nevhodnost lidé mohou mít a mají různé názory. Jisté však je, že právo podávat petice v naší zemi existuje a nelze je nikomu upřít. Právě tak nelze upřít právo katolické církvi, aby proti návrhu zákona protestovala nebo jej kritizovala, jak to dělá i jinde na světě, zvláště tehdy, jestliže svůj postoj zdůvodní. A pokud jste někdy narazil na jakýkoliv oficiální text katolické církve o problematice homosexuality, potom jistě víte, že se rozlišují tři věci:

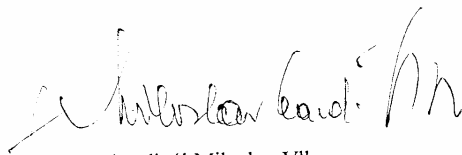
- homosexuální orientace, která je skutečně daná, kterou si dotyčný nevybral. Katechismus katolické církve v této věci říká: *"Nezanedbatelný počet mužů a žen má vrozené homosexuální sklony. Ti si nevolí svůj homosexuální stav; pro většinu z nich je to zkouška. Proto mají být přijímáni s úctou, soucitem a jemnocitem. Vůči nim je třeba se vyhnout jakémukoliv náznaku nespravedlivé diskriminace. Takové osoby jsou povolány naplnit Boží vůli ve svém životě, a jsou-li křesťany, spojit těžkosti, s nimiž se mohou setkat v důsledku svého stavu, s obětí Pána Ježíše na kříži."* (KKC 2358)
- homosexuální styl života, tedy sexuální realizace homosexuality. Ta se vždy odmítala a odmítá jako nesprávné užití sexuality. Opět Katechismus katolické církve: *"Tradice, opírající se o Písmo svaté, které představuje homosexuální vztahy jako velkou mravní spoušť, vždy prohlašovala, že 'homosexuální úkony jsou vnitřně nezřízené'. Odporují přirozenému zákonu. Odhlučují pohlavní úkon od předávání života. Nejsou plodem opravdového citového a pohlavního doplňování se. V žádném případě nemohou být schvalovány."* (KKC 2357)
- registrované partnerství. Ačkoliv není formálně nazýváno manželstvím, požadují se pro ně v podstatě takové právní vztahy, které společnost vyhrazuje manželství s ohledem na zvláštní postavení a význam rodiny. Požadavky registrovaného partnerství se opravdu podobají tomu, co je v právu jinak vyhrazeno jen manželstvím a rodinám (poprvé bylo ostatně registrované partnerství u nás žádáno v rámci novelizace zákona o rodině!) a mnohde ve světě jdou tyto požadavky veřejně (u nás zatím občas a nevěřejně) až k požadavku na možnost adopce.

Katolická církev zde soudí, že jednak není možné schvalovat, aby se zákonem kodifikovalo (byť zde nepřímo) něco, co je mravně nepřijatelné, tedy homosexuální soužití. A kromě toho se obává, že se tak jen dále znejasní a zatemní dnes už tak ve společnosti značně zamlžené chápání a respektování rodiny. A málo platné, na dobrých a stabilních rodinách do velké míry stojí jak dobrý růst dětí, tak stabilita a lidské kvality celé společnosti.

Toto jsou, pane , stručně uvedené postoje katolické církve a důvody k postojům, které zastává. Jisté je, že nelze předpokládat, že je každý katolík zná, byť by to bylo žádoucí, a že každý postupuje tak, aby druhé zbytečně nezraňoval. Pokud jste byl Vy sám nebo někdo z Vašich přátel zraněn nekulturním nebo nepravdivým chováním či postojem někoho z nás, katolíků, upřímně mne to mrzí a alespoň touto cestou se Vám i jim omlouvám. Pokud ale nemůžete přijmout pohled církve, který jsem Vám zde stručně naznačil a který je samozřejmě i postojem mým, prosím Vás, abyste neobviňoval církev z netolerantnosti, ale pokusil se spíš uznat, že ti, kdo mají jiný názor než Vy, nejsou kvůli tomu Vašimi nepřáteli nebo lidmi zlými. Uvažte také prosím, že v postojích katolické církve se mimo jiné odráží i mnoho staletí zkušeností s člověkem, jeho životní cestou, s duchovními souvislostmi lidského jednání a s výchovou i sebevýchovou člověka. Nebylo by dobré toto všechno příliš rychle opustit či odmítnout z toho důvodu, že se to člověku právě teď nehodí do jeho životního plánu.

Doufám, pane , že budete mít čas i chuť zvážit to, co jsem Vám v odpověď na Váš dopis napsal, a že pomůžete i druhým rozlišit mezi vztahem církve k člověku homosexuálně orientovanému, k homosexuálnímu stylu života a k registrovanému partnerství. Opravdu zde není odsuzován člověk jako takový, námitky má církev proti určitému způsobu jednání, ke kterému se člověk buď rozhodne nebo ne, a k zákonu, který v určité podobě může nebo nemusí vzniknout.

S přáním všeho dobrého ve Vašem úsilí o dobro a pravdu

kardinál Miloslav Vlk
arcibiskup pražský